

Gotenga Ungu Tukumemu Matyu Matyuni Ungu Torumumunga Ungu Pulu Mare

Matyu yuni i ungu tukumemu topa panjirimu. Yunge imbi te Levi. Yu oi Rom gavman kou takis lili iyemu molopili, Jisasini yu lombili owi nimuna Matyuni Jisasinga kitipi kanoli iye molorumu. Goteni Israel imbomando eno nokopa kondombalo iye te lipo mundumbo oi nimbe panjipe kanopa ltimu iye Kraist akumu Jisas ningolio Israel imbomani Jisas ipuki tingeindo i ungu nimbe panjirimu. Akumunga, profetemani oi ningo panjiringi ungu awinima Jisas ara tirimu nimbelie topa panjirimu. Jisasini ungu mane tirimu ungu awili mare i tepa: Sapta 5-7 pali, Sapta 10 pali, Sapta 13 pali, Sapta 18 pali, Sapta 24-25 pali.

I ungu kambu torono wali, nu Jisas Kraistini nokopa kondopili ipuki tirino mele Goteni tepa enge tipelie olando pupili nipili.

Jisas maina orumu ungu

¹ Jisas Kraist Devitinga lapuna wendo orumu. Devit yu Abrahamenga lapuna wendo orumu. Jisas Kraistinga kolepalemanga imbima i tepa:

² Abrahameni Aisak merimu; Aisakeni Jekop merimu; Jekoponi Juda kinye yunge angenukilima merimu;

- ³ Judani Peres kinye Sera kinye merimu, aku iye talonga anumu Tamar; Peresini Hesron merimu; Hesrononi Ram merimu;
- ⁴ Ramoni Aminadap merimu; Aminadapeni Nason merimu, Nasononi Salmon merimu,
- ⁵ Salmononi Boas merimu, Boas yunge anumu Rahap; Boasini Obet merimu, Obet yunge anumu Rut; Obeteni Jesi merimu;
- ⁶ Jesini iye nomi king Devit merimu. Devitini Solomon merimu. Solomononga anumu oi Urianga ambomu molorumu.
- ⁷ Solomononi Rehoboam merimu; Rehoboamoni Abiya merimu; Abiyani Asa merimu;
- ⁸ Asani Jehosafat merimu; Jehosafateni Jorim merimu; Jorimoni Usia merimu;
- ⁹ Usiani Jotam merimu; Jotamoni Ahas merimu; Ahasini Hesehia merimu;
- ¹⁰ Hesehiani Manase merimu Manaseni Emon merimu. Emononi Josaia merimu;
- ¹¹ Josaiani Jekonia kinye yunge angenupilima merimu. Jekonia kinye angenupili kinye molangei opa pule imbomani Israel imboma kinye ongo opa tekolio Israel imbo awini ka tiko Babilon kombundo meko puringi.
- ¹² Ka tiko meko puringi wali pele Jekoniani Sealtiel merimu; Sealtieleni Serubabel merimu;
- ¹³ Serubabeleni Apiuti merimu; Apiutini Eliakim merimu; Eliakimuni Asor merimu;
- ¹⁴ Asoreni Sadok merimu; Sadokeni Akim merimu; Akimuni Eliut merimu;
- ¹⁵ Eliutini Elieser merimu; Elieserani Matan merimu; Mataneni Jekop merimu;

¹⁶ Jekoponi Josep merimu. Josep Maria omenu. Joseponi Maria oi naa lipili Maria yu bakulu olona mondopa molorumu. Pele ambo iye talo moloringili kinye Mariani Jisas merimu. Goteni eno nokopa kondombalo iye nomi te lipo mundumbo oi nimbe kanopa ltimu iyemu Jisas aku iyemu omba molorumu. Aku tepa yunge imbi te Kraist ningi.

¹⁷ Abrahameni yandoko yandoko meliko ongo King Devit meringi aku anda kolepale 14 moloringi. Devitini pulu polopalie yandoko yandoko meliko ongo Israel imboma opa pule imbomani ka tiko Babilondo meko puringi aku anda kolepa 14 moloringi. Babilon ka tiko meko puringi wali yandoko yandoko meliko ongo iye nomi Kraist merimu aku anda kolepale 14 moloringi.

Mariani Jisas Kraist merimu

¹⁸ Jisas Kraist, yu meringi temanemu i tepa: Yunge anumu Marianga pulu lerimu imbomani Maria Joseponi lipili ningo kanoko ltenderingi nalo oi Josep peya tendekuna naa peangili Mini Kake Telimuni Maria yunge olona bakulu mon-dondorumu. Maria bakulu olo mongo torumuna kanoringi. ¹⁹ Aku wali yunge alangu iye Josep yu iye tumbi nilimu molorumu kala Maria bakulu meremo ningi ungu pilipelie Maria mai naa kolopili nimbe imbo awini molangei yu temo mele nimbo para naa tipo yu yunu molombalo kinye kiyengo nimbo we kamukumu puwi nimbo konopu lerimu.

²⁰ Josep aku tepa konopu lipe mundupe molopili Awilimunga ensel teni Josep uru kumbu tipelie nimbei, “Josep, iye nomi king Devitini kalopa ltimu iyemu, Mini Kake Telimuni Maria ulu te terimu kala yu bakulumu olona mondoromo kani yu linindo pipili naa kolko liwi. ²¹ Yu ungulu kanopa limbelo. Aku ungulumuni yunge imboma enonga konopuna ulu pulu keru teremelema pepili molkolio mindili nonge nimbe eno lipe tapondopa, mindili nonge aulkena wendo lipe, yu kinye peya molko kondonge aulkena lipe mondombalo kani yu imbi tiko Jisas niwi,” nimu.

²² Aku tepa wendo orumu ulumanga pali koro oi Gotenga nimbe munduli unguma imboma nimbe para tirimu iye profet teni ulu mare pele wendo ombalo oi nimu mele muli torumu. Akumu i tepa:

²³ Pileio. Ambo wenepo te iyemu kinye kopu naa telimuni bakulu olona mondopalie ungulu te membalo. Yunge imbi leko Emanuel ninge, (Ais 7:14) nimu. I imbimunga ungu pulumu Gote lino kinye moromo.

²⁴ Josep uru pepa makilipelie Awilimunga enselemuni nimu mele pilipe lipelie ambomu ltimu.

²⁵ Nalo yu bakulumu oi naa mepili tendekuna naa peambili nimu. Pele Mariani ungulu te merimu kinye Josep yuni yunge imbi tipelie Jisas nimu.

2

¹ Herot kombu Judia distrik imbomanga iye nomi king molorumu wali Betlehem nimbe kombu taun te lerimu akuna Mariani Jisas merimu. Aku walimanga ena oromondo

kombu kandiyema lipe manjili peli iye mare moloringima kombu awili Jerusalem ongolio waliko pilko ningei, ² “Juda imbomanga iye nomi king molombalo ungulu meringimu tena moromoya? Lino ena oromondo kombuna molopolio iye te iye nomi king molombalo meringimu lipe ondoli kombukandiye te pulu polopa wendo omba angilimona kanopolio, yu kapi nimbo imbi lipo ola mundumilindo oromolo,” ningi.

³ Iye nomi king Herot i ungumu pilipelie iye te yu kolo wangopa king molombalo lepamo nimbe pilipelie yu mini lterimu. Jerusalem imboma pali konopu awini leringi. ⁴ Kano wali yuni Juda imbomanga Gote popo tondoringi iye awilima pali kinye Gotenga ungu manemanga puluma pilko mane tiringi iyema wayendo tukundo waio nimbelie eno walipe pilipelie nimbei, “Goteni eno nokopa kondombalo iye te lipo mundumbo nimbe kanopa ltimu iye nomi Kraist te kombuna mengeya?” nimu. ⁵ Enoni yundo ningei, “Kombu Judia tukundo Betlehem taunona yu menge. Gotenga nimbe munduli ungu nili iye profet teni pele aku tepa wendo ombalomundo oi nimbe buk torumu akuna moromo kanomu. Yuni nimbei,

⁶ Betlehem, kombu Juda ltemo kombu te, yu kombu Juda tukundo kombu awilimanga yu kombu mainye te molo. Yunge tukundo iye nomi awili te wendo ombalo, akumuni nanga Israel imbomanga sipsip tapu iyemu molopa eno nokombalo, *(Mai 5:2)* nimu kanomu,” ningi.

⁷ Kano wali imbo lupema naa kanoko naa pilko molangei Heroteni lipe manjili peli iyema waio nimbe kombu kandiyemu pulu polopa wendo omba angilerimu walimu walipe pilerimu wali, yundo ningo tiringi kinye ⁸ pilipelie enondo nimbei, “Eno Betlehem pungo ungulumu wamongo koro paio! Kanoko ltendekolio yando ongo na ningo tieio. Nani kape yu ombo kapi nimbo imbi lipo ola mundumbo,” nimu.

⁹ Kingimuni aku tepa nimu ungu pilkolio eno kelko pungo kano puringi. Kano kinye ena oromondo kombuna molkolio kombukandiyekano ringimu eno puringina kumbe lepa pumbei pumbelie ungulumu molorumu ulke tulepena pumbe ola angilerimu. ¹⁰ Enoni kombukandiyemu kanokolio paa tono koloringi. ¹¹ Ulkena tukundo pungolio ungulumu kinye anumu Maria kinye moloringili pungo kanoko ltenderingi. Kanokolio ungulumunga kumbekerena komongo toko pondoko mai kanokolio yu kapi ningo imbi liko ola munduringi. Mundukolio eno wale penga meko oringima apiko mele pengama wendo liko yu tiringi. Kou gol kinye, paura karomele kinye mune toli paura te kinye, kopongo wel mune toli te kinye, aku melema yu tiringi. ¹² Kano kinye Goteni eno uru kumbu tipelie enondo nimbei, eno Herot moromondo naa paio, molo nimu kinye pilkolio eno aulke tenga lupe ongolio ulkendo puringi.

Josep kinye ungulu anungolo kinye Isip kombuna puringi

¹³ Kano kinye lipe manjili peli iyema kelko puringi wali Awilimunga ensel teni Josep uru kumbu tipelie nimbei, “Iye nomi king Heroteni yunge ami iyemando ungulumu koroko toko kondopaio nimbei teremo kani nu ola molkolio ungulumu anungolo liko meko kombu Isipindo kowa pungo molopaio. Altopo nani yando waio nimbo wali wangei,” nimu.

¹⁴ Aku nimu ungu pilipelie Josep makilipelie ipu leli anungolo talo lipe mepa Isipindo purumu.

¹⁵ Herot kolombalo kinye kelepo ulkendo pumolo ningo oi Isip anjo moloringi. Aku ulu teringimu Gotenga nimbe munduli ungu altopa tembaloma imboma nimbe tirimu iye profet teni ulu te pele wendo omba oi nimu mele muli torumu. Akumu i tepa:

Goteni nimbei, Nanga ungulumundo kombu Isip
tiye kolko wendo owi niu, *(Hos 11:1)*
nimu.

*King Heroteni unguluma toko kondangei nimbe
iyema lipe mundurumu*

¹⁶ Kano wali anumu lapa talo Jisas peya Isip pungo molangei, lipe manjili peli iyemani Herot yu kili tiringi Herot yuni pilipelie mumindili paa awili tepa kolorumu. Mumindili kolopalie ami iye marendo nimbei, “Betlehem taun kinye Betlehem nondopa ltemo kombuma kinye kanomanga pungo poinye talo omba puli unguluma kinye poinye talo naa pora nili unguluma kinye koroko toko kondopaio!” nimu. Kombukandiye kanoko lipe manjili peli iyemani kombukandiyemu pulu polopa wendo omba angilerimu walimu yundo ningo tiringi mele pilipelie poinye aku tepa peli

unguluma topa kondombaindo nimu. ¹⁷ Aku tepa terimumunga koro oi Gotenga iye profet Jeremai-
iani ulu te pele wendo ombalo nimbe nimu mele
wendo orumu.

¹⁸ Yuni nimbei,

Eno kombu Rama tuku ungu te pileringi, kola
teringi pilko, imbo koromele kinye kola
teremele mele kola aku teko teringina
pileringi. Ambo Reseleni yunge baku-
lumanga kola terimu. Yu konopu u nipili
ningolio teringi nalo yunge bakuluma naa
moloringina yu kondo kolopa kau molo-
rumu,

(Jer

31:15)

nimbe Jeremaiiani oi aku nimu.

*Josep kinye ungulu anungolo kinye Israel yando
oringi*

¹⁹ Altopa Herot kolorumu kinye Awilimunga en-
sel teni Josep Isip molopili uru kumbu tipelie nim-
bei, ²⁰ “Ungulumu tongei tenge imboma koloringi
kani ola molko anumu malo talo liko meko kombu
Israelendo kelko puwi,” nimu.

²¹ Aku ungu pilipelie yu ola molopa anumu
malo talo lipe mepa Israelendo purumu. ²² Nalo
Arkelaus yunge lapa Herot kolo wangopa iye
nomi kingimu molopa kombu Judia distrik noko-
rumu pilipelie Josep yu kanona altopa pumbeindo
pipili kolorumu. Kano wali Goteni uru kumbu
tipelie yundo lepi lepi torumu kinye yu kelepa
kombu Galili distrik pumbe, ²³ akuna lerimu
Nasaret taunona pumbe molorumu kala Gotenga
nimbe munduli ungu imboma ningo tiringi profet

iyemani Jisas kinye ulu te altopa wendo ombalo oi ningi mele paa wendo orumu. Enoni ningei, Imbomani Yu Nasaret taun iye te ninge, ningi.

3

Jon imbo no ltindilmuni ungu nimbe tirimu

¹ Jisas Nasaret taunona we molopili Imbo No Ltindili Jon omba kombu Judia distrik tukundo imbo naa peli kombuna ungu nimbe tipelie nimbei, ² “Gote iye nomi kingimu molombalo waimu nondopa wendo ombai teremo kani enonga ulu pulu keru teringi konopuna peremoma tiye kolko konopu topele taio,” nimu. ³ Kano iyemu oi naa molopili paa koro oi Gotenga profet iye Aisaiani ungu te nimbe tipe bukuna torumu. Kano ungumu i tepa,

Imbo naa peli kombuna imbo tenga kerena ungu te nimbei, “Awilimu ombalo aulkemu teko wamoko tendaio. Yu ombalo aulke keloma teko tumbi tieio,” nimo. *(Ais 40:11)*

Aisaiani Jononi paa altopa tembalo mele oi aku tepa nimbe panjipe buk torumu.

⁴ Jon yu kongi kamelenga indini teli wale te pakopa, kongi kao kangimuni teli kako te topalie, kuli komboro kinye pilimo mulu kinye aku langi talo kau nomba molorumu. ⁵ Kano kinye kombu awili Jerusalem imboma kinye Jerusalem lerimu kombu Judia distrik pali imboma kinye kombu Jordan pali imboma kinye Jon molorumuna puringi. ⁶ No Jordan tukundo pungolio enoni ulu pulu keru teringima ningo para tiringi kinye yuni eno no ltindirimu.

⁷ Yuni Juda imbomanga iye awili Farisima kinye Sadyusima kinye awini no lingeindo oringi ulu kanopalie, eno iri topalie nimbei, “Kolo topa imboma tepa kenjili waimbemunga waloma, Gote mumindili kolombalo walimunga narini eno kowa paio nimu kinye eno Goteni naa tepa kenjipili ningo no liemili ningo oromeleya? ⁸ Eno tumbi tiko molko, ulu pengama kau teko molonge kinye eno ulu pulu keru teringima paimbo tiye kolko konopu topele tonge mele mona lembalo. ⁹ Lino anda kolepa Abrahameni kalopa ltimuma moromolomunga imbo pengama moromolo ningo aku konopu naa leaio. Nani eno nimbo tiro, Goteni i kou mongomando Abrahameni kalopa ltimu imboma apuwe leangei nilkanje kou mongoma Abrahameni kalopa ltimu imboma molemala i nio. ¹⁰ Unjo peke tombai loimu Goteni oi unjo puluna loi nokopa moromo. Unjo mongo topa tukume naa pembalo unjoma yuni peke topalie tipena kalombalo.

¹¹ Nani ulu pulu kerima tiye kolko konopu topele toromele imboma paimbo imbo nomuni no ltindiro. Nalo eno imbo no ltindiro mele na akilio lepa ombalo iyemuni Gotenga Mini Kake Telimuni kinye tipemuni kinye eno no mele ltindimbelona linge. I na akilio lepa ombalo iyemu yunge engemu paa olandopa, nanga engemu paa mandopa. Na yu kinye manda molo. Imbo awilimanga kongono keru teli kendemande imbomani paimbo enonga awilimanga kongono keru tendengeindo kimbo tu wendo ltindirimele nalo na akilio lepa ombalo iyemunga kimbo tu wendo lindimbo kano kongonomu paa olandopa mele nani tendembo

manda naa telka. ¹² Yuni yunge rais wit moke teli pokomu ambolopalie yunge rais wit mongo kinye rais wit kangi kinye moke tembaindo moromo. Yunge rais wit moke teli polomu tepa wamopa tembaindo rais wit pali wendo liembo nimbe moke tepalie mongoma lipe rais wit noirimo mingina lepili nimbe noimbeindo mingi topa, pele kangima lipe maku topa tipena polo tepa tipeni nomba pepa kau purumona kalombalo,” nimu.

Jononi Jisas no ltindirimu

¹³ Jononi imboma no ltindiye molopili Jisas kombu Galili distrik tiye kolopalie, Jononi yu no lindipili nimbe Jon no Jordan molorumuna yu purumu. ¹⁴ Orumu kinye Jononi nimbei, “Aku paa molo. Nani nu no ambe tepo lindembo ningo ninoya? Nuni na no lindilinanje penga,” nimu.

¹⁵ Nalo Jisasini topondopa nimbei, “Molo. Goteni nimo uluma pali ara tiembili kani nio mele tewi,” nimu. Kano wali Jononi manda nimbe yu no ltindirimu.

¹⁶ Jisas no lipe pora tipelie no kelona ola orumu. Wendo ombai orumu wali mulumu kengea lepa anjo yando purumu, Gotenga Minimu, kera imili mele, mainye omba Jisas molorumuna pumbe kangina ola molorumuna kanorumu. ¹⁷ Kano kinye muluna ola ungu te wendo ombalie, “I nanga konopu mondoro Ungulumu. Yu kinye konopu noiro,” nimu.

4

Sataneni Jisas yunge ungu tenge tirimonje nimbelie manda manjipe kanorumu

¹ Jisas no ltimu kinye Gotenga Mini Kake Telimu yu kinye omba molopalie nimumuni, Minimu yuni kuromanga nomi Sataneni yu manda manjipe kanopili nimbe Jisas imbo naa peli kombuna meli purumu. ² Akuna Jisas tangoli wali 40 kinye ipu leli wali 40 peya langi naa noli we molopa perimu kinye yu engele kolumu. ³ Aku wali manda manjipe kanoli Satan ombalie yundo nimbei, “Paimbo nu Gotenga Malo lemo i kouma bret kaloli apuwe lepili niwi,” nimu.

⁴ Nalo yuni topondopa nimbei “Gotenga bukumuni nimbei, Langimani kau imboma koinjo mololi ulu pulumu naa tirimo. Goteni ungu nimoma pali pilko liko teko molonge kinye koinjo mololi ulu pulumu linge, *(Lo 8:3)* nimbe moromo,” nimu.

⁵ Kano wali Sataneni Jisas lipe kombu awili Jerusalem, akumundo kombu awili kake teli nilimu, akuna mepa pumbe Gote popo toko kaloringi ulke tempelena mepa, paa ola tulepena pumbe anjipelie, ⁶ yundo nimbei, “Paimbo nu Gotenga Malo lemo nu lipe tapondombalo kani po ningo mainye puwi! Gotenga bukumuni nimbei, Goteni yunge enselemanu nu ongo nokangei nimbelo. Enoni nu kou teni kape naa topili ningo nu kangulko liko enonga ki polona liko meko punge, *(Sng 91:11-12)* nimbe moromo kanomu. Aku tepa nimu ungu pilkolio aku teko tewi,” nimu.

⁷ Jisasini yundo nimbei, “Gotenga imbomando ungu te peya nimbe moromola. Akumu i tepa, Gote enonga Awilimuni tembo nimo mele paimbo nimonje molo kolo toromonje kanamili ningo enoni yu manda manjiko naa teangei, *(Lo 6:16)* nimbe moromo,” nimu.

⁸ Altopa Sataneni yu lipe mulu kembo te paa olandopa polorumuna ola mepa pumbe anjipelie, yu mai kombuma pali kinye kombumanga mele pengama peya lipe ondopalie ⁹ yundo nimbei, “Nu nanga kumbekerena komongo toko pondoko mainye molko na popo toko nanga imbi liko ola mundunio lemo i nu kanokono mai kombuna ltemo melema pali nu timbo,” nimu.

¹⁰ Kano kinye Jisasini yundo nimbei, “Satan, nu wendo pa! Gotenga bukumuni nimbei, Gote enonga Awilimu kau kapi ningo imbi liko ola munduko, yunge kongonoma kau tendeko molangei, *(Lo 6:13)* nimbe moromo,” nimu.

¹¹ Kano wali Satan Jisas tiye kolopa yu purumu. Purumu kinye mulu kombuna enselema ongo Jisas taporingi.

Jisasini Galili kombuna yunge kongonomu pulu polorumu

¹² Kano kinye Imbo No Ltindili Jon ka tiko ka ulkena panjiringi ungu pilipelie Jisas kelepa kombu Galili distrikindo yando omba ¹³ Nasaret taunona ombalie, pele aku taunomu tiye kolopa Kaperneam taun, nomu Galili kulendo lerimu, akuna pumbe kinye i kombumu nanga molombo

kamukumu kombumu lepili nimbe akuna molorumu. Kaperneam iye Sebulun kinye Naptali taloni kalko ltingili imboma oi moloringi kombuna lerimu. ¹⁴ Kaperneam taunona pumbe molorumumunga koro oi Gotenga profet iye Aisaiani ulu te pele wendo ombalo oi nimu mele kamukumu wendo orumu. Aisaiani nimbei,

¹⁵ Sebulunoni kalopa ltimu imboma peremele kombumu kinye, Naptalini kalopa ltimu imboma peremele kombumu kinye, nomu kutana purumo aulkemu aku no Jordan kulendo lemo kombumu kinye, kombu Galili wikondo imbo lupe awini moromele kombumu kinye, aku kombumanga moromele imboma paa tumbulu tolina moromele.

¹⁶ Kano imbo paa tumbulu tolina moromelema pa enge nili paa awili tepa teli te kanoringi. Kololi ulu pulumu aku topa tumbulu ton-doromo kombuna peremele imbomanga kombuna pa tenderemo, *(Ais 9:1-2)*
nimu.

Jisasini iye kite alako torumuna yu lombileringi

¹⁷ Kaperneam omba molorumu walimunga Jisasini imboma pulu polopa unguma nimbe tipelie nimbei, “Gote iye nomi kingimu molopa nokombalo waimu nondopa wendo ombai teremo kani Gote yuni nokombalo imbomanga talapena tukundo molamili ningo ulu pulu kerit eremelema tiye kolko konopu topele taio,” nimu.

¹⁸ Jisas Nomu Galili kulendona andopalie angenungolo talo kanorumu. Aku talo Saimon kinye

angenu Andru talo. Oma lili wale mune te nomuna toko munduko moloringilina kanorumu. Pele Saimononga imbi te Pita ningi. Oma ltingili akumu elonga kou kongono teringili. ¹⁹ Aku ulu teko moloringili ulu kanopalie nimbei, “Na lombili wangili. Oma lingilindo oma lili wale mune te liko nona mainye mundurumbele kinye omama walena omba peremo mele, akilio nanga kongonomu tengilindo nanga ungumu pilko ningo tilko andongele kinye imboma nanga talapena tukundo ongo molangei nimbo elo na lombili walio nio,” nimu. ²⁰ Aku nimu ungu pilkololio tamburumbu elonga oma lili wale munema tiye kolkolio Jisas lombili puringili.

²¹ Kano wali yu alaye kolte welto pumbelie angenungolo talo lupe kanorumu. Aku talo Sebedi malo Jems kinye Jems angenu Jon talo. Lapa Sebedi kinye enonga nona andoli sipina tukundo oma lili wale munema toko tambulko moloringina kanopalie elo alako topalie, na lombili walio nimu. ²² Aku nimu ungu pilkololio elonga lapa Sebedi kinye nona andoli sipimu kinye tamburumbu tiye kolkolio Jisas yu lombili puringili.

Jisasini ungu nimbe tipe imbo awini tepa koinjo ltimu

²³ Kano kinye Jisas kombu Galili distrik tukundo kombumanga pali andopa, imboma maku toko Gotenga ungumu pilingi ulkemanga imboma ungu mane tipe, Gote nondopa iye nomi kingimu molopa nokombalo mele ungu nimbe tipe, imbo kuro lupe lupe torumuma kinye kangina ulu awini terimuma kinye tepa koinjo ltimu. ²⁴ Yu

terimu mele temanemu kombu Siria provins kombumanga pali anjo anjo purumuna pillolio enonga imbo kuro lupe lupe torumu imboma kinye, mindili lupe lupe nongo moloringi imboma kinye, imbomanga konopuna kuro molko amboloringi imboma kinye, topa mundupe pungu pungu tipe kuro torumu imboma kinye, kimbo ki kulorumu imboma kinye, yu molorumuna meko oringi wali yuni eno tepa koinjo ltimu. ²⁵ Imbo paa awini yu lombili puringi. Kombu Galili distrik imboma kinye, Kombu Awili Dekapolis ningi kombu imboma kinye, kombu Judia distrik lerimu kombu awili Jerusalem imboma kinye, kombu Judia tukundo lerimu we kombumanga moloringi imboma kinye, no Jordan nekondo kombumanga imboma kinye, paa awini yu lombili puringi.

5

Jisasini mulu kembona molopalie imboma mane tipe nimu

¹ Jisasini imbo awini maku toko yu lombili puringima kanopalie mulu kembona ola pumbe molorumu kinye yu lombili andolima yu molorumuna oringi. ² Kano kinye yuni eno ungu mane tipelie nimbei,

³ “Goteni lino imbo keloma tapopili konopu ltemele imboma, Gote enonga iye nomi kingimu molopa eno nokoromomunga eno malo.

⁴ Imbo kola teko konopu keru pepili moromele imboma, Goteni eno konopu penga pepa toimbo topili nimbelomunga eno malo.

⁵ Taka liko moromele imboma, mai kombuma pali Goteni eno timbelona lingemunga eno malo.

⁶ Goteni teaio nimo ulu tumbi nilima tengeindo engele mele kolko no wali mele kolko moromele imboma, eno Goteni manda tendembalomunga eno malo.

⁷ Imbo lupema kondo koromele imboma, Goteni eno kondo kolombalomunga eno malo.

⁸ Konopu kake tepili moromele imboma, Gote kanongemunga eno malo.

⁹ Opa pulema konopu tendekuna pupili molangei nimele imboma, Goteni eno nanga bakuluma nimbelomunga eno malo.

¹⁰ Goteni teaio nimo ulu tumbi nilima teko moromelemunga imbo lupemani eno mindili tirimele imboma, Gote enonga iye nomi kingimu molombalomunga eno malo.

¹¹ Na ipuki tirimele imboma, eno nanga imboma moromelemunga we imbomani eno ungu taka tondoko mindili tiko, ungu keri lupe lupema enonga umbulkondo kolo toko nindinge wali, eno malo. ¹² Imbomani eno aku teko ulu teremelemunga eno mulu kombuna punge wali, kanona Goteni ki wamopa eno mele kipunge mele timbelo kani konopu paa awili teko tiko konopu penga pepili molaio. Imbomani kinye eno mindili tirimele mele aku teko eno naa molangei koro oi Gotenga nimbe munduli ungu nili iye profetema we imbomani eno kape mindili tiringi,” nimu.

Eno api kinye pa kinye aku teko mele moromele nimu

¹³ “Eno mai kombuna imbomanga api kuta mele moromele. Akumu mele penga nalo yu tingo naa

tembalo kinye yu kelepa tingo tepili nimbo ulu te manda temoloya? Yu kongono tembalo enge te altopa naa pembalomunga we toko ltemolo wali imbomani andokolio kimboni kambulunge.

¹⁴ Eno mai kombuna imbomanga pa tendelima moromele. Kombu awili kembona ola lembalomu manda lopeke naa tembalo.

¹⁵ Imbomani tipe lam kandokolio mingina tuku naa panjirimele. Melema kanangei, ulke tukundo pa tepili ningo polo tenga ola noirimele. ¹⁶ Aku tepa mele linoni ulu pengama teremolo ulumuni i mai kombuna pa mele tenderemona imbomani kanokolio linonga mulu kombuna moromo Lapa kapi nengei ningo ulu pengama teaio,” nimu.

Jisasini Gotenga ungu manemundo nimu

¹⁷ “Nani Gotenga ungu manema Mosesini bukuna torumu unguma kinye Gotenga profet iyemani bukuna toringi unguma kinye mainye pupili nimbe oromo konopu naa leaio! Nani kano unguma kamukumu mainye pupili nimbo naa oro. Aku ungumanga ungu pulu peremoma kamukumu wendo opili nimbo oro. ¹⁸ Nani enondo paimbo nio. Mulu mai talo oi pora naa nipili Gotenga ungu manemanga ungu kelo kolte kape paa we mainye naa pumbelo. Ungu manemanga pali ungu awili kelomanga pali kongonoma waye wendo ombalo. ¹⁹ Akumunga, imbo teni kano ungu manemanga ungu mane kelo te kape topa tangondopa, imbo lupema mane tipelie toko tangondangei nimbelo imbomu Gote iye nomi king molopa nokoromo kombuna yunge imbi paa mainye molombalo. Nalo imbo

teni kano ungu manema pilipe lippe tenge tipe molopa, imbo lupema mane timbelo imbomu Gote iye nomi king molopa nokoromo kombuna yunge imbi paa olandopa molombalo. ²⁰ Nani eno nimbo tiro. Farisima kinye Gotenga ungu manemanga puluma pilko mane tirimele iyema kinye enoni ulu tumbi nilima teremele ulumanga olandopa eno we imbomani naa tenge lemo, Gote iye nomi king molopa imbo nokoromo talapena tukundo eno paa naa pungo molonge,” nimu.

Jisasini ungu nimbe amenge teli ungumu nimu

²¹ “Koro oi Mosesini anda kolepalemendo ungu mane te tirimumu eno pimele. Kano ungu manemu i tepa,

Eno imboma toko naa kondangei. Imbo topa kondombalo imbomu, kot pimele imbomani yu kot tendangei, *(Kis 20:13)*

nimu kanomu.

²² Nalo kinye nani eno kano ungu manemunga ungu pulumu i nimbo timboi tero. Imbo teni yunge angenu kinye mumindili kolombalo imbomu kotena meko pungo kot tendenge. Imbo teni yunge angenundo nu kamakoya nimbelo imbomu kot awilina meko pungo kot tendenge. Imbo teni imbo tendo nu paa loi lelimu nimbelo imbomu tipe kombuna pumbelo.

²³ Aku ulu tenge imboma mongo linge kani nuni Goteni na kanopa penga pilipili ningo yunge melema tipena kaloli alta polona Gote popo toko kalko tinindo meko ongolio nu angenani nu kinye we mumindili te kolombalo pilkolio, ²⁴ nu Gote kalko tini melema Gote popo toko kaloli alta

polona we lepili noikolio kelko anjo pungo angenando tendekuna molambili ningo amenge tekolio, kelko ongo nu Gote kaloni melema ongo yu kalko tieni.

²⁵ Nu kot tendembai tembalo imbomu kopu tepo molambili ulu te teambo ningolio welea tewi. Aku naa tenio lemo nu kot tendembalo imbomuni nunge kot pileli iyemu molombalona mepa pumbe timbelo. Pele kot pileli iyemuni nu ka ulke nokoli iyemu lipe timbelo, yuni nu ka ulkena panjimbelo. ²⁶ Nani nundo paimbo nimbo tiromu, nu ka ulkena wendo oni wali pundu tokolio kau wendo onio,” nimu.

Jisasini imboma wapu ulu keru nale naa teaio nimu

²⁷ “Oi Mosesini ungu mane te tirimumu eno pimele. Kano ungu manemu i tepa,

Ambo iye pulima iye lupema kinye wapu ulu kerinale naa teko, iye ambo lilima ambo lupema kinye wapu langi naa nangei, (*Kis 20:14*)

nimu. ²⁸ Nalo kinye nani eno kano ungu manemunga ungu pulumu i nimboi tiro. Iye teni ambo te kanopalie yu peya kopu tepo pelembalanje penga konopu lemo lemo akumu konopu tukundo, ambomu kinye kamukumu wapu langi noromo. ²⁹ Nunge mongo imbondomuni melte kanokolio konopuna liemboa ningo pilko ulu pulu keru te tenio lemo aku mongomu akuko lteani. Nunge mongo angilepili nu tipe kombuna liko mundunge kinye manda naa tembalo kani kangimunga melte wendo liko ltekolio molko

kondonio kinye manda. ³⁰ Nunge ki imbondo-muni ulu pulu keru te tenio lemo aku kimu karu leko lteani. Nunge ki angilipili nu tipe kombuna liko mundunge kinye manda naa tembalo kani kangimunga melte wendo liko ltekolio molko kondonio kinye penga,” nimu.

Jisasini amboma makoroko wendo mundunge ulumando nimu

³¹ “Oi Mosesini ungu mane te tipelie nimbei, Iye teni yunge ambomundo kamukumu pupili nimbe makorombaindo ambomu kamukumu puwi nimbe pipia te topa ambomu tipelie yundo kamukumu puwi nimbe aku tepili, (Lo 24:1) nimu. ³² Nalo nani kinye eno nimboi tero. Iye puli ambo te iye te kinye wapu langi naa nopili topa yunge iyemuni yu makoropa kamukumu puwi nimo lemo aku ambomu altopa iye pumbelo wali, wapu ulu langi noli ambomu molopili nimbe aku teremo ulumunga iyemu, yu pulu. Puwi nimbe makororomo ambomu pele iye teni yu limo kinye aku iyemu kape wapu ulu kerinale teremo,” nimu.

Jisasini we mi naa lewi nimu

³³ “Koro oi Mosesini anda kolepalemando ungu mane te peya tirimumu eno pimele. Kano ungu manemu i tepa, Paa tembo ningo, ningo panjiko mi lenge ungumu toko naa tangondangei. Awilimundo paa tembo ningo, ningo panjiko mi lenge mele paa aku teko teangei, (WKP 19:12; Nam 30:2)

nimu kanomu. ³⁴ Nalo kinye nani eno nimboi tero. Paimbo nimo ningo pilengei ningo mele awili tenga imbi leko paa mi naa leangei. Mulu kombumu kape imbi leko mi naa leangei. Aku kombumu Gote molopa melema nokoromo kombumu kani aku ulu naa teangei. ³⁵ Mai kombumu kape imbi leko mi naa leangeila. Akumu Gote yunge kimbo mundurumo polomu. Jerusalem kape imbi naa leangei. Akumu iye nomi king paa awilimunga kombu awilimu. ³⁶ Enonga pinyewe kape imbi leko mi naa leangei. Akumu pinyendi te kake tepili molo kilu lepili ningo ulu te manda naa tenio kani pinyewemu imbi leko mi naa leaio. ³⁷ Ulu te paimbo tenio lemo tumbi tiko tembo niwi. Naa tenio lemo naa tembo niwi. Ulu kerimanga pali ulu pulumu peremo kuromuni amboromo imbomani kau ungu tule teko niliko pungo mi ltemele,” nimu.

Jisasini ulu kerima pundu naa taio nimu

³⁸ “Oi Mosesini ungu mane te tirimumu eno pimele. Kano ungu manemu i tepa:

Imbo teni imbo tenga mongomu topa akumbelo kinye yunge mongomu toko akundeio. Imbo teni imbo tenga ungu topa langombalo kinye yunge ungu toko langondaio (*Kis 21:24*)

nimu. ³⁹ Nalo kinye nani eno i nimboi tero. Eno tepa kenjimbelo imbomu anjo ulure naa teko, we tepa kenjipili nengei. Imbo teni nunge kumbekere ekondonga larauwe tombalo kinye topele toko tekondonga kape larauwe tombai temo lemo topili tiye kolowi. ⁴⁰ Imbo teni nunge wale

pakolimu liembo nimbe kot tendembai tembalo imbomu nunge wale tule pengamu kape peya we lipili niwi. ⁴¹ Iye teni nu ambolopalie nuni na liko tapondoko mako tenga nanga melema mendani pambili nimbelo wali nuni anjiko mako tenga we tapoko mendewi. ⁴² Melte tiwi nimbe konge tembalo imbomu konge tembalo melema tiwi. Mele te pundu anjiko tiwi nimbelo imbomu molo naa niwi,” nimu.

Jisasini enonga opa pulema konopu mondangei nimu

⁴³ “Oi Mosesini ungu mane te tirimumu eno pimele. Kano ungu manemu i tepa, Opa kalale iyemu konopu mondoko, opa pulemu kinye konopu keria leaio, *(WKP 19:18)* nimu kanomu. ⁴⁴ Nalo kinye nani eno i tepo nimbo tiro. Enoni enonga opa pulema kape konopu mondoko, eno teko kenjirimele imboma Goteni tepa kondopili ningo Gote kinye enonga konge tendaio. ⁴⁵ Enonga Lapa mulu kombuna moromomunga bakuluma molamili ningo aku teke teangei. Yuni imbo keria pengama moromelena ena topili nimo. Ulu tumbi nilima teremele imboma kape ulu tumbi nilima naa teremele imboma kape enonga waye lo opili nimo. ⁴⁶ Eno konopu mondoromele imboma kau konopu mondoromele kinye Goteni kanopa penga pilimbeloya? Rom gavman kou takisi limele imbo kerima kape aku ulu teremele kala. ⁴⁷ Enoni enonga pulu ltemo imbomando kau molko kondaio nimele kinye we imbomani teremele mele mainyendopa, enoni teremele mele olandopaya? Tawendo imbomani kape aku ulu teremele. ⁴⁸ Akumunga

enonga Lapa mulu kombuna moromo iye paa tumbi nilimu moromo mele eno aku teko imbo tumbi nilima molaio,” nimu.

6

Jisasini imbo molo ltemoma tapangei nimu

¹ Jisasini ungu mare nimbe molopalie ungu mare peya nimbei, “Imbomani lino imbo paa pengama. Uluma paa tepo kondoromolo ningo kanangei ningo imboma kanoko molangei enonga ulu pengama paa naa teaio. Aku teko tenge lemo imbomani eno kapi ninge. Kano kapi ninge unguma enonga ulu tengemanga pundu tolimu lingemunga enonga mulu kombuna moromo Lapamuni eno mele te naa timbelo.

² Enonga mulu kombuna moromo Lapamuni aku teko tenge imboma melema naa timbelo kani enoni imbo koropa nolima kondo kolko lipo tapondamili ningo kou mone te tingei wali temolo mele imbomani kanangei ningo, ru ningo aku teko mele te naa tieio. Topele mapele toli iyemani na imbomani kapi nengei ningo imboma maku toko Gotenga ungumu pileli ulkemanga kinye aulkemanga kinye we imbo awinimani mongoni kanangei ningo imbo koropa nolima taporomele. Aku iyemani teremele mele enoni aku ulu naa teaio. Nani eno paimbo nio. Aku teremelemunga eno imbomani kapi nimele unguma enonga ulu tengemanga pundu tolimu oi limele. ³ Nalo enoni imbo koropa nolimu te taponge wali imbo kini tembalo ulu koya kini naa kanopili. ⁴ Aku teko-lío kondo kololi ulu tengemu lopeke tepa lepili.

Ulu lopeke tepama karomo Lanieni eno pundu tombalo.

Jisasini i teko Gote kinye konge teaio nimu

⁵ Eno Gote kinye ungu ningeindo topele mapele toli iyemani Gote kinye ungu ningo teremele mele aku ulu naa teaio. Kano topele mapele toli iye-mani na iye paa pengamu moro mele imbo aw-inimani mongoni kanoko na kapi nengei ningo imboma maku toko Gotenga ungu pileli ulke-manga kinye aulke puluna kinye imboma kanoko molangei konopu tiko angilko Gote kinye ungu nimele. Nani enondo paa paimbo nimbo tiro. Aku ulu teremelemunga enonga mele pundu tolimu oi limele. ⁶ Nalo eno Gote kinye ungu ningeindo enonga kiripina tukundo pungo nambu tikolio kano lopeke teli kombuna enonga mulu kombuna moromo Lapa naa karomele iyemu kinye ungu neio. Aku tenge kinye enonga mulu kombuna moromo Lapa lopeke teko teremele uluma karomomuni eno pundu tombalo. ⁷ Na Gote kinye ungu nembo ningolio Israel talapemunga tawendo moromele imbomani enonga kuroma molo gote kolo tolima kinye ungu ningeindo we ungu awini nimele mele aku teko naa teaio. Aku imbomani na ungu awini nimbo kinye pilimbelo ningo aku teko nimele. ⁸ Enonga mulu kombuna moromo Lapamu oi konge naa teangei eno molo ltemo melema yuni oi pilipe karomo kani aku imbomani teremele ulu naa teaio.

⁹ Eno Gote kinye ungu ningeindo i teko nengei, Mulu Kombu Ara Gote, imboma nunge imbi wengenderimu nengei.

¹⁰ Mulu kombu nokorono mele

mai kombu aku teko nokowi.
Mulu kombu ungu tenge peremo,
mai kombu aku teko tenge pepili.

¹¹ Kinye lino kere tiko molowi.

¹² Imbomani lino teko kenjinge uluma
tiye kolomolo mele,
Linonga ulu kerima liko ltendewi.

¹³ Lino manda manjili uluma ombalo wali
tiye naa kolowi.

Iye kerimunga kina wendo liwi.
Nu linonga iye nomi penga pa telina morono.
Molorunu mele molko kau puruno.
I paa.

ningo aku teko Gote kinye nengei.

¹⁴ Pileio. Imbomani eno teko kenjinge uluma
enoni tiye kolonge lemo enonga mulu kombuna
moromo Lapamuni enonga ulu pulu kerima
mainye pupili nimbe tiye kolombalo. ¹⁵ Nalo
imbomani eno teko kenjinge uluma tiye naa
kolonge lemo enonga mulu kombuna moromo
Lapamuni enonga ulu pulu kerima tiye naa
kolombalo,” nimu.

Jisasini langi walite mi toli ungumu nimu

¹⁶ “Eno langi naa nongo mi toko we molonge
ulu pulumu tengeindo topele mapele toli iye-
mani na nanu nimbo molambo nimele mele aku
teko naa neio. Kano iyemani na langi naa nom-
boindo mi topo moro mele imbomani kanangei
ningo eno kumbekere teko enonga kumbekerema
keri panjiko moromele. Nani eno paimbo nio.
Kano iyemani aku terelemunga imbomani eno
kapi nimele unguma enonga tereleme ulumunga
pundu tolimu oi ltimele. ¹⁷⁻¹⁸ Nalo eno langi naa

nongo mi toko we molongeindo we imbomani na aku tepo tero ulu naa kanangei, Arani kau kanopili ningo we imbomani kanangei uluma naa teaio. Aku tenge kinye enonga mulu kombuna moromo Lapa lopeke teko teremele uluma karo-momuni eno mele te timbelo,” nimu.

Mele ako memo noirimelena akuna konopu mondoromele

¹⁹ “Ya mai kombuna mele noirimelema urelo tepa molo lkurinia melemani ongo teko kenjiko, wapu lili iyema ongo melema wapu limele kani ya maina kamako molopo mele kamukumuma lipo noiemili ungu naa neio. ²⁰ Aku ulu naa tekolio mulu kombuna melema urelo naa tepa molo lkurinia melteni omba tepa naa kenjipe, wapu lili iyema ongo wapu naa limele kani eno mulu kombuna pepungemunga mele kamukumuma altopo limoloma oi lepili nimele. ²¹ Enonga noirimele melema ltemo kombu akuna eno konopuna pilko konopu mondoko moromele kani mulu kombuna kau melema lepili ningo molaio,” nimu.

Mongomuni konopundo pa tenderemo

²² “Nunge mongomu nunge kangimunga tipe lam mele ltemo. Aku kani nunge mongo penga angilimo lemo nu kangi pali pa tepili morono. ²³ Nalo nunge mongomu keru lembalo kinye nunge kangi pali tumbulu topili andonio. Aku wali nunge kangina pa teli pembalomu kolo wangopa tumbulu tombalo kinye akumu nu paa kamukumu tumbulu tombalo,” nimu.

Iye tendekumunga kongono tendani kau nimu

²⁴ Imbo teni iye awili talonga kongono lipe popo tipe manda naa tendembalo. Iye awili te konopu keru panjipe, te konopu mondombalo. Molo aku naa temo lemo iye awili tenga ungu nimbeloma paa konopu tipe pilipe lipe kongono nimbeloma enge nimbe tendepa, te konopu keru panjipe yunge ungu nimbeloma tui timbelo. Aku teko Imbomani Gotenga kongonomu kinye Kou Mon-emunga kongonomu kinye liko popo tiko manda naa tendenge.

I mai kombu molko andonge ulumanga konopu awini naa leaio

²⁵ Akumunga nani eno tenge mele nimbo tiembo. Kangindo molopo kondamili ningo konopu awini liko naa mundeio. Langi nongemunga kape no nongemunga kape wale pakoli pakongemunga kape akumanga konopu awini liko munduko naa molangei. Paimbo kere noromele nalo koinjo mololi ulumu aku ulumu olando ltemo. Wale pakolima konopu tirimele nalo kangimu yu kiyendumu. ²⁶ Kerama kanaio. Langi te panjikolio nowi ltemo wali liko meko ulkendo pungo noiko naa noromele nalo eno imbomanga mulu kombuna moromo Lapamuni kerama langi tirimo. Kerama maindo eno olando, konopu aku teko naa ltemeleya? ²⁷ Enonga imbo teni konopu awini lipe mundurumomuni oi naa kolopili yunge koinjo mololi ulumundo wai te winjipe limbeloya? Manda naa limbelo.

²⁸ Eno pakonge melemanga konopu awini ambe telka liko mundurumeleya? Kondipe tindima maina oromo mele eno naa karomeleya? Kondipe

tindimani kongono mindili nongo naa teko, wale pakoli te teko wamoko naa teremele ²⁹ nalo kondipe tindima moromele mele olando, iye nomi king Solomon wale pakoli pakopa au nimu mele mainyendo. ³⁰ Era timborimboma otilikondo poroko tipena karomelema Goteni aku tepa tindi toromomuni penga teremo ltemo eno Goteni lino manda nokombalonje ningo alaye kau ipuki tirimele imboma pakonge melemanga yuni manda lipe naa tapondombaloya? Eno paa lipe taponombalo. ³¹ Akumunga, esi, langi te tena lipo nomolonje, molo no tena kolopo nomolonje, molo wale pakoli tena lipo pakomolonje konopu awini leko naa molaio. ³² Gotenga imboma naa molko tawendo moromele imbomani aku konopu ltemele nalo enonga mulu kombuna moromo Lapamuni eno yunge imbomanga mele molo ltemo kanopa moromo. ³³ Eno langi nongemanga kinye wale pakoli pakongemanga kinye konopu naa liko munduko, Gote iye nomi king molopa eno nokoromo uluma kinye yu kanopa kake teremo karomo ulu tumbi nilima kinye kumbe tundu mongo lipo mundemili konopu leko teaio. Aku tenge kinye yuni we melema kape eno timbelo. ³⁴ Yuni aku tembalo kani otili ambe tembonje ningo kinye konopu awini liko naa mundengei. Otili wendo ombalo ulumanga aku wali konopu liko manjinge. Wali tendekumumunga umbuni wendo oromoma neya aku wali kau pembalo.

7

Enoni imbomare kanoko moke naa teaio nimu

1-2 Jisasini ungu mare nimbe molopalie ungu mare peya nimbei, “Enoni imboma teremele uluma moke tenge kinye enoni teremele mele aku tepa Goteni eno moke tembalo. Imbomani teremele ulu enoni kanoko moke tekolio teko kenjirimele. Teremele mele Goteni kanopa keripilipili ninge mele Goteni aku tepa eno kinye moke tembalo. Aku tembalo kani Goteni lino ulu teremoloma naa moke tepili ningo enoni imboma teremele uluma naa kanoko moke teaio.

³ Nuni angenanga mongona nurupili te ltemona kanorono nalo nunge mongona unjo kolombera te ltemomu naa kanorono akumu ambe telka terenoya? ⁴ Nunge mongona unjo kolombera ltemomu naa kanokolio angenando anga, nunge mongona nurupili te ltemomu wendo lindemboi ambe telka ninoya? ⁵ Nu topele mapele toli imbomu, nuni nunge mongona ltemo unjo kolombera awilimu oi wendo likolio altoko kanoko kondoko angenanga mongona ltemo nurupilimu manda wendo lindinio.

⁶ Gotenga nimele melema likolio owa naa tieio. Aku ulu tenge lemo tikiripe eno nombalo. Enonga kulumbu pengama kongima angimelena toko naa mundeio. Aku ulu tenge lemo kimboni kambulko takele makele tendenge.

Gotenga mele pengama konge tenge imboma timbelo

⁷ Lapa, mulu kombuna moromo iyemu melema konge teko tiwi nengei. Aku tenge kinye melema paimbo timbelona linge. Lapa moromona melema korangei. Aku tenge kinye melema paimbo kanoko linge. Ulke kerepuluna angilko

nambu gaungau tinge wali nambu tombalo.
⁸ Aku ambe telka konge tenge melema paimbo timbelona linge. Koronge melema paimbo kanoko linge. Nambu gaungau tinge kinye paimbo Goteni nambu tondombalo.

⁹ Enonga iye te yunge malo ombalie Ara, bret kaloli te nambo tiwi nimbelo kinye yunge lapani yu kou mongo te timbeloya? ¹⁰ Molo ungulumuni Ara, oma te nambo tiwi nimbelo kinye yunge lapani waimbe te timbeloya? ¹¹ Eno konopu keru pepili moromele imbomani aku teko enonga bakuluma mele pengama tirimele lemo enonga Lapa mulu kombuna moromomuni melema tiwi ningo konge tenge imboma mele pengama paa olandopa timbelo. ¹² Akumunga, imbomani nu kinye teangei konopu lteno mele nuni imboma kinye aku ulu tewi. Aku ambe telka, aku ulumu Mosesini Gotenga ungu mane tirimu bukuna torumumanga pulumu kinye, Gotenga profet iye-mani bukuna toringi ungumanga pulumu.

Eno kerepulu kelona tukundo pungei

¹³ Eno pape kerepulu kelomunga paa pangei. Kombu kerina purumo kerepulumu paa awilimu, akuna purumo aulkemu paa palaku lepa unana ltemona imbo awinini we we purumele. ¹⁴ Nalo waliwalima koinjo molopa kondopa kau puli kombuna ltemo kerepulumu paa kelo, yunge aulkemu paa tengepeya teli kelomu ltemo kala imboma akuna pungeindo mindili nongolio imbo koltalo kau aku aulkemu kanokolio purumele.

Kolo toli profet iyema ongei kani lino kane kane molamili

¹⁵ Kolo toko Gotenga ungu nimbe munduli te naa ningo tinge profet iyema onge kani kanoko kondoko molaio. Kangindo kongi sipsip none teremele nalo konopundo melte topo namili ningo owa takera mele ongo moromele. ¹⁶ Aku tepa amo namili ningolio wali takeme manda londoko nolemalaya? Molo me te namili ningo maliembi te manda akuko nolemalaya? Paa molo. Amo te lupe, takeme te lupe, me te lupe, maliembi te lupe ningo karomele. Kano kolo toli imboma ongo ulu tengema kanokolio, eno paimbo kolo tolima ningo kanonge. ¹⁷ Aku tepa kau unjo pengamuni mongo pengamu toromo. Unjo kerimuni mongo kerimu toromo. ¹⁸ Unjo pengamuni mongo keru te manda naa tombalo. Unjo kerimuni mongo penga te manda naa tombalo. ¹⁹ Unjo mongo pengama naa tombalo unjoma pali peke tokolio tipena karomele. ²⁰ Akumunga ulu tengema kanokolio kolo toli profetema ningo kanoko imbi tinge.

²¹ Imbomani nando Awilimu, Awilimu nimele imboma pali Goteni nokoromo mulu kombuna tuku naa punge ningo pileio. Ara mulu kombuna moromomunga unguma tenge tinge imboma kau akuna punge. ²² Imboma moke tembalo wai kanomu wendo ombalo kinye imbo awinini nando ningei, 'Awilimu, nani nunge imbi lepo nunge unguma nimbo tiru kanomu. Nunge imbi lepo imbomanga konopuna kuro moloringima ongo wendo pame niu kanomu. Nunge imbi lepo ulu enge nili awini teru kanomu,' ninge. ²³ Nalo aku teko ninge wali nani enondo nimbo para timboi, 'Na enonga imbima paa naa pilipo eno

kanopo imbi naa tiro. Eno Gotenga ungumu naa pilko liko teringi kani nanga kumbekerena naa ongo anjo paio,' nimbo.

Ulke talo takoromele imbo talo

²⁴ Akumunga, i nanga unguma pilko liko tenge imboma eno iye te moromo mele nembo. Iye lipe manjili perimu iye te yuni yunge ulkemu enge nimbe angilepili nimbe kou awilima pololina ola takorumu. ²⁵ Walite lo omba poporome topa no topalie ulkemu paa topa tambaluwe timbei terimu nalo ulke timumu akupe naa mepa naa tekiripe enge nimbe kouma pololina we angilerimu. ²⁶ I nanga unguma pilko liko naa tenge imboma eno iye te moromo mele nembo. Keke lepo toli iye teni yunge ulkemu ukiana ola takorumu. ²⁷ Walite lo omba no topa poporome enge nimbe topalie ulke kanomu lipe tambaluwe tipe paa tekiripe lterimu," nimu.

²⁸ Jisasini aku unguma nimbe pora tirimu kinye yuni mane tirimu pilko moloringi imbomani yuni ungu mane tirimu mele pilkolio mini lteringi. ²⁹ Gotenga ungu manemanga puluma pilko eno mane tiringi iyemani we mane tiringi mele Jisasini aku tepa mane naa tirimu. Nalo imbi lerimu iyemani pipili naa kolko enge ningo mane tiringi mele aku tepa mane tirimuna pilkolio eno mini lteringi.

8

Jisasini kuro kendi noli iyemu tepa koinjo ltimu

¹ Jisas mai kembona mainyendo ombai orumu wali imbo awini yu lombili oringi. ² Aku wali iye

te kuro kendi nomba perimumu Jisas orumuna omba yunge kumbekerena komongo topa pondopalie yundo nimbei, “Awilimu, nunge konopumuni na koinjo pambo konopu lienio lemo nuni na manda teko koinjo munduwi,” nimu kinye,
³ Jisasini iyemu ki ola noipelie yundo nimbei, “Nu koinjo pani konopu lteo kani koinjo puwi,” nimu kinye tamburumbu iyemu koinjo purumu.
⁴ Aku terimu wali Jisasini kano iyemundo nimbei, “Nuni ya ulu teromu imbo tendo kape paa naa niwi. Tumbi tiko pungo Gote popo tondoli iyemu nunge kangimu liko ondoko, na altopo kangipenga liepili molto kani ningo Mosesini tewi nimbe panjirimu mele pilko liko tenindo Gote popo toko kalko tiwi nimu melemu liko Gote popo tondoli iyemundo kalondowi ningo yu tiwi. Pele imbomani nu kanokolio yu paimbo kangipenga liepili moromo ningo pilengei kani nio mele i teli oi tepuwi,” nimu.

Jisasini ami iye nokoli tenga kongono kendemande iyemu tepa koinjo ltimu

⁵ Jisas Kaperneam taunona tukundo purumu wali Rom imbomanga ami iye 100 nokorumu iye te yu orumuna omba yundo konge tepalie nimbei,
⁶ “Awilimu, nanga kendemande iyemu kimbo ki kolopa pora tipe mindili nomba perepa ulkena liepili oro,” nimu.

⁷ Jisasini yundo “Ombo tepo koinjo limbo,” nimu.

⁸⁻⁹ Aku nimu ungu pilipelie ami iye 100 nokorumu iyemuni yundo topondopa nimbei, “Awilimu, na iye kerimu mele moro, nu nanga ulkena

onio kinye manda naa tembalo. Na kape iye teni nokoromo, yunge ungumu pilipo lipo tero. Nani kape ami iye mare nokoro. Kano iyemanga tendo puwi nio wali yu purumo. Molo tendo owi nio wali yu oromo. Molo nanga kongono tendeli kendemande imbo tendo i teko tewi nio wali yu aku tepa teremo. Aku tepala, nuni ungumuni kau ninio wali nanga kendemande iyemu koinjo pumbelo,” nimu.

¹⁰ Jisasini yu nimu ungu pilipelie mini lepalie lombili oringi imbomando nimbei, “Nani eno paimbo nio. Israel imbomanga talapena tawendo mololi iyemuni na ungumuni kau manda tembo nimbe ipuki tirimo mele Israel imbomanga pali tukundo imbo tendekureni kape aku teko ningo pimele mele naa karo. ¹¹ Nani enondo paimbo nimbo tiromu, Ena oromondo kombumanga kinye ena pepurumondo kombumanga kinye imbo awini wendo ongo Gote iye nomi kingimu molopa nokoromo mulu kombuna tukundo Abraham kinye Aisak kinye Jekop kinye peya ongo langi nongo molonge. ¹² Nalo Goteni yunge imboma nimbe kanopa ltimu Israel imboma yu nokopa moromo kombuna pungo molemala imboma yuni topa makoropa tumbulu tolina mundumbelo. Kanona paa mindili nongolio kola teko pereko molonge,” nimu.

¹³ Aku ungu nimbelie yuni ami iye 100 nokorumu iyemundo nimbei, “Nani nunge manda tendembo ningo ipuki tinio mele tendembo kani puwi,” nimu. Kano kinye yuni aku tepa nimu enamunga kendemande iyemu yu kuro toromomu pora nimbe koinjo pumbe molorumu.

Jisasini Pitanga Bamu ambomu tepa koinjo ltimu

¹⁴ Jisas Pitanga ulkena tukundo pumbelie wali, Pitanga bamu ambomu kuro topa kangi tipe topa ainyembo lerimu ulu kanopalie, ¹⁵ yunge kimu ambolorumu kinye kangi tipe toromu ulumu pora nimu kinye ambomu makilipe wendo ombalie Jisas langi tirimu.

Jisas imbo awini tepa koinjo ltimu

¹⁶ Altopa kombu ipu lembai terimu wali konopuna kuro perimu imbo awini Jisas molorumuna meko oringi kinye yuni kuromando ongo wendo paio nimu kinye ongo wendo puringi. Kuro torumu imboma pali tepa koinjo ltimu. ¹⁷ Aku tepa terimumu koro oi Gotenga iye profet Aisaiani ulu te pele wendo ombalo oi nimu mele wendo orumu. Aisaiani nimbei, Yuni kau lino kuro lupe torumuma mepalie makoropa wendo mundurumu, (*Ais 53:4*) nimu.

Imbomani na lombilingei mele Jisasini nimu

¹⁸ Walite Jisas nomu Galili kulendona molopili imbo awini liko maku toko yu liko makai tendeko angileringina kanopalie yu lombili andolimando nimbei, “Nomuna nekondo pamili waio,” nimu. ¹⁹ Nalo oi naa pumbe we angilipili Gotenga ungu manemanga puluma pilipe mane tirimu iye te yu angilerimuna omba yundo nimbei, “Ungu Mane Tilimu, nu punio kombumanga waye lombili ombo,” nimu.

²⁰ Aku nimu kinye Jisasini yundo nimbei, “Piliwi! Owa takerama maina kowa

Itemona peremele. Kerama enonga manga takoromelemanga peremele. Nalo Iyemunga Malo peremo kombu te naa ltemo,” nimu.

²¹ Kano kinye yu lombili andorumu iye teni yundo nimbei, “Awilimu, nu kamukumu lombili wamboi nalo oi pumbo nanga lapamu kinye peya molambo. Pele yu kolombalo kinye ono tepolio nu lombili ombo,” nimu.

²² Nalo Jisasini yundo nimbei, “Nanga ungumu naa pilko imbo kololi none teli imbomani enongano imbo kolongema ono teangei. Nalo nu na lombili owi,” nimu.

Jisasini poporome awilimu nimbe kenderimu

²³ Aku tepa nimbelle nomu Galili nekondo pumbeindo nona andoli sip tenga tukundo purumu wali yu lombili andolima yu lombili tukundo puringi. ²⁴ Kano wali nomuna pungei puringi kinye poporome awili te nomuna torumu. Aku terimuna nomumu apipe topa ola ombalie sipimu lipe aku tombai terimu nalo Jisas we uru pepa molorumu. ²⁵ Kano kinye enoni yu uru perimuna pungo toko makinjikelio ningei, “Awilimu, lino liko tapowi. Lino no wangoromolo,” ningi.

²⁶ Yu makilipelle enondo nimbei, “Goteni lino nokombalo ningo konopu enge nili naa peremo iyema, eno ambe telka mini lteremeleya?” nimu. Aku tepa nimbelle ola angilipe poporomemu kinye nomumu kinye iri torumu. Kano wali poporome naa topa nomumu lope naa teli we lerimu.

²⁷ Yuni terimu ulu kanokolio iyemani mini ltekolio ningei, “Apa! I iye ambele telinje?”

Poporomemuni kape nomumuni kape yunge ungumu pilko ltimbele,” ningi.

Jisasini kuro wangoli iye talo tepa koinjo ltimu

²⁸ Kano kinye yu lombili andolima kinye peya nomu nekondo pumbe kombu Gadara puringi kinye kano kombu Gadara iye talo, konopuna kuro wangopa molorumu iye talo, imbo ono kombuna wendo ongo yu molorumuna oringili. Elo paa enge ningo imboma tongili teringilina we imboma elo peringili kombuna eloni eno tongele ningo aku aulkena ongo naa puringi. ²⁹ Jisas kanokolio enge ningo waliko pilkolio ningili, “Gotenga Malo, lino kinye ulu ambelemu teni oronoya? Lino mongo lipe timbelo walimu oi wendo naa opili nuni i teli oi lino mindili liko tini ina oronoya?” ningili.

³⁰ Akuna anjipe kombu tenga imbo kongi awini imu nongo moloringina kanokolio ³¹ kuromani Jisas konge tekolio ningei, “Lino toko makoroko munduniope ne kongimanga konopuna molo pamili niwi,” ningi wali ³² yuni enondo nimbei, “Manda, akuna pangei,” nimu. Kano kinye kuroma kano iye talonga konopuna wendo ongolio kongi akuna moloringimanga konopuna pungo moloringi kinye kano kongima pali keke lepo toko lkiko pungo takelana puke toko mainye pungo nomuna tuku pungo no wangoko koloringi.

³³ Ulu akuma wendo orumuna kanokolio kongi tapu teko moloringi iyema kowa pungolio, taunona pungo akuna moloringi imboma enonga kongima terimu ulu kape kuroma konopuna

moloringi iye talo terimu uluma kinye temane toko ningo tiringi. ³⁴ Ningi ungu pilkolio taunona moloringi imboma pali Jisas molorumuna ongo kanokolio yu konge tekolio ningei, “Linonga kombuna naa mololi, kelko puwi,” ningi.

9

Imbo kimbo ki kololi te Jisasini tepa koinjo ltimu

¹ Aku wali Jisas altopa nona andoli sip tenga tukundo pumbelie, nomu Galili yakondo omba yunge kombu taunona wendo orumu. ² Yu omba molorumuna iye mareni kimbo ki kolopa pora tirimu iye te taropela teko meko oringi. Enoni Jisasini i iyemu manda tepa koinjo limbelo ipuki tikolio yu meko oringi ulu Jisasini kanopa pilipelie kimbo ki kolopa pora tili iyemundo nimbei, “Nanga ungulumu, nunge konopu ame topili. Nunge konopuna ulu pulu keru terinu peremoma mainye pupili, tiye kolto,” nimu.

³ Aku nimu ungu pilkolio Gotenga ungu manemanga puluma pilko mane tiringi iye mareni enongano konopuna pilkolio, ulu paa keru teremo. Da iyemuni Gote none tepa ungu nimo ningo pileringi.

⁴ Eno konopu leringi mele Jisasini lipe manjipelie nimbei, “Eno ambe telka konopu leko kenjirimeleya? ⁵ Te ulumu unana lembaloya? Nunge ulu kerima tiye kolto nimbo ungumu unana lembalonje molo ola angilko puwi nimbo ungu unana lembaloya? ⁶ Nalo na Iyemunga Malo enge peremomuni ya mai kombuna imbomanga ulu pulu kerima mainye pupili, tiye kolto manda nimbo

ningo pilengei nimbo i tepo nio,” nimu. Aku nimbelle kimbo ki kolopa pora tili iyemundo nimbei, “Nu ola angilko nunge kunumu likono meko ulkendo puwi,” nimu. ⁷ Aku tepa nimu kinye iyemu ola angilipe ulkendo purumu. ⁸ Imbo awini akuna maku toko moloringimani yu aku terimu ulu kanoko mini ltekolio, maina imboma ulu enge nili aku mele teangei engemu tirimu Gotenga imbi liko ola munduko kapi ningi.

Jisasini Matyu kanopa ltimu

⁹ Aku wali Jisas pumbe pumbelle, kou takisi lipe molorumu iye te, yunge imbi Matyu, kanopalie yundo “Na kinye peya pambili lombili owi,” nimu. Kano kinye Matyu yu ola angilipe yu lombilipe purumu.

¹⁰ Altopa Jisas Matyunga ulkena langi nomba molorumu kinye kou takisi lili iyema kinye, Juda iye awilimani ulu pulu kerima teli iye ningi wema kinye awini ongo Jisas kinye yu lombili andoli iyema kinye eno peya mainye molko langi noringi. ¹¹ Eno aku teko tendekuna langi nongo moloringi wali Farisi iyemani kanokolio yu lombili andolimando waliko pilkolio ningeindo, “Enonga ungu mane tili iyemu kou takisi lili iyema kinye ulu pulu kerima teli iye wema kinye eno kinye yu ambe temona langi peya popo tiko noromeleya?” ningi.

¹² Aku teko ningi ungu pilipelle Jisasini enondo nimbei, “Kuro naa toromo imboma dokta moromona naa purumele. Kuro toromo imboma kau dokta moromona purumele kano. ¹³ Aku

tepa mele nani imbo tumbi nilima na molombona wangei nimboindo mai kombuna naa oru. Ulu pulu keru teli imboma na molombona wangei nimboi oro. Ulu pulu keru teli imboma lipo tapon-domboindo oru kani eno pungo Gotenga bukuna moromo ungu tenga pulumu pungo pilipeio. Goteni nimbeindo,

Na melema popo toko kalko tiengei nimbo pilipo naa moro. Eno imbo lupema konopu mondoko kondo kolangei nimbo pilipo kau moro,
(Hos 6:6)
nimu kanomu,” nimbe Jisasini nimu.

Langi mi toli ulumundo Jisasini nimu

¹⁴ Altopa Imbo No Ltindili Jon lombili andoringi iyema Jisas molorumuna ongolio yundo waliko pilkolio ningei, “Lino kinye Farisi iyema kinye lino waliwalima wali tenga langi naa namili nimolo nalo nu lombili andolima aku teko naa terelemele akumu ambe temona walite langi naa namili nimeleya?” ningi.

¹⁵ Aku teko ningi ungu pilipolie Jisasini topon-dopa enondo ungu manda lepa yu kinye ulu te wendo ombalo mele nimbelie nimbei, “Ambo limbei iye te yunge pulu ltemo iyema kinye moromo wali eno tono kolkolio kola tepo langi naa namili manda ningeya? Manda naa ninge. Altopa kau, ambo limbei iyemu eno molongena ongo ambolko liko meko wendo punge kinye kano walimanga paimbo konopu keru panjiko langi naa nongei mi tonge.

¹⁶ Wale pakoli oimu te tungu nimo kinye linoni wale pakoli paa koinjo tenga te kopipo lipo, tungu nimomunga naa topo tambulurumolo

kanomu. Imbo teni aku tepa topa tambulkanje kano wale pakolimu nona panjilka kinye wale pakoli koinjo kopilimu kelo lepa li nimbelle wale pakoli oimu kelepa kamukumu awili tepa tungu nilka. ¹⁷ Kongi meme kangimuni teli mingi oi tenga no wain koinjo naa koromolo. Imbo teni mingi oi tenga no wain koinjo te kolkanje kano no wainimu mingina tukundo pepalie pele palaku leka kinye kano mingi oimu naa akopa tungu nilka. Kano kinye nomu kape mingimu kape kamukumu kerileka. Akumunga no wain koinjo kongi meme kangimuni teli mingi koinjona kau koromolo. Altopa nomu palaku ltemo kinye kangimuni teli mingi koinjomu anjo yando pumbe tungu naa nimomunga nomu kinye mingi koinjomu peya manda ltemo,” nimu.

Jisasini ambo talo tepa koinjo ltimu

¹⁸ Jisasini Jononga lombili andoli iyemando ungu nimbe molopili Juda imboma maku toko Gotenga ungumu pileringi ulke te nokorumu iye te Jisas molorumuna omba yunge kumbekerena komongo topa pondopa yundo nimbei, “Nanga bakulumu kinye i teli kau nomi ka akupe limo. Nalo nu ongo ki ola noinio kinye koinjo pumbelo,” nimu. ¹⁹ Aku nimu kinye Jisas ola angilipe yu lombili purumu. Jisas lombili andolima peya puringi kala.

²⁰⁻²¹ Kano kinye ambo te yunge pena ulke perimu walima pora naa nimu akuna molorumu. Yu pena ulke kau pepili poinye ki yupoko omba purumu. Aku ambomuni Jisasinga wale pakolimu kau ambolundu lemo na koinjo pumbo

konopu lepalie Jisas purumu kinye umbulkondo omba, yunge wale pakolimunga pundumu ambolorumu.

²² Ambolorumu kinye Jisas topele topa yu kanopalie nimbei, “Balomu nu konopu wango nipili molowi. Nu manda tepa koinjo limbelo konopu lenio kano ulumuni nu koinjo puruno,” nimu. Nimu kano wali kau ambomu koinjo pumbelie we molorumu.

²³ Kano kinye Jisas Juda imboma maku toko Gotenga ungumu pileringi ulkemu nokoli iyemunga ulkena tukundo ombalie imbo awini molko kondo kolko, kolape mingi langoko, kola awili teko, teko moloringi ulu kanopalie yuni nimbei, ²⁴ “Eno wendo paio! Balomu oi naa kolomo. We uru kau peremo,” nimu. Aku tepa nimu kinye balo kanomu paimbo kolopa pora tirimu ulu liko manjikolio yu owe tenderingi. ²⁵ Kano kinye imbo maku toko moloringima kiri tipe makoropa pena pena tepalie balo onomu lerimu kiripina pumbe yunge kimu ambolorumu wali balomu makilipe ola molorumu. ²⁶ I ulu enge nili terimumunga temanemu kano kombumunga tukundo lerimu kombumanga pali anjo anjo purumu pileringi.

Jisas mongo keru leli iye talo kinye ungu naa nili iye te kinye tepa koinjo ltimu

²⁷ Jisas kano kombumu tiye kolopa pumbei purumu wali mongo keru leli iye talo yu lombili ongo konge tekolio ningili, “Iye nomi king Devitinga kolepa iyemu, nu ilto kondo kolowi,” ningo wali awini nilko oringili.

²⁸ Yu ulke tenga tukundo purumu kinye mongo keru leli iye talo yu molorumuna lombili oringili

kinye yuni elo walipe pilipelie nimbei, “Elo na konge terembele mele manda tembalo konopu ltembelenje mloya?” nimu kinye eloni ningili, “Awilimu, manda tenio konopu ltembolo,” ningili.

²⁹ Kano kinye yuni elonga mongo talonga ambolopalie nimbei, “Nani manda tembalo konopu ltembele mele aku tepa wendo opili,” nimu

³⁰ kinye elonga mongo talo penga lerimu, melema altoko kanoringili. Jisasini elo enge nimbe mane tipelie nimbei, “Eloni i ulu wendo oromomu imbo tendo kape paa naa pilengei, naa ningo tielio!” nimu. ³¹ Nalo elo penando pungo Jisasini terimu mele aku kombumunga tukundo lerimu kombumanga pali temane toko tilko andoringili.

³² Kano iye talo Jisas tiye kolko pungili puringili kinye iye te konopuna kuro wangopa molorumu-munga ungu te naa nimu iye te Jisas molorumuna meko oringi. ³³ Jisasini iyemunga konopuna wangopa molorumu kuro kanomu topa makororumu kinye ungu naa nimu iye kanomuni ungu nimu kala imbo maku toko moloringimani kanokolio konopu awini liko mundukolio ningei, “Oi Israel kombuna tukundo i tepa ulu te wendo naa orumu kanomu,” ningi.

³⁴ Nalo Farisi iyemani ningei, “Kuromanga nomimuni yu lipe tapondoromona yuni kuroma topa makororomo,” ningi.

Jisasini imbo waye kondo kolopa molorumu

³⁵ Jisas kombu awilimanga kinye, kombu kelo-manga kinye pelipe andopalie nimumuni, Juda imboma maku toko Gotenga ungumu pileringi ulkemanga pumbe ungu mane tipe; Gote iye

nomi king molopa imboma nokoromo ungu pulumunga ungu tukumema nimbe tipe kuro lupe lupema torumu imboma tepa koinjo ltimu. ³⁶ Imbo paa awini yu molorumuna ongo liko maku toko moloringima kanopalie eno imbo konopu naa pepili andoko, kangima enge naa perimu kala eno enongano manda liko naa tapoko molkolio eno kongi sipsipima enonga tapu iye te naa molorumumunga we moloringi mele eno aku teko moloringina kanopalie eno paa kondo kolorumu. ³⁷ Kano kinye yu lombili andolimando nimbei, “Langi awini poinyena nowi ltemo nalo liko nombeya tengei kongono iye awini molo. ³⁸ Akumunga Langi Pulu Iyemu konge tekolio yuni langi nowi lelima lingei kongono tenge imboma yunge poinyena lipe mundupili neio,” nimu.

10

Jisasini yu lombili andoli iye 12 imbi topa ltimu

¹ Jisasini yu lombili andoli iye 12 waio alako topalie enoni imbomanga konopuna kuro wangopa moromoma ongo wendo paio ningo toko makorongei engemu tipelie, imbo kuro tolima kinye imbo kuroni ka anjilima kinye koinjo pangei ningei engemu tirimu.

² Yuni nanga kongonomu tendepaio nimbe lipe mundurumu iye 12 akumanga imbima i tepa: Oi Saimon, yunge imbi te Pita ningi, yu kame yunge angenu Andru kame, Sebedinga malo Jems kame Jems yunge angenu Jon kame, ³ Filip kame Bartolomyu kame, Tomas kame kou takisi ltimu iye Matyu kame, Alfusinga malo Jems kame, Tadius

kame, ⁴ Lino Juda imboma linongano gavman molamili ningi talape iye Saimon kame altopa Jisas lipe opa pulemanga kindo tirimu iye Judas Iskariot kame, akuma.

⁵ Jisasini aku iye 12 lipe mundupelie mane tipe nimbei, “Imbo lupema moromelena naa paio. Samaria imbomanga taun tenga naa paio. ⁶ Israel imboma kau enonga kongi sipsip pena loi leko peremele mele aku teko moromele imboma moromelena kau paio. ⁷ Eno moromelena pungolio, enondo Gote iye nomi king molopa imboma nokombalo waimu nondopa wendo ombai teremo nilko paio. ⁸ Kuro tombalo imboma teko koinjo liko, kolko linge imboma makinjiko koinjo mondoko, kuro kendi nombalo imboma imbo kangi angilepili ningo, kuro konopuna wangopa molopili molonge imboma konopuna naa molangei, ongo wendo paio ningo teliko paio. I kongonomu tengemunga engemu lingeindo kou teni molo melteni topo toko naa tirimele kani anjo imboma aku teko liko tapondokolio ningemuni, kou te liemili ningo naa teaio. We teaio. ⁹ Pungeindo kou gol mare molo kou silva mare molo kou kapa mare kakona panjiko meko naa paio. ¹⁰ Meli wale kape wale pakoli talo kape kimbo laku kape tu ambolongemu kape naa meko, we pangei. Enoni imbomanga tapoli kongono tenderemele imboma we imbomani langi tinge.

¹¹ Altopa kombu awili tenga molo kombu kelo tenga tuku pungolio, imboma waliko pilkolio ningei, iye nari penga toya tolimu moromomuni linondo peya molamili waio nimbeloya nenge.

Aku wali te ningo tinge kinye pilko yu kanoko ltendekolio aku iyemunga ulkena pungo yu kinye kau peko molkolio altopa aku kombumu tiye kolko paio. Ulke pinepine naa andoko, ulke tendekurenga kau langi nongo peαιο. ¹² Kombu tenga pungo iye penga te liko ondonge kinye kanoko ltendeko yunge ulkena tukundo pungolio, ulke pulu imbomando Goteni eno nokopa kondopili molaio neio. ¹³ Kano kinye kano imbomani peya peamili tukundo waio ninge lemo, enonga ungu penga ninge kanomu kano imboma kinye pepili. Nalo kano imbomani konopu penga naa panjiko, peya peamili waio naa ninge lemo ungu penga oi tukundo pungolio ninge kanomu eno kinye naa pepili ningo, kelko meko eno tiye kolko yando waio. ¹⁴ Imbo teni enondo peya peamili waio ungu naa ningo enoni ungu ningema pilko naa linge lemo aku ulkemu molo aku taunona imbo kerima tiye kolko pungeindo aku kombuna imboma kamukumu molko kenjingei Goteni eno lipe naa tapondombalo mele pilengei ningo enonga kimbona kano kombumanga kungupo angilimbelomu kulu toko paio. ¹⁵ Nani eno paimbo nimbo tiro. Kot walimu wendo ombalo kinye kombu awili Sodom kinye Gomora talo elonga imboma oi ulu pulu keru awini teringi nalo elonga kot kelo mele pembalo. Nalo i imbo enondo tukundo waio ungu naa ningo enonga ungu pilko naa linge imboma kot walimu wendo ombalo kinye enonga kot awilimu pembalo.

Umbuni lupe lupema wendo ombalo

¹⁶ Eno lipo munduro iyema eno sipsip melema, imbo owa takera awili kerimani sipsip topa noromo mele imboma moromelena eno lipo munduro. Nanga ungumu andoko ningo tinge kinye pilko keru pilkolio imbomani eno mindili liko tinge. Imboma owa takera mele aku teko moromele kani waimberu lipe manjilimu paa peremona uluma tembaindo wamba lipe manjipe teremo mele eno aku teko molko, kera imili moromo mele molangei. Aku keramuni melema mindili tipe tepa kenjimbela ulu pulu te naa peremo. ¹⁷ Imboma wamongo kanaio. Enoni na lombili andoli imboma mindili nongo, kolangei ningo, eno mare liko ambolkolio kaunsilimanga makumanga meko pungo kot tendeko, eno mare Juda imboma maku toko Gotenga ungumu pimele ulkemanga liko meko pungo koipeni tonge. ¹⁸ Eno nanga imboma molongemunga eno mare ka tiko imbo lupemanga gavman iye awilima kinye iye nomi kingima kinye molongena kot tendengeindo meko punge. Aku ulu tenge kani eno kanoko kondoko molaio. Nalo kot tendenge kinye kotena angilkolio enoni nanga ungumu pilengei ningo eno ningo tinge. ¹⁹ Nalo eno ka tiko kot tendenge kinye kotena ambele ungure nimolonje, lino ungu te waliko pilinge kinye ambele ungure topondopo nimolonje ningo mini naa lteaio. Neya aku wali Goteni nengei ungu nimbe timbela. ²⁰ Eno ungu ningema enongano pilkolio naa ninge. Enonga mulu kombuna moromo Lapanga Mini Kake Telimuni eno i teko ungu nengei nimbe tope timbela. ²¹ Aku walimanga angenuni yunge angenu nanga imbo molombalomunga kolopili toko kon-

dangei nimbe kot tendembalo. Lapani yunge bakuluma akula tembalo. Bakulumani kape enonga anupili lapali kinye mumindili kolko kotena meko pungo toko kondangei ningela.

²² Nanga imboma molongemunga imbomani pali eno kinye konopu keru panjinge, nalo na tiye naa kolko walima pora naa nipili enge ningo molonge imboma Goteni lipe tapondopa mindili nonge kombuna naa pungo peya molopo kondopo kau pamili nimbelo. ²³ Kombu tenga imbomani eno mindili nangei ningo teko kenjinge kinye kombu tenga kowa paio. Nani enondo paimbo nio. Eno kombu Israel tukundo kombumanga pali andoko nanga kongonomu teko pora naa tindengei Iyemunga Malo ombalo.

²⁴ Mane tili iye te lombili pungo unguma pimele imboma enonga mane tilimu mainyendopa, eno olandopa manda naa ninge. Kendemande imbo teni yunge nokoli iyemu mainyendopa, yu olandopa manda naa nimbelo. ²⁵ Lombili pumbe unguma pimo imbomu kinye yunge ungu mane tirimo iyemu kinye tendeku tepa morombe akumu manda. Kendemande imbomu kinye yunge nokoli iyemu kinye tendeku tepa morombe akumu mandala. Ulke pulu iyemunga ungu naa pimele imbomani yu kinye mumindili kolko iri tongeindo kuromanga nomi Satanenga imbi manda leko yu Belsebul ningo imbi tirimele. Altopa kinye ulke pulu iyemundo aku teko ninge lemo yunge ulkena peremele imbomando pali imbi paa keru tinge.

Imbomani Gote kau pipili kolangei

²⁶ Nanga opa pulemani na teko kenjirimele mele eno na lombili andoli iyema paimbo teko kenjingela akumunga eno kano imboma pipili naa kolaio. Teko pange tenderemele ulumanga tendekure kape naa pange tendenge, uluma pali mona lembalo. Lopeke teremo ulumanga tendekure kape altopa lopeke naa tembalo. ²⁷ Nani enondo tumbulu tolina nio unguma tangolina neio. Ungu olo toko ninge enongano komuni pilinge unguma ulke tulepena imuna ola angilko winjiko ningo tieio. ²⁸ Kangimu kau toko kondokolio minimu manda toko naa kondonge imboma pipili naa kolaio. Gote kau pipili kolaio. Yuni kangimu kinye minimu kinye peya talo tipe kombuna manda topa kondombalo kani yu kau pipili kolaio. ²⁹ Kera kaltindipele paa kelomu moromo, tarepo toko lingeindo kera talo peya toya teni mele kau purumo. Nalo te kolopa we mainye naa purumo. Kano kerama na lombili andoli imbomanga mulu kombuna moromo Lapamuni nokoromo. ³⁰ Eno na lombili andolima, enonga pinyendima te te nimbe waye kambu toromo. ³¹ Kera kaltindipele yu kou paa koltalo mele purumo. Nalo Goteni eno kanopalie wali eno imboma paa olandopa. Akumunga pipili naa kolaio.

Lino Jisasinga imboma nimbo para tiemili pipili naa kolamili

³² Imbo teni imbomanga kumbekerena ola angilipe na Jisasinga imbomu moro nimbelo kinye nani Ara mulu kombuna moromomunga

kumbekerena ola angilipo aku imbomu nanga imbomu nimbo. ³³ Nalo imbomanga kumbekerena Jisas yu nariya, Yu naa karo aku tepa nimbelo imbomu yu nani Ara mulu kombuna moromomunga kumbekerena yu nanga imbomu molo nimbo, yu naa karo nimbo.

Imbomani Jisas yu paa konopu mondongei

³⁴ Ya maina imboma opa naa teko tendekuna kopu teko molangei nimbo oru konopu naa leaio. Eno imboma taka liko molko kopu teko molangei nimboindo naa oru. Na oromupe opa teli bainet mepo oromunga na ipuki naa tirimelema kinye opa makinjinge.

³⁵⁻³⁶ Iye teni yunge lapa kinye opa tembalo. Lemenu teni yunge anumu kinye opa tembalo. Malo tenga omenuni yunge bamu kinye opa tembalo. Ulke tendekuna peremele imboma opa pule molonge. (*Mai 7:6*)

Na orumunga aku ulu tenge.

³⁷ Imbo teni na olandopa konopu naa mondopa, yunge lapa molo anumu olandopa konopu mondombalo imbomu nanga imbomu manda naa molombalo. Imbo teni na olandopa konopu naa mondopa, yunge malo molo lemenu olandopa konopu mondombalo imbomu nanga imbomu manda naa molombalo. ³⁸ Imbo teni yu lombili pambo nimbelie imboma unjo polopeyana angilko mindili nongo koromele mele yuni unjo polopeya mele gomo lembaindo na yu lombili pumboindo mindili nondu lemo manda; kolondu lemo paala naa nimo lemo nanga imbomu manda

naa molombalo. ³⁹ Imbo te ya mai kombuna na molopo kondopo, nondopo naa kolambo nimbe pimo imbomu kolopalie kombu kerina mindili nomba molopa kau pumbelo. Nalo imbo te na lombili andopa nanga kongonomu tendembaindo ya maina mindili nombo molombo kinye manda, kolombo kinye manda nimbelo imbomu koinjo molopa kondopa kau pumbelo.

*Imbo teni Kraistinga imboma tapomo lemo
Goteni yu mele penga timbelo*

⁴⁰ Eno kombu tenga punge kinye imbo teni peya molamili waio nimbe lipe tapondoromo imbomu na peya aku tepa lipe tapondoromo. Na peya molambili owi nimo imbomuni na mai kombuna puwi nimbe lipe mundurumu iyemu peya molambili owi nimola. ⁴¹ Imbo teni Gotenga nimbe munduli ungu nili profet imbo te oromo kinye yu Gotenga profet imbo te kani nimbe pilipelie peya molambili owi nimbe lipe taporomo imbomu Goteni yunge profet imbomu mele timbelo mele aku lipe taporomo imbomu kape tendeku tipe timbelo. Imbo teni Gotenga ungumu pilipe lipe konopu tumbi nipili moromo imbo te oromo kinye yu Gotenga ungumu pilipe lipe konopu tumbi nipili moromo imbo te kani nimbe pilipelie peya molambili owi nimbe lipe taporomo imbomu Goteni aku imbo tumbi nilimu mele timbelo mele yu lipe taporomo imbomu kape tendeku tipela timbelo. ⁴² Imbo teni eno nanga lombili andoli imbo imbi naa mololi imbo te kanopa yu nanga lombili andoli imbo te kani nimbe kanopalie yu lipe tapopa we no kape kolopa timo

lemo aku imbomu Goteni paimbo mele timbelomu limbelo akumu nani eno paimbo nimbo tiro,” nimu.

11

Jon Imbo No Ltindilini yu lombili andoringi iyema Jisas molorumuna lipe mundurumu

¹Jisasini yu lombili andoli iye 12 yunge kongono tendengei mele mane tipe pora tipelie, yu kano kombumu tiye kolopa Galili kombuna taunomanga andopa mane tipe Gotenga ungumu imboma nimbe tirimu.

²Goteni oi kanopa ltimu iye nomi Kraistini ulu enge nilima terimumunga Jon ka ulkena pepa pilipelie, Jisasindo i teko i teko waliko piltindeio nimbe yu lombili andoli iye mare Jisas molorumuna lipe mundurumu. ³Kano iyema Jisas molorumuna ongo yu waliko pilkolio ningei, “Goteni lino nokopa kondombalo iyere lipo mundumbo nimbe, nimbe panjirimu iyemu ombalo nimbo nokopo moromolo kanomu nunje molo te lupe ombalona nokopo molamiliya?” ningi.

⁴Jisasini enondo topondopa nimbei, “Enoni ya kandomele mele kape piltimele mele kape pungo Jon ningo tipeio. ⁵Mongo keru leli imboma mongoni kanoko, kimbo keru leli imboma aulke andoko, kuro kendi nolima imbo kangi angilipe, komu tili imboma ungu pilko, kololi imboma makilko, koropa noli imboma ungu tukumemu nimbo tirona pimele. Aku teko Jon ningo tieio. ⁶Na kanoko ipuki tikolio, altoko konopu talo naa panjiko molonge imboma eno malo,” nimu.

⁷ Nimu ungu pilkolio pungei puringi kinye Jisasini kelepa imbo awini maku toko moloringimando Jonondo nimbei, “Kombu ku lelina Jon imbo no ltindiye molorumu kinye eno kano kombu ku lelina ambele ulu kanongei puringiya? Kambe mele poporomeni lope lape tendepa molorumu te kanongei puringiya?

⁸ Molo. Waliwali karomele mele kanongei naa puringi lemo ulu ambelemu kanongeindo puringiya? Iye te wale pakoli paa pengama pakopa molorumuna kanongei puringiya? Akumu molo. Imbo wale pakoli paa pengama pakoromelema iye nomi kingimanga ulkena kau moromele. ⁹ Aku teli te kanongei naa puringi lemo Gotenga nimbe munduli ungu nimo iye profet kanongei puringiya? Akumu paimbo nalo nani enondo nimbo timboi, Jon yu paimbo Gotenga iye profet te nalo Gotenga profet iyemanga pali yu kiyendumu. ¹⁰ Yuni Goteni oi lipo mundumbo nimu iyemunga aulkemu tepa wamopa temo. Aku iyemundo Gotenga bukuna tukundo moromo ungu te i tepa,

Goteni yunge Malondo nimbei, ‘Piliwi. Nanga ungu te nindimbelo iyemu nani nu punio aulkena yu kumbe lepo lipo munduro. Yuni nunge aulkemu akirindimbelo,’ nimu, (*Mal 3:1*)

kano ungumu bukuna moromo.

¹¹ Nani eno paimbo nio. Oi maina moloringi imbomanga te Imbo No Ltindili Jon kinye, manda molo. Jon olandopa. Nalo Gote iye nomi king molopa nokoromo imbomanga te paa imbi naa mololi imbomu olandopa; Jon yu man-

dopa. ¹²⁻¹³ Jon oi maina naa omba molopili ungu manema peremo buk Mosesini torumuma kinye, Gotenga nimbe munduli ungumu profet imbo-
mani ningo tiko bukuna toringi bukuma kinye, aku bukumani Gotenga unguma ningo tiko, Jon kinye Goteni eno nokombalo iye nomi te lipo mundumbo nimbe panjirimu iyemu kinye on-
gele mele unguma ningi. Nalo Jon orumu kinye yandopa Gote iye nomi king molopa imboma nokoromo ulumu paa enge nimbe wendo omba yunge opa pulema topa mainye mundurumola. Iye enge nilimani aku ulumu ambolongeindo enge ningo karaye teko lingei teremele. ¹⁴ Ungu te nimboi teromu pilimolo konopu linge lemo pileio! Gotenga bukuna Gotenga profet Elaija ombalo nimu iyemu aku Jonondo nimu. ¹⁵ I nio mele komu angilimbelo imbomani paa wamongo pileio!” nimu.

¹⁶ “I waina moromele imboma ambele melte eno manda lepo nimbonje? Eno moromele mele i tepo nimbo tiembo. Eno imboma maku toromele kombuna bakuluma kindipo nongo moromele mele. Kano bakulumanga maren ne anjo moromele bakulu marendo waliko pilkolio ningei,

¹⁷ ‘Kunana nimolo kinye eno peya kunana nemili naa ningo molo ningi. Altopo kola temolo kinye eno peya kola teamili ungu naa ningi,’ nimele.

¹⁸ Jon ombalie gai kinye no wain kinye naa nomba molorumu kinye kanoko keru pilkolio ningei, ‘Yunge konopuna kuro te moromo,’ ningi. ¹⁹ Altopa Iyemunga Malo omba gai kinye no wain kinye norumu wali kanoko keru pilkolio ningei,

‘Kanaio! Yu gai awini nomba keru pilipe, no wain awini nomba keke lepo topa teremo iyemu. Yu kou takisi lili iyema kinye, ulu pulu keru teremele imbo wema kinye yu kinye pulu lepili peya kopu tepo molamili nimbe teremo,’ nimele. Nalo lipe manjili ulu pulumu Gote kinye peremona yuni teremo ulu kanokolio paimbo teremo ninge,” nimu.

Imbo konopu topele naa tolima umbuni munge nimu

²⁰ Aku tepa nimbelle Jisas kombu oi andopa ulu enge nili awini terimu kombumanga moloringi imboma yuni terimu ulu kanokolio enonga ulu pulu kerima kanoko keru pilko tiye kolko konopu topele naa toringi ulu kanopalie yuni eno iri topalie nimbe, ²¹ “Kombu Korasin kinye Bet-saida taun talonga moromele imboma mindili nongo paa molko kenjinge! Kano kombu talonga tukundo ulu enge nili awini teru nalo akuna moromele imboma konopu topele naa toromele. Kombu awili Tair kinye Saidon talonga tukundo ulu enge nili te naa teru nalo kano kombu talonga tukundo nani ulu enge nili aku tepo telkana kanolemalanje kano kombu talonga imbomani eno ulu pulu keru teremelema oi tiye kolko, umbulu tiko, konopu topele tole-mala. Konopu aku teko lelemalanje enonga ulu keru teremelemanga tiye kolongei wali pakoli kerima pakoko tipe kekuna molko kondo kole-mala. ²² Akumunga nani enondo i tepo nimbo tiro. Pele kot walimu wendo ombalo kinye kano kombu Tair kinye Saidon talonga imboma ulu pulu keru teremelemunga enonga kot kelo pembalo. Nalo

eno kombu Korasin kinye Betsaida talonga imboma nani ulu enge nilima teru kinye kanokolio konopu topele naa toringimunga kot walimu wendo ombalo kinye enonga kot awilimu pembalo. ²³ Kaperneam taun imboma enoni mulu kombuna pumbo molamili konopu ltemeleya? Aku manda molo. Enoni nanga unguma waliwalima pimele nalo konopu topele naa toromelemunga eno kombu kerina pungo molonge. Enonga kombuna tukundo ulu enge nili awini teru nalo eno konopu topele naa toringi. Kombu awili Sodom tukundo ulu enge nili te naa teru nalo kano kombuna tukundo nani ulu enge nili aku tepo telkana kanolemalanje imboma konopu topele tolemala. Aku ulu telemalanje kombumu we leka. ²⁴ Akumunga nani eno Kaperneam imbomando i tepo nimbo tiro. Kot walimu wendo ombalo kinye kombu Sodom imboma oi ulu pulu keru awini paimbo teringi nalo enonga kot kelo mele pembalo. Nalo eno nani ulu enge nili teruma kanokolio konopu topele naa toringi imboma, kot walimu wendo ombalo kinye enonga kot awili pembalo,” nimu.

Eno na kinye ongolio mulu lieio

²⁵ Aku walimanga Jisasini nimbei, “Ara, Mulu Mai talo Nokoko Morono Iye Nomi, imbo eno none teko enonga lipe manjili peremo ningo eno enongano ungumanga puluma pali pilipo kondoromolo ningo pimele imboma eno nani kinye tero ulumanga pulumu Ara nuni aku imboma naa pilengei ningo pange tenderinu. Nalo imbo bakulu pame mele molko nani nio

unguma komu tendeko moromele imboma kau nani tero ulumanga pulumu pilengei ningo moro tondorono akumunga nani nu kinye paa tereno nio. ²⁶ Paimbo Ara, aku ulu tembo konopu lteno mele terinu,” nimu.

²⁷ Gotendo aku tepa nimbelie kelepa imbo moloringimando nimbeindo, “Melema pali Arani na tirimu. Imbo teni Malo paimbo moromo mele pilipe kanopa imbi tirimo imbo te molo. Arani kau na kanopa imbi tirimo. Imbo teni Ara paimbo moromo mele pilipe kanopa imbi tirimo imbo te molo. Maloni kau kanopa imbi tirimo. Maloni Lapa lipo ondambo konopu ltemo imboma kau enoni Lapa kanoko imbi tinge.

²⁸ Eno kongono mindili nongo teremele imboma kinye, konopuna umbuni teremo imboma kinye, na morona waio. Onge wali nani konopu u nipili koro molaio nimbo. ²⁹ Nando, nunge kongono tereno mele peya ambolambili, nu nanga ungu mane tilimu molani, nunge ungu ninioma pilipo lipo molambo ningo teaio. Na taka lipo molopolio kiyendo limbo konopu naa lteo akumunga nanga unguma pilko liko kongono popo tipo teambili ninge wali enonga konopumu u nimbelo. ³⁰ Kongono popo tipo tembolo wali kongonomu u nimbelo. Nani eno meaio nimbo tiromu eno umbuni naa tembalo,” nimu.

12

Jisasini koro mololi Sabat waimunga kongono mi toromele ungu nimu

¹ Walite, Juda imbomanga koro moloringi wali Sabat tenga, Jisas kinye yu lombili andolima kinye

wit poinyemanga ongo puringi kinye yu lombili andoli iyema engele kolkolio wit mongo mare inie toko noringi. ² Aku teringi ulu kanokolio Farisi iyemani Jisas yundo ningei, “Kanowi! Koro moromolo wali sabatemunga kongono naa teangei nimbe peremo ungu manemu nu lombili andoli iyemani manemu topa tangondokolio aku ulu tereleme,” ningi.

³ Jisasini topondopa nimbei, “Eno Gotenga bukuna tukundo anda kolepa iye nomi king Devitini terimu mele nimbe moromo temanemu kanokolio temanemunga pulumu naa pimeleya? Devit kinye yu peya puringi iyema kinye eno engele kolkolio, ⁴ Devit Gote molorumu sel ulkena tukundo pumbe, Gotenga kumbe kerena lerimu plawa kalolima lipe nomba, yu peya puringi iyema tirimu noringi kanomu. Kano plawa kalolimando Goteni ungu mane te tipelie nimbei, ‘We imbomani paa naa nangei! Gote popo tondoli iyema kau nangei,’ aku tepa mele nimu kano ungu manemu topa tangondorumu kanomu. ⁵ Ungu mane te peremola. Gote popo tondoli iyemani koro mololi wali Sabatemanga Gotenga ulkena kongono tereleme kinye sabat walimanga ungu manemu toko tangondoromele nalo aku kongono terelememunga mongo naa pembalo nimbe moromo akumu naa pimeleya? ⁶ Nani enondo i tepo nimbo tiro. Mele koinjo te kinye peremo akumu Gote popo toko karomele ulke tempelemunga olandopamu. ⁷ Goteni nimu ungu te yunge bukuna moromo mele i tepa, Enoni imboma kondo kolko taponge wali kanopo penga pio. Na popo toko kongima

kaltomele akumu ulure molo, (Hos 6:6)
akumunga ungu pulumu eno Farisi iyemani pili-
malanje i ulu teko naa kenjirimele iyema teko ken-
jirimele naa nilimala. ⁸ Iyemunga Maloni Sabat
walima nokoromo iyemu moromona Sabat wali
teremele mele manda nimbelo,” nimu.

*Koro mololi Sabat waina Jisasini ki keru leli
iyemu tepa koinjo ltimu*

⁹ Kano kinye Jisas aku kombumu tiye kolopa
pumbe Juda imboma maku toko Gotenga ungumu
pilingi ulke tenga purumu. ¹⁰ Kano ulkena iye
te molorumu, yunge ki ekondomu kamukumu
kolopa kukurumu. Kano kinye akuna moloringi
iye marenu Jisasini tepa kenjimbela kinye kot ten-
damili ningo yu waliko pilkolio ningei, “Koro mo-
romolo wali Sabat kinye imbo kuro toromoma
tepo koinjo limolo kinye mandanje moloya?”
ningi.

¹¹ Jisasini iyemando topondopa nimbei, “Sabat
wali kinye iye tenga kongi sipsip te muru tomo
lemo sipsip ari teremo iyemuni kundupe ola lipe
mepa naa ombaloya? ¹² Aku lemo sipsip paa man-
dopa, imboma paa olandopa, akumunga Sabat
wali kinye ulu pengama manda naa temoloya?”
nimu.

¹³ Aku tepa nimbelie ki kolopa kukurumu iye-
mundo nimbei, “Nunge kimu tinio tiwi,” nimu
wali iyemuni yunge kimu tinio tirimu wali yunge
ki ekondo penga lerimu mele ki keru lerimumu
kelepa penga lerimu. ¹⁴ Nalo Jisasini aku terimu
ulu kanokolio Farisi iyemani pena pungo maku

toko Yu ambe tepo topo kondamiliya ningo ungu panjiringi.

Jisas Gotenga kongono iye tukumemu

¹⁵ Farisi iyemani yu tongei teringi ungu pilipelie Jisas aku kombumu tiye kolopa purumu. Kano kinye imbo awini Jisas purumu mele yu lombili puringi wali yuni imbo kuro torumuma pali tepa koinjo lipelie ¹⁶ nimbei, “Na i iyemu ningo i ulu enge nilima tero mele enoni imbo lupe marendo naa ningo tieio!” nimu. ¹⁷ Aku tepa wendo orumumunga koro oi Gotenga iye profet Aisaiani ulu te pele wendo ombalo oi nimu mele kamukumu wendo orumu. Aisaiani nimbei,

¹⁸ I iyemu nanga kongonomu tendepili iye kanopaltiumu. Nani i iyemu konopu mondopo, yu konopu noiro iyemu. Nanga Mini Kake Telimu yunge konopuna panjindimbo. Yuni mai kombuna imboma pali nani eno tumbi tipo nokombo mele nimbe timbelo.

¹⁹ Imbomani yu iri tonge kinye yuni topondopa ungu te naa nimbe, ungu te enge nimbe naa nimbelo. Imboma andoko moromele aulkena ungu enge nimbe naa nimbelo.

²⁰ Kambe enge naa nimo te elke naa topa, tipe lam wamba tipe naa noromo kinye kamukumu topa naa kumundumbelo. Gotenga ulu toya tolima kombu pange tendepili nimbe kongono telipe kau purumo.

²¹ Imbo manga pupuma yunge imbi pilkolio ipuki tiko tapopili ningo nokoko molonge, (*Ais 42:1-4*)

nimu ungu akumu wendo orumu.

Farisi Imbomani Jisasini Belsebul kinye kongono teremo ningi

²² Kano kinye iye te yunge konopuna kuro te molorumuna mongo keru lepa melema naa kanopa ungu naa nimu iye te Jisas molorumuna meko oringi kinye Jisasini iyemu tepa koinjo ltimu kinye kano iyemu ungu nimbe melema kanorumu. ²³ Aku terimu ulu kanokolio imbomani pali mini ltekolio ningei, “I iyemu iye nomi king Devitinga malo, lino nokopo moromolo kano iye-munje?” ningi.

²⁴ Nalo aku ningi ungumu pilkolio Farisi iye-mani ningei, “Molo. Kuromanga nomi Belsebul kau iye Jisasinga konopuna molopalie yu enge tirimona yuni kuroma topa makororomo,” ningi.

²⁵ Enoni aku teko konopuna pileringi mele Jisasini pilipelie nimbei, “Imbo talape te konopu tendekuna naa pupili molko tuku tingina owe panjiko eno enongano opa teko lupe lupe moromele kinye kano talapemu pora nimo. Molo kombu tenga imboma molo ulke tendekuna peremele imboma konopu tendekuna pupili naa molko eno enongano opa teremele kinye kano imbo talapemu tungu tiko yu mele mele moromele. ²⁶ Aku tepala, Sataneni yunge kuro te makorolkanje aku telkamunga yunge talapemu kinye opa mele telka. Altopa yunge talapemu ambe tepa manda molemalaya? Pora nilka. ²⁷ Ungu te pilengei! Nani Belsebulinga engemuni kuroma makororo lemo enonga iyemani naringa engemuni kuroma makororomeleya? Akumunga enonga iye kuroma makororomele iyemani Goteni lino enge tirimona linoni kuroma

makororomolo ningo pimelena enoni nando i nimele unguma kano iyemani pilko moke tekolio eno kolo toromele ninge. ²⁸ Nalo paimbo Gotenga Mini Kake Telimuni na enge tirimona nani kuroma makorundu lemo Gote iye nomi kingimu molopa imboma nokombalo waimu eno moromelena oi wendo omo,” nimu.

²⁹ “Ungu te peya i tepa: Iye enge nili teni yunge ulkemu nokopa kondolka kinye iye teni we manda tukundo omba melema wapu lipe meli pulkaya? Akumu manda molo. Oi wapu noli iyemuni iye enge nilimunga kimbo kima ka topa noipelie yunge ulkena manda omba melema wapu lika.

³⁰ Na naa lipe tapondoromo imbomuni na kinye opa pule toromo. Imbo teni na lipe tapondopa kongi sipsipima tukundo naa ltimo imbomuni kongi sipsipima topa makoropa mundurumo.

³¹ Aku teko ningo moromelemunga nani enondo i tepo nio. Imbo teni ulu pulu kerima tepa, ungu taka tondopa nimbe kenjirimo uluma Goteni manda mainye pupili nimbe tiye kolombalo. Nalo imbo teni Gotenga Mini Kake Telimu nimbe kenjipe ungu taka tondombalo uluma Goteni mainye naa pupili nimbe tiye naa kolombalo. ³² Iyemunga Malo ungu taka tondopa ungu nimbe kenjirimo imbomu aku tepa ulu keru teremoma Goteni mainye pupili nimbe tiye kolombalo. Nalo Mini Kake Telimuni ulu te teremo kinye imbo teni ungu taka tondopa, opa tepa tipe yuni naa teremo, kuromanga nomi Sataneni yu lipe tapon-doromona aku teremo nimo imbomu aku tepa ulu keru teremomu kinye kape mulu mai pora

nimbelo wali kinye kape mainye naa pupili nimbe paa tiye naa kolombalo.

Unjo kerimuni mongo kerimu toromo

³³ Unjo penga te kanokolio mongo pengama tombalo nomolo ningo karomele. Unjo keru te kanokolio mongo kerima tombalo manda naa nomolo ningo karomele. Unjo te mongo toromo kinye kanokolio i unjomu penga, i unjomu keru ningo moke teko karomele. ³⁴ Eno Farisi iyema, kolo topa imboma tepa kenjili waimbemunga waloma. Imbo te yunge konopuna peremo unguma kau kerena nimbe tirimo akumunga eno iye keru moromelemanu ambe teko ungu pengama manda ningeya? ³⁵ Aku tepa mele, imbo penga teni yunge konopuna ulu penga peremoma teremo, nalo imbo keru teni yunge konopuna ulu keru peremoma teremo. ³⁶⁻³⁷ Akumunga nani enondo i ungu nimbo tiro. Goteni imboma kot tendembalo walimunga enongano ungu nimelema moke tepa pilipeli nu imbo toya tolimu, nu imbo kerimu nimbelo akumunga imbomani maina we ungu nimelema pali kape moke tepa pilipeli ambe telka aku unguma niniya, ningo para tiwi nimbelo,” nimu.

Ulu wengendeli te tewi ningo iye mareni Jisas waliko pileringi

³⁸ Kano kinye Farisi iye mare kinye Gotenga ungu manemanga puluma pilko mane tiringi iye mare kinye enoni Jisasindo ningei, “Ungu Mane Tilimu, nu paimbo Goteni kongono tendani nimbe maina lipe mundurumunje lino kanamili ningo

Goteni kau manda ulu enge nili teremo mele te tewi,” ningi.

³⁹ Jisasini topondopa nimbei, “Kinye maina moromele imbo kerima kau molko eno ambo wapera toli mele moromele. Eno teko kenjiko Gote liko tui tirimele imbomani Goteni kau ulu enge nili ma manda teremo mele kanamili tewi ningo na konge teremele. Nalo Goteni na lipe mundurumuna ombo molto. Yu kinye tapu topo kongono terembole mele lipe ondombalo ulu enge nili te wendo naa ombalo. Gotenga profet iye Jona kinye wendo orumu ulu akumuni kau lipe ondombalona kanonge. ⁴⁰ Oma awili teni Jona lipe pengo mundurumu kinye yu omamunga olona ipu leli tangoli wali yupoko molopa perimu kinye omamuni yu nomu kulendona meku topa wendo mundurumu kinye yu altopa we molorumu mele Iyemunga Malo ono teko panjinge kinye aku tepa ipu leli tangoli wali yupoko maina tukundo pepalie makilipe koinjo molombalo. ⁴¹ Oi kombu awili Ninive imboma paa molko kenjiringi nalo Gotenga profet Jonani pilipe Ninive imboma pumbe nimbe tirimu kinye pilkolio teko kenjiringi mele kanoko keru pilko konopu topele toko molko kondoringi. Aku teringimunga kinye moromele imbomani Jonanga olandopa iye te ya moromo iyemunga ungumu liko tui tiko naa pimelemunga kot walimu altopa wendo ombalo kinye Ninive imbomani kotena angilko, kinye moromele imbomando teko kenjiringi, mindili nongei kinye paa ninge nimu. ⁴² Oi lino Israel imbomanga iye nomi king Solomon yu iye paa enge nili te molopa, yu ungu lupe lupema

lipe manjindilimu pepili molorumu mele kombu Sipa nokorumu ambo nomi kwinimu pilipelie, Solomononi ungu pengama kau nimu mele pil-imbeindo yu kombu tulena molopalie Solomon molorumuna wali awini aulkena pelipe orumu. Aku tepa terimumunga, iye nomi Solomononga olandopa ya moromo iyemuni nimo ungumu, kinye maina moromele imbomani naa pilko, liko tui tirimelemunga kot walimu wendo ombalo kinye kombu Sipa ambo nomi kwinimuni nimbei, ‘Nani Solomononi ungu penga nimu mele pilim-boindo aulke tulena oru nalo Solomononga olandopa molorumu iyemuni nimu ungumu eno naa pilko, liko tui tiringi imboma aku teringimunga eno paimbo mindili nongei,’ nimbelo,” nimu.

Keri kuro oi molorumuna altopa tukundo ombalo

⁴³ “Kuro te iye tenga konopuna wendo ombalie, no naa mololi kombumanga pumbe manda koro molombalo kombu te kororomo. Te naa kanopa ltendepalie ⁴⁴ yuni nimbei, ‘Na oi molopolio wendo ondu ulkena kelepo pambo,’ nimbe yu omba yu oi molopa purumu ulkemu karomo kinye ulke pureme mepa tepa penga tepa we lepa imbo te naa moromo kinye kanopalie, ⁴⁵ yu kelepa anjo pumbelie kuro enge nili paa olandopa kite yupoko pakera lipe mepa omba eno peya kano ulkena tukundo pungo moromele. Kano kinye kano iyemu oi molopa kenjirimo nalo pele paa kamukumu olandopa molopa kenjirimo. Aku tepa mele, kinye ya teko kenjiko moromele imboma pele kamukumu molko kenjinge,” nimu.

Jisasini i nanga angu kame nimbelie nimu

⁴⁶ Jisas imbo maku toko moloringima ungu mane tipe molopili yunge anumu kinye angenupili kinye yu kinye ungu ningeindo ongo pena angileringi. ⁴⁷ Imbo teni yundo nimbei, “Aminye kinye angenali kinye eno nu kinye ungu ningei penana ongo angimele,” nimu.

⁴⁸ Jisasini yundo topondopa ungu iko topalie nimbei, “Nanga ama nariya? Nanga angu kame naimelaya?” nimbelie, ⁴⁹ yu lombili andoli imboma ki tundu topalie nimbei, “I imboma nanga anumu kinye nanga angu kame moromele. ⁵⁰ Nanga Ara, mulu kombuna moromomuni teangei nimo mele pilko liko teremele imboma nanga anumu kinye nanga angenupili kinye nanga kemulupili kinye moromelemunga aku tepo nio,” nimu.

13

Jisasini ungu kongolino lipelie imbo teni wit mongo poinyena tanda tirimu nimu

¹ Imbo maku toko moloringimando aku tepa nimbe pora tipelie, Jisas ulkena molopa pena pumbe nomu kulendo pumbe molorumu. ² Imbo paa awini yu molorumuna ongo maku toko moloringimunga nona andoli sip te nona ola lerimumunga tuku pumbe molorumu, imboma nomu kulendona angileringi. ³ Yuni aku imbo-mando ungu awini nimbe timbeindo ungu kongolino lipe kau nimu. Te i tepa nimbei, “Pileio! Iye teni wit mongo yunge poinyena andopa tanda tirimu. ⁴ Tanda tilipe andorumu kinye mongo mare

aulkena mainye purumu, kanoma keramani ongo tiltiko liko noringi. ⁵ Mongo mare kou perimuna mainye pumbelie mai koltalo lerimuna pumbelie nondopa muli topa wendo orumu. ⁶ Nalo pulkono naa mundurumuna ena terimu wali kanoma kapu lepa kolumu. ⁷ Mongo mare lokoloko teli ka molorumuna mainye purumu. Ka lokoloko telimani wendo omba witima topa nomba aku torumu. ⁸ Langi mongo mare mai pengana mainye purumuma wendo omba mongo pengama torumu. Mare mongo 100, mare 60, mare 30 torumu,” nimu. ⁹ Aku nimbelie, “Imbo komu angilimbelomani i ungumu pileio,” nimu.

Jisas ambele konopu lepalie unguma kongolino lipe kau nimu

¹⁰ Jisas lombili andolima yu molorumuna ongolio yundo ningei, “Nu imbomando unguma ningo tini wali ambe telka ungu kongolino kau ltinoya?” ningi.

¹¹ Yuni enondo topondopa nimbei, “Gote iye nomi kingimu molopa imboma kinye melema kinye nokoromomunga ulu pulu yu yunu pilerimu kano ulu puluma, kinye eno na lombili oromele imboma pilengei nimbelie eno nimbe tirimo. Nalo we imboma nimbe naa tirimo. ¹² Gotenga ungumu pilko kondoromele imboma paa olandopa nimbe timbelona pilinge. Pilko paa kondonge. Nalo pilko naa kondoromele imboma eno alaye kolte pimele ungumu kape wendo limbelo.

¹³ Eno mongoni kanokolio nalo kanoko imbi naa tirimele. Komuni pilkolio nalo naa liko manjirimele,

akumunga nani we imboma enondo unguma nimbo tiembo nimbolio ungu kongolinoma kau ltio. ¹⁴ Aku ulu teko moromelemunga koro oi Gotenga profet iye Aisaiani aku teko tenge oi nimu mele wendo oromo. Aisaiani nimbei,

Enoni waliwalima komuni pilinge nalo konopu paa naa liko manjinge; mongoni kanonge nalo melte paimbo kanoko imbi naa tienge.

¹⁵ I imbomanga konopuma paa pipi tirimo; ungu pilingeindo komu naa tendeko moromele. Eno mongo kumbuli moromele. Aku ulu teko moromelemunga naa kanoko naa pilko moromele.

Aku uluma aku teko naa telemalanje enoni enonga mongoni kanoko uluma imbi tiko komuni pilko konopuna pilkolio konopu topele tolemala, kano kinye nani eno koinjo pangei nilka, nimbe Goteni nimu. (Ais 6:9-10)

Aisaiani aku tepa nimu mele, kinye we imboma teko moromele.

¹⁶ Nalo na lombili andolima enoni mongoni paa paimbo kanoko komuni paa paimbo pilko moromelemunga eno malo. ¹⁷ Nani enondo i ungu paa paimbo nimbo tiro. Oi moloringi imboma, Gotenga nimbe munduli ungu ningi profet iyema kinye, Gotenga unguma pilko liko tumbi tiko moloringi imboma kinye, kano imbo awini kinye eno mongoni kanoko moromele melema kinye uluma kinye kanongeindo kanamilia ningo moloringi nalo naa kanoringi. Eno kinye komuni pilko moromele unguma pilingeindo pilemilia ningo moloringi nalo naa pileringi akumunga

nani eno kinye paimbo kanoko paimbo pimele-munga eno malo nio.

Wit mongomunga kongolino ltimu ungu pulumu

¹⁸ Kinye, imbo teni wit mongo tanda tirimu ungu kongolinomunga pulumu nembo pileio. ¹⁹ Mongo mare tanda tirimu aulkena mainye purumu kanomanga ungu pulumu i tepa: Imbo teni Gote iye nomi kingimu molopa imboma nokoromomunga ungumu pilipelie naa pimo wali ulu kerimanga pali ulu pulumu peremo kuromuni omba mongo tanda tili konopuna pumbei poremoma walitikale toropa wendo ltimo. ²⁰ Mongo mare tanda tirimu kou perimuna mainye purumuma imbo mare i teko moromele. Imbo maren i ungumu pilkolio walitikale tumbi tiko konopu tiko pilko ltimele. ²¹ Nalo eno pulkono naa mundukolio ungumu alaye kolte kau pilko moromele. Pele eno konopuna umbuni teremo kinye molo eno Gotenga ungumu pilko liko moromele mele imbo lupemani kanoko ker i pilkolio ungu taka tondoko teko kenjiko mindili tirimele kinye enonga pilko ipuki tirimele unguma tiye komele. ²² Mongo mare tanda tirimu lokoloko teli unjo ka molorumuna mainye purumuma imbo mare kape aku teko moromele. Enoni ungumu pimele kinye konopuna umbuni teremo umbunima kinye, mele awini noikolio aku melemani lino lipe taporomo ningo pilko moro mele uluma kinye, kano teli ulu mare wendo omba ungu kanomu topa noromo kinye ungumuni ulure naa tepa langi mongo naa toromo. ²³ Imbo mare tanda tirimu mai pengana mainye purumuma

imbo mare aku teko moromele. Enoni ungumu pilkolio ungu pulumu pilko kondoromele. Pele eno langi mongo toromele. Kano imbo marenga langi mongo 100 topa, imbo marenga 60 topa, marenga 30 topa, aku tepa toromo,” nimu.

Era kerima poinyena wendo orumu nimbe kongolino lipe nimu

²⁴Jisasini ungu kongolino te lipe imboma nimbe tipelie nimbei, “Gote iye nomi kingimu molopa imboma nokoromo akumu i tepa mele. Iye teni yunge poinyena wit mongoma pumbe tanda tirimu. ²⁵Nalo imboma uru peringi kinye yunge opa pule iye te omba wit none teli era kerimanga mongoma wit poinyena tanda tipelie purumu. ²⁶Kano kinye mongo pengama wendo omba wit mongo torumu wali era kerima popo tiko molorumuna kanoringi.

²⁷Kano kinye poinye pulu iyemunga kongono tendeli iyema ongo yundo ningei, ‘Awilimu, nunge poinyena langi mongo pengama tanda naa tirinuya? Ambe telka era kerima kinye wendo oromoya?’ ningi.

²⁸Yuni enondo nimbeindo, ‘Tena. Opa pule iye teni aku era mongoma omba tanda tirimu lepamo,’ nimu. Kongono tendeli iyemani ningei, ‘Era peya wakamaka wendo orombeke kani pumbo era kerima akupo lipo maku tamili konopu ltenoya?’ ningi.

²⁹Nalo yuni nimbei, ‘Molo. Era tenge wali wit peya pulu akungenje. ³⁰Altopa wit kamukumu lipo maku tomilindo oi peya ongo molangili. Pele wit kamukumu limolo walimu wendo ombalo

wali nani wit karu leko lindinge imbomando nimboi, “Oi era kerima kalangei liko piye teko maku toko noikolio, altoko wit inie toko nanga wit noiro ulkena maku toko noindeio,” nimbo,’ nimu,” nimbe Jisas nimu.

Mastet mongo paa kelomunga manda lepalie nimu

³¹Ungu te manda lepalie nimbei, “Gote iye nomi kingimu molopa imboma nokoromo akumu i tepa mele. Iye teni unjo mastet mongo te lipe ³²yunge poinyena tanda tipe mundurumu. Mastet mongo akumu langi imbomanga pali yu paa kelomu nalo wendo omba awili ltemo kinye poinyena moromo melemanga pali yu paa awilimu. Kamukumu awili lepa unjo mele angimo kinye kerama ongo unjo komanga manga takoromele,” nimu.

Yisimunga manda lepa nimu

³³Ungu te manda lepalie nimbei, “Gote iye nomi kingimu molopa imboma nokoromo akumu i tepa mele. Ambo teni yu langi plawa akopili nimbe isi walo kolte plawa awininga mundupe topele torumu kinye plawa pali akorumu,” nimu.

Jisasini ungu manda lelima kau nimu

³⁴Kano unguma pali Jisasini imbomando nimbe yu ungu manda lepa kau nimu. We ungu te enondo tumbi tipe naa nimbe ungu manda lepa kau nimu.

³⁵Aku tepa terimumunga koro oi Gotenga ungu nimbe mundulima imboma nimbe tirimu iye profet teni oi i tepa nimbei,
Nani i ungu nimboindo ungu manda lepo kau nimbo. Goteni oi mulu mai talo terimu wai

kape omba yandopa yandopa kape kinye
kape mona naa ningi lopeke tepa perimu
unguma nimboindo ungu manda lepo kau
nimbo, *(Sng 78:2)*

nimu. Jisasini terimu ulumu aku ungumu ara
tirimu.

*Era kerimunga ungu manda lepa nimumunga
ungu pulumu*

³⁶ Jisasini ungu manda leli akuma nimbe pora
tipelie, yu maku toko moloringi imboma tiye
kolopa ulkendo purumu wali yu ki tipi kanoli iye-
mani yu molorumuna ongolio ningei, “Poinyena
era keru orumu ungu manda lelimunga ungu pu-
lumu linondo ningo para tiwi,” ningi.

³⁷ Yuni topondopa nimbei, “Langi mongo
pengama tanda tirimu iyemu aku Iyemunga
Malo. ³⁸ Poinyemu mai kombu pali. Langi mongo
pengama imbo Gote nanga iye nomi kingimu
molopili nimelemunga enonga konopumanga
Goteni tapu tepa molopa nokoromo imboma.
Era keru akuma ulu kerimunga pali ulu pulumu
peremo kuromunga imboma. ³⁹ Era keru mongo
tanda tirimu opa pule akumu kuromunga nomi
Satan. Wit tukundo liko maku tonge wali akumu
mai kombu pora nimbela walimu. Wit mongoma
tukundo linge imboma mulu kombuna enselema.

⁴⁰ Erama liko maku tokolio tipena karomele
mele mai kombu pora nimbela walimunga aku
tepa. ⁴¹ Iyemunga Maloni yunge enselema lipe
mundumbela wali, enoni imbo Gotenga unguma
naa pilko, teko kenjiko moromele imboma pali
kinye, ulu pulu keru teremele imboma pali kinye,

Goteni tapu tepa molopa nokoromo imboma molongena wendo liko maku tokolio, ⁴² tipe awili nomba peremo kombuna tukundo toko mundunge, kanona imboma kola teko paa mindili nongo pereko molonge. ⁴³ Kano walimanga imbo tumbi nilima enonga Lapa iye nomi kingimu molopa nokoromo kombuna ena pa teremo mele eno aku teko pa tepili molonge. Imbo komu angimomani i ungumu pileio,” nimu.

Kou ket maina lopeke tepa peremomundo kongolino lipe nimu

⁴⁴ Jisasini aku nimbelie nimbei, “Gote iye nomi kingimu molopa imboma nokoromo akumu i tepa mele: Kou mone mare ket tenga tuku panjikolio poinye tenga oi muru liko lowai teringi we perimu. Iye teni walite kanopa ltendepalie kelepa aku torumu. Aku topalie konopu tipe pumbe yunge melema pali lipe maket tepa kou yando lipelie aku poinyemu pumbe yando ltimu,” nimu.

Kulumbu kou paa olandopa puli te yolo lilimu manda lepa nimu

⁴⁵ “Gote iye nomi kingimu molopa imboma nokoromo akumu i tepa: Kou bisnis teli iye teni kulumbu paa pengama kororumu. ⁴⁶ Kano kinye kulumbu kou paa awili puli te kanopalie, yu pumbe yunge melema pali yolo lipe kou yando lipelie kano kulumbu pengamu topo topa yando ltimu,” nimu.

Oma munemunga manda lepa ungu nimu

⁴⁷ “Gote iye nomi kingimu molopa imboma nokoromo akumu i tepa mele: Oma mune te

nomuna toko munduringi kanomuni oma lupe lupema ltimu. ⁴⁸ Oma munemu paa peko lerimu kinye kunduko liko nomu kulendona noikolio, mainye molko moke tekolio pengama liko wali basket pokorenga munduringi nalo kerima toko lteringi. ⁴⁹ Mai kombumu pora nimbelo walimunga aku tepala. Mulu kombuna enselema ongolio, imbo teko kenjiko molongema wendo liko imbo tumbi tiko molko kondongema molangei ningo aku teko moke tekolio ⁵⁰ imbo teko kenjiko molongema liko tipe awili we nomba kau peremo kombuna toko suku mundunge, kanona kola teko paa mindili nongo pereko molonge,” nimu.

⁵¹ Ungu kongolino lipe nimbe pora tipelie Jisasini ki tipi kanoli iyema walipe pilipelie nimbei, “Aku unguma pali ungu puluma eno piltimeleya?” nimu. Enoni yundo ningei “Piltimolo,” ningi.

⁵² Yuni enondo nimbei, “Aku lemo Gotenga ungu manemanga puluma pilko mane tirimele iyemani Gote iye nomi kingimu molopa imboma nokoromomunga unguma mane tirimolo kinye pilko liko moromele kano iyema eno i tepa: Ulke pulu iye teni yunge mele penga awini noirimomanga mele koinjoma kinye mele oima kinye peya wendo lipe mepa oromo,” nimu.

Nasaret imbomani Jisas umbulu tiringi

⁵³ Jisasini aku ungu kongolino nimbe pora tipelie kano kombumu tiye kolopa yu purumu.

⁵⁴ Tiye kolopa pumbelie yunge ulke kombu Nasaret ombalie Juda imboma maku toko Gotenga ungumu pileringi ulkena suku pumbe imboma mane tirimu kinye pilkolio eno mini

ltekolio ningei, “I iyemu yunge lipe manjilimu kinye yunge ulu enge nili teremomanga engemu kinye yu tena ltimuya? ⁵⁵ Yu ulkema takorumu iyemunga malo, Maria yunge anumu. Jems kame, Josep kame, Saimon kame, Judas kame, yunge angenupili moromele. ⁵⁶ Yunge kemulupili lino kinye peya moromolo. Aku lemo yunge lipe manjilimu kinye yunge ulu enge nili teremomanga enge nilimu kinye yu tena ltimuya?” ningi. ⁵⁷ Aku teko unguma ningo yu ungu nimbe uluma tepa molorumu mele kanoko keru pilko yu umbulu tiringi. Yu umbulu tiringi ulu kanopalie Jisasini enondo nimbei, “Gotenga iye profet tenga imbi mololi akumu kombumanga pali imbomani pali pilkolio yunge unguma pilko ltimele.

Nalo yunge ulke kombuna yu kinye peya kopu teko moromele imboma kau yuni nimo ungumu pilkolio yu linonga we iyere, yu imbi mololi iye te molo ningo yu nimo unguma naa pilko, liko tui tirimele,” nimu.

⁵⁸ Kano kinye yu ungu nimbe uluma tepa yu yunu molorumu mele ipuki naa tiringi wali yu kano kombuna ulu enge nili awini naa terimu.

14

Jon Imbo No Ltindili toko kondoringi

¹ Kano walimanga kombu Galili distrik nokorumu iye nomi king Heroteni Jisasini terimu mele temane toringi pilipolie ² yu kinye tapu toko molko yu liko taporingi tapu iyemando nimbei, “I uluma teremo iyemu Imbo No Ltindili Jon lepamo! Yu kolopalie makilipe wendo omomunga

ulu enge nilima teremo engemu yu kinye peremo,” nimu.

³⁻⁴ King Heroteni aku tepa nimu ungumunga pulumu i tepa: Oi walite Heroteni yunge angenu Filiponga ambo omenu Herodias mangopa ltimu. No Ltindili Jononi Herot aku tepa terimu ulu kanopalie yundo waliwalima nimbei, “Nuni Gotenga ungu mane te toko tangondoko angenanga ambomu mangoko ltinu. Akumu teko kenjirinu,” nimu kinye Heroteni yu lipe ka tipe ka ulkena panjirimu. ⁵ Ka ulkena panjipelie yu topo kondambo konopu lerimu nalo we imbo-mani Jon yu Gotenga iye profet te moromo ningo kanoringimunga yu pipili kolopalie Jon topa naa kondorumu.

⁶ Altopa walite king Herot meringi walimu wendo orumu kinye Herodias lemenu ulkena tukundo omba, iyema maku toko kanoko molangei yu danis terimu. Heroteni ambo wenepomu aku terimu ulu kanopa paa penga pilipelie ⁷ yundo nimbei, “Nando tiwi ninio melemu paa timbo,” nimbe, nimbe panjipe Gotenga imbi lepa mi lerimu. ⁸ Yuni aku tepa nimuna anumuni pilipelie lemenu ungu te nimbe tirimu kinye pilipelie ambo wenepomuni Herotendo nimbei, “Imbo No Ltindili Jononga pimingimu plet tenga noiko na tiwi,” nimu. ⁹⁻¹⁰ Yuni aku tepa mele konge terimuna pilipelie Herot konopu umbuni terimu nalo yuni paa timbo nimbe, nimbe panjipe Gotenga imbi lepa mi lerimu mele kape, yu konopu alowa tendembalo kinye yu kinye peya langi nongo moloringi iyema yu kanoko keru pilinge mele

kape, aku ulu talo pilipelie, ka ulkena nokoringi iyemando ungu te nimbe mundupelie Imbo No Ltindili Jononga nomimu toko pule toko pimingimu meko waio nimu. ¹¹ Aku nimu ungu pilkolio Jon toko kondoko, yunge pimingimu pelete tenga noiko, meko ongo ambo wenepomu tiringi kinye yuni lipe anumu molorumuna mepa pumbe tirimu. ¹² Aku ulu teringimu pilkolio Jon lombili andoringi iyema ongo yunge onomu liko meko pungo ono tekolio Jisas molorumuna pungo temane toko tiringi.

Jisasini iye 5,000 langi tirimu

¹³ Iye nomi king Heroteni Imbo No Ltindili Jon topa kondorumu ungumu pilipelie, Jisas yu molorumu kombumu tiye kolopa tenga nanu molambo nimbe nona andoli sip tenga tukundo pumbe nomu Galili nekondo pumbe imbo naa peli kombu tenga kiyengo nimbe pumbei purumu. Nalo imbo awini Yu aku terimumu pilkolio enonga kombuma tiye kolko kimbo kongono teko nomu kulendona makai tendeko pungo yu purumuna akilio leko lombili puringi. ¹⁴ Jisas no kulendona ombalie imbo paa awini akuna maku toko moloringina kanopalie eno kondo kolopa enonga kuro torumu imbo meko oringima tepa koinjo ltimu.

¹⁵ Altopa ipupene ena pepumbei terimu kinye Yu lombili andolima yu molorumuna ongo yundo ningei, “I kombuna imbo te naa peremo. Ena nendo pepurumo kani ya maku toko moromele imboma pungo kombu marenga langi topo toko lipengei niwi,” ningi.

¹⁶ Nalo yuni yu lombili andolimando topondopa nimbei, “Ambe temona imbo akuma we pangei nembo ningo nimeleya? Enoni enongano imboma langi mare liko tieio,” nimu.

¹⁷ Enoni yundo ningei, “Ya langi awini molo. Bret kaloli kelo kite pakera kinye oma kaloli talo kinye aku poko kau ltemo,” ningi.

¹⁸ Yuni akuma na morona yando meko waio nimu. ¹⁹ Kano kinye imbomando erana mainye molaio nimbelie yuni kano bret kaloli kite pakera kinye oma talo kinye lipelie muluna olando tipe kanopa Gote kinye paa tereno nimbe bret kalolima ambolopa pike lepa oma kinye lombili andolima moke tepa tipelie imboma moke teko tieio nimuna moke teko tiringi. ²⁰ Eno pali kano langima noringi kinye olo terimu. Pele lombili andolimani langi arikili lerimuma liko maku toko wale basket ki yupoko lakileringi. ²¹ Langi noringi iyema 5,000 mele. Ambo bakulu mare peya langi noringi akuma kambu naa toringi.

Jisas no mongoluna ola andorumu

²² Imboma langi tirimu noringi wali Jisasini yu ki tipi kanoli iyemando tumbi tipe nimbei, “Maku toko moromele imboma nani pangei nembo. Eno nona andoli sipina ola pungo no nekondo kumbe leko paio,” nimu. ²³ Imbomando paio nimbelie yu yunu Gote kinye ungu nimbeindo mai kemberona ola purumu. Kano kinye ena pepumbe kombu kala torumu kinye akuna yunu molorumu. ²⁴ Sipimu no nekondo pumbeindo nomu awi tuku tingina kokele pumbei purumu wali sip kumbendo mendo tipe poporomeni topa, nomu

torumula kinye nomu ola pumbe mainye omba terimu, sipimu topa ola munde mainye munde terimu.

²⁵ Kano kinye ipu leli kombu muni naa lepili yu lombili andolima sipina ola molko puringina Jisas nona ola kimbo kambulupe tepa sipina ombai orumu. ²⁶ Enoni yu nona ola kimbo kambulupe orumu ulu kanokolio, pipili awili teko kolkolio “Kuro te oromoa!” ningo mini lteringi kinye

²⁷ Jisasini tamburumbu enondo nimbei, “Eno konopu toimbo topili molaio. Na kau oro. Pipili naa kolaio,” nimu.

²⁸ Yuni aku nimu ungu pileringi kinye Pitani topondopa nimbei, “Awilimu, akumu paimbo nu kau onio lemo nu oronona na nona ola angilipo wambo niwi,” nimu.

²⁹ Yuni owi nimu kinye Pita sipina wendo pumbe nona mainye pumbelie nona ola kimbo kambulupe Jisas molorumuna pumbei purumu.

³⁰ Nalo poporome enge nili torumu kinye kanopalie pipili kolopa yu no wangombai tepalie, “Awilimu, na ki ambolko liwi!” nimbe alako torumu.

³¹ Kano kinye Jisasini ki tinio tipe ambolopa Pita kundupe ola lipelie yundo nimbei, “Nu alaye kolo kau ipuki tirino iyemu ambe temona konopu talo ltenoya?” nimu.

³² Sipina tuku puringili kinye poporome topa kelerimu. ³³ Aku terimu ulu kanokolio sipina tuku moloringi iyemani Jisasinga imbi liko ola mundunduko kapi ningo “Nu paimbo Gotenga Malo lepamo,” ningi.

Jisasini Genesaret kombuna imbo kuro toli aw-inima tepa koinjo ltimu

³⁴ Kano wali Jisas kinye Yu lombili andolima kinye nomu Galili nekondo pungolio nomu kulendona kombu Genesaret lerimuna wendo oringi.

³⁵ Kano kombuna sipina mainye oringi kinye akuna moloringi iyemani Jisas kanoko imbi tiko-lilio akundo lerimu kombumanga moloringi imboma pali ningo munduringi kinye imbomani kuro torumu imboma pali yu omba molorumuna meko ongolio, ³⁶ nunge wale pakoli pundumu kau ambolangei niwi ningo konge teringi. Kano kinye kuro torumu imbomani yunge wale pakolimu amboloringi imboma waye koinjo puringi.

15

Gotenga ungu manemuni anda kolepalenga uluma pange tenderimu

¹ Kano kinye Farisi iye mare kinye, Gotenga ungu manemanga puluma pilko mane tiringi iye mare kinye eno Jerusalem tiye kolko Jisas molorumuna ongo yu waliko pilkolio ningei, ² “Linonga anda kolepalemani teaio ningi ungu manemu nu lombili andolimani ambe telka toko tangondoromeleya? Anda kolepalemani teaio ningi mele wambo pilipolio linoni kima kulumie toromolo mele enonga kima aku teko kulumie naa toko langi we noromele,” ningi.

³ Jisasini topondopa nimbei, “Enoni kape enonga anda kolepalemani teaio ningi mele kau pilko liko tengeindo Gotenga ungu manema

ambe telka toko tangondoromeleya? ⁴ Akumunga
Goteni nimbei,
Aminyeli lanielinga unguma pilko liko tenge tiko
teaio,

nimbe

Imbo teni yunge anumundo molo lapando ungu te
nimbe kenjipe iri tomo lemo kano imbomu
toko kondangei, *(Kis 15:4; Lo 5:16)*

nimu kanomu. ⁵ Nalo eno iyemani ningei, imbo
teni yunge anumu lapa talondo nimbei nani elo
mele mare lipo tapopo tilkama oi Gote timbo
nimbo panjindu kanomunga elo manda naa lipo
tapopo timbo nimbelie ⁶ aku tepa nimbelomunga
yunge lapa imbi lipe ola mundumbelo ungu te
naa pembalo nimele. Aku teko nimele ungu-
muni anda kolepalemani mane tiringi unguma
olandopa ningo Goteni nimu ungumu ulure molo
mainye pupili nimele. ⁷ Eno ungu manema pilko
mane tirimele iyema kinye Farisi iyema kinye eno
topele mapele toli iyema moromele! Gotenga pro-
fet iye Aisaiani enondo nimu mele i tepa paimbo
nimu.

⁸ Goteni nimbei,

Kano imboma enonga keremani na kapi ningo Iye
Awili olandopamu, nu lipo awili tirimolo
ningo na imbi liko ola mundurumele nalo
enonga konopuma tule tepa ltemo. Na naa
tirimele.

⁹ Enoni nanga imbi lipo ola mundemili ningo
na we popo toko kapi nimele. Maina im-
bomani mane tirimele unguma kau mane
tikolio i ungu manema Goteni teaio nimo
ungu manema ningo pilko liko teremele,

akumunga na popo tonge kinye popo we
toromele, nimu, (Ais 29:13)
nimbe nimu.

*Jisasini imboma tepa kaloro mundurumo ulu
akuma nimu*

¹⁰ Aku tepa nimbelie Jisasini maku toko moloringi imbomando na morona waio nimbelie enondo nimbei, “Nani aku niomunga ungu te nimboi tero ungumu komu tendeko ungumunga pulumu pilko kondaio. ¹¹ Imbomanga kangina tawendo lepalie kerena pumbe olona tuku purumo melteni Gote manda popo tonge aulkemu pipi timbei kalaro te manda naa mondoromo. Imbomanga konopuna tukundo pepalie wendo oromo ulumani kau imboma tepa kalaro mondoromo,” nimu.

¹² Aku nimu ungu pilkolio, yu lombili andolima yu molorumuna ongolio ningei “Nu aku teko nino ungu pilkolio Farisi iyemani paa pilko keru pilinge mele nu piltinoya?” ningei.

¹³ Nalo Jisasini topondopa ungu manda lepa Farisima moloringi mele nimbelie nimbei, “Nanga mulu kombuna moromo Arani poinyena langi imbo naa panjirimuma pali pulu akumbelo. ¹⁴ I iyemani nimele mele konopu kimbo tiko naa pilko molangei. Eno mongo keru lelimani mongo keru lelima aulke liko ondoromele iyema moromele. Mongo keru leli iye teni mongo keru leli iye te aulke te lipe ondopa ki ambolopa mepa pumbelo wali elo waye kombuna topa mainye mundumbelo,” nimu.

¹⁵ Kalaro moromomunga ungu manda lelimu aku tepa nimu kinye pilipelie Pitani yundo nimbei, “Aku ungu manda leko niniomunga pulumu ambe tepaya? Ning para tiwi,” nimu kinye ¹⁶ Jisasini enondo nimbeindo, “Kinye kape eno naa piltimeleya? ¹⁷ Imbo tenga kangina tawendo lepalie kerena purumo melte olona tuku pumbe tawendo omba le muruna kamukumu purumo mele naa liko manjirimeleya? ¹⁸⁻¹⁹ Kerena tukundo purumo melemani ulure naa teremo. Ulu kerima oi konopu liko manjikolio pele kamukumu wendo oromomunga konopuna pepalie kerena wendo oromo kano melemani kau Gote popo tombalo aulkemu pipi timbei kalaro mondoromo. Kano melema i tepa: Konopuna ulu kerima pimele, imboma toko kondoromele, ambo iye pulima molo iye ambo lilima imbo lupema kinye ulu kerinale teremele, wapu ulu kerinali lupe lupema andoko teremele, wapu noromele, kolo toko imboma kot tenderemele, imboma pipili kolko molko kenjingei ningo ungu umbulkondo nindirimele, ulu pulu akuma pilko teremele. ²⁰ Aku teremele ulu akumani imboma Gotenga kumbekerena tepa kalaro mondoromo. Nalo ki oi naa kulumie toko langi we tumbi tiko noromele ulu pulumuni imbo tenga konopuna tuku kalaro naa mondoromo,” nimu.

Kenan ambomuni Jisas ipuki tirimu

²¹ Kano kinye Jisas kombu Genesaret tiye kolopa Juda imboma moloringi kombu Galili distrik tawendo kombu awili Tair kinye Saidon talo lerimu kombuna tukundo purumu. ²² Akuna pu-

rumu kinye kombu Kenan ambo te molorumu. Yu wendo omba alako topalie nimbei, “Awilimu, Iye Nomi King Devitini Kalopa Ltimu Iyemu, nanga balomu kuro te konopuna tukundo molopa yu enge nimo kani nuni na kondo kolowi!” nimu.

²³ Nalo Jisasini yundo ungu te topondopa naa nimu. Kano wali yu lombili andolimani ongo yundo ningei, “Ambomuni nu konge nilipe nilipe lino lombili kapu toromona lino tiye teremo kani anjo pupili niwi,” ningi.

²⁴ Ambomu yu ambo lupe, Juda ambo te molo nimbe kanopalie Jisasini yundo nimbeindo, “Goteni na Israel imbo talapemunga kongi sipsip beambo ningo moromele imboma moromelena kau lipe mundurumu. Imbo talape lupema moromelena lipe naa mundurumu,” nimu.

²⁵ Aku tepa nimu ungu pilipelie ambomu omba yunge kumbekerena komongo topa pondopa mai kanopalie nimbei, “Awilimuya, na liko tapowi,” nimu.

²⁶ Aku tepa nimu kinye Jisasini topondopa ungu manda lepa nimbei, “Bakulumanga langima lipo owama timolo kinye manda naa tembalo,” nimu.

²⁷ Ambomuni nimbei, “Awilimuya, paimbo nino nalo owamani kape enonga pulu imbomanga langi pundu polona mainye purumoma liko noromele,” nimu.

²⁸ Kano kinye Jisasini yundo nimbei, “Ambomu, nu enge ningo ipuki tirino akumunga kinye konge tereno mele aku tepa wendo opili,” nimu. Aku tepa nimu waimunga aku wali ambomunga lemenu koinjo pumbe molorumu.

Jisasini kuro torumu imbo awini tepa koinjo ltimu

²⁹ Aku wali Jisas kano kombumu tiye kolopa nomu Galili kulendo aulke te lerimuna omba pumbe mai kembo tenga ola pumbe molorumu.

³⁰ Kano wali yu molorumuna imbo paa awini oringi. Kimbo keru lerimuna aulke wamongo naa andoringi imboma kinye, mongo keru lerimu imboma kinye, kimbo ki karaye maraye terimu imboma kinye, ungu manda naa ningi imboma kinye, aku tepa kuro lupe lupe torumu imbo awini meko ongo yu molorumuna nondoko noiringi kinye yuni akuma tepa koinjo ltimu. ³¹ Ungu naa ningi imboma ungu ningi. Kimbo ki karaye maraye terimu imbomanga kimbo kima kelepa toya torumu. Kimbo keru lerimuna aulke wamongo naa andoringi imboma manda andoringi. Mongo keru lerimu imboma mongoni melema kanoringi. Aku tepa ulu enge nilima wendo orumuna kanokolio we maku toko moloringi imbomani paa konopu awini liko munduko, Gote eno Israel imboma nokorumu popo toringi Gote kapi ningo imbi liko ola munduringi.

Jisasini imbo 4,000 langi tirimu

³² Aku wali Jisasini yu lombili andolimando na morona waio nimbelie enondo nimbei, “I imbo maku toko moromelema na kondo teremo. Wali yupoko na kinye molonge, kinye gai nongei te naa ltemo. Eno langi naa nongo we punge kinye aulkena kimbo ki tambaramba tepa, topa ne munde ya munde tembalo kani eno engele tepa pepili ulkendo pangei naa nimbo,” nimu.

³³ Aku nimu ungu pilkolio yu lombili andolimani ningei, “Paimbo nino nalo i imbo naa peli kombuna moromolo. I imbo paa awini manda nonge mele bret kaloli tena lembalona lipo timoloya?” ningi.

³⁴ Jisasini enondo “Bret kaloli ambe teko noir-imeleya?” nimbe waltindirimu wali enoni “Bret kaloli kite yupoko pakera kinye oma koltalo kinye noirimolo,” ningi.

³⁵ Kano wali yuni maku toko moloringi imbomando mainye molaio nimbelie, ³⁶ bret kaloli kite yupoko pakera kinye omama kinye lipe Gote kinye paa tereno nimbe, langi akuma pike lepa yu lombili andolima tirimu kinye enoni imboma moke teko tiringi. ³⁷ Imboma pali nongo olo terimu. Pele langi nurupulu lierimuma lombili andolimani liko wale basketemanga lakileringi. Wale awili kite yupoko pakera peko lerimu. ³⁸ Iye 4,000 aku langima noringi. Ambo bakuluma kinye peya langi noringima kambu naa toringi. ³⁹ Kano kinye Jisasini maku toko moloringi imbomando ulkendo paio nimbelie, nona andoli sip tenga tuku pumbe, nomuna nekondo kombu Magadan purumu.

16

Jisasindo ulu enge nilima tewi ningi

¹ Kombu Magadan purumu wali Jisas molorumuna Farisi iyema kinye Sadyusi iyema kinye eno ongo, yuni ambe tembalonje, kanamili ningo yu manda manjiko konge tekolio ningei, “Ungu Mane Tilimu, nu paimbo Goteni kongono tendani

nimbe ya maina lipe mundurumunje kanamili ningo mulu kombuna moromo Goteni kau manda ulu enge nili teremo mele te tewi,” ningi.

² Jisasini topondopa nimbei, “Ipupene ena pepumbeindo mulumu kondoromo wali kanokolio wali pengamu wendo ombalo nimele. ³ Ipu leli oi kombu tangombaindo kombu kupe topa mulumu tumbulu toromo kinye kanokolio lo ombalo konopu ltemele kanomu. Mulumu kanokolio kombumu i tepa i tepa tembalo ningo karomele nalo i walimanga uluma wendo oromoma kanokolio ulumanga pulumu manda naa pimele. ⁴ Kinye maina moromele imboma imbo kerima kau moromele. Eno teko kenjiko Gote liko tui tirimele kano imbomani Goteni kau ulu enge nilima manda teremo mele kanamili tewi ningo na konge teremele. Nalo Goteni na lipe mundurumuna ya ombo molto. Yu kinye tapu topo kongono terembole mele lipe ondbombai ulu enge nili te wendo naa ombalo. Gotenga profet iye Jonani terimu ulumuni kau lipe ondbombomo mele manda kanonge. Te lupe wendo naa ombalo,” nimbelle eno tiye kolopa purumu.

Yis manda lepa Farisima kinye Sadyusima kinye akumanga Jisasini nindirimu

⁵ Eno nomu Galili nekondo pungeindo Jisas lombili andoli iyema bret kaloli komu tindiko naa meko puringi. ⁶ Kano kinye Jisasini enondo lepi lepi topa ungu iko topalie nimbei, “Paa wamongo kanaio! Farisi iyema kinye Sadyusi iyema kinye enoni plawa akopili isi noirimelumu kane kane molaio!” nimu.

⁷ Aku tepa nimu ungu pilkolio yu lombili andoli iyemani enongano nendo yando ningolio ningei, “Lino bret kaloli nomili mare naa lipo mepo omolomunga aku tepa nimonje,” ningi.

⁸ Aku teko ningi ungu pilipelie Jisasini enondo nimbei, “Eno nani manda lipe tapombalo ningo walo kolte kau ipuki tirimele iyema, bret kaloli naa memolo ningo ambe telka nimeleya? ⁹ Kinye kape eno naa pilko kondoromeleya? Bret kaloli kite pakera iye 5,000 moke teko tiringi mele komu tindirimeleya? Nongo pora tiringi kinye langi pundu lierimuma liko wali basket awini toko peko tiringi mele komu tindiko naa liko manjirimeleya? ¹⁰ Molo bret kaloli kite yupoko pakera moke teko iye 4,000 tiringi mele naa pilko, nongo pora tiringi kinye wale basket awili mare langi nurupulu lerimuma lakilko peko tiringi mele naa pilko moromeleya? ¹¹ Yuni paimbo plawa kalolimundo naa nimo ningo ambe temona naa pilengeya? Farisi iyema kinye Sadyusi iyema kinye plawa akopili mele isi noirimelemu wamongo kanangei nindu nio,” nimu. ¹² Yuni aku nimu ungu pilkolio enoni plawa kalongeindo isi mundurumele akumundo naa nimo, Farisi iyema kinye Sadyusi iyema kinye enoni ungu mane tiringi ungumando nimo ningo pileringi.

Pitani Jisas yu Kraist moromo nimbe para tirimu

¹³ Jisas kombu awili Sisaria Filipai lerimu kombuna pumbelie, yu lombili andolimando walipe pilipelie nimbei, “Iyemunga Malondo imbomani Yu imbi leko nari nimeleya?” nimu.

¹⁴ Enoni yundo ningei, “Mareni nu imbo no ltindili Jon kolorumu, kinye kelepa makilipe ola moromo ningo pilko, mareni nu Goteni oi koinjo molopili olando ltimu iye Elaija kelepa omba moromo ningo pilko, mareni nu Jeremaia molo Gotenga iye profet oi kolorumu kinye makilipe ola moromo te lupe nimele,” ningi.

¹⁵ Aku teko ningi ungu pilipelie Jisasini enondo nimbei, “We imbomani aku teko nimele nalo enoni na nari nimeleya?” nimu.

¹⁶ Saimon Pitani topondopa nimbei, “Nu Koinjo Molopa Kau Puli Gotenga Malo, Goteni lino nokopa kondombalo iye te lipo mundumbo oi nimbe kanopa ltimu iye nomi Kraist,” nimu.

¹⁷ Yuni aku nimu ungu pilipelie Jisasini yundo nimbei, “Jonanga malo Saimon, nu malo. I ninomu maina imbo teni nu naa nimbe timo. Ara mulu kombuna moromomuni nimbe timo.

¹⁸ Ungu te peya nundo nio. Nunge imbi Pita, kano imbimunga ungu pulumu kou kanomu. Kano koumunga ola nanga imbo talapemu lipo maku topo mondumbo. Aku wali kololi ulu pulumunga enge nilimuni i nanga talapemu topa mainye manda naa mundumbelo, molo. ¹⁹ Gote iye nomi king molopa imboma nokombalo ulke kimu nu timbo. Aku wali nuni maina mele tendo molo nini melemu mulu kombuna tukundo moromo Goteni molo nimbelo. Nu maina mele tendo manda nini melemu mulu kombuna tukundo moromo Goteni manda nimbelo,” nimu. ²⁰ Kano kinye yu lombili andolimani Jisasindo Goteni eno nokopa kondombalo iyere lipo mundumbo oi nimbe kanopa ltimu iye nomi Kraist nu ongo morono ningi kano ungu-mundo yuni enondo enge nimbe nimbei, “Enoni

anjo imbo tendekurendo kape na kano iyemu moro mele i teli oi paa naa ningo tieio!” nimu.

Jisasini yu kolopolio altopo makilimbo nimu

²¹ Kano kinye Jisas yu lombili andolimani yundo Goteni lino nokopa kondombalo iye te lipo mundumbo oi nimbe kanopa ltimu iye nomi Kraist nu ningo, ningo para tiringi kinye pilipelie yuni yu kinye wendo ombalo mele pulu polopa eno tumbi tipe nimbe tipelie nimbei, “Na mindili awini nomboindo kombu awili Jerusalem paa pumbo nimbo pilipo moro. Juda imboma nokoromele tapu iyema kinye, Gote popo tondoli iye awilima kinye, Gotenga ungu manemanga puluma pilko mane tirimele iyema kinye, enoni na paa toko mindili kondonge. Na toko kondonge kolombo kinye, wali talo omba pumbelo kinye yupoko tipemunga Goteni nando makilko koinjo molowi nimbelo,” nimu.

²² Aku nimu ungu pilipelie Pitani yu wendo lipe aulke kulendo mepa pumbelie yu pulu polopa iri topalie nimbei, “Awilimu, aku teko paa naa niwi! Nu nino mele aku tepa paa wendo naa ombalomu,” nimu.

²³ Nalo Jisasini topele topa Pitando nimbei, “Satan, nu anjo pa! Goteni nando tewi nimu kongono temboi teromu pipi tini tereno kani nu anjo pa! Nu Goteni konopu ltemo mele naa lteno. Imbomani konopu ltemele mele kau lteno,” nimu.

²⁴ Kano kinye Jisasini yu lombili andolimando nimbei, “Imbo teni yu lombili pambo nimbelle yuni yunge konopumuni pimo melemanga topo mainye mundembo nimbe imboma unjo

polopeyana angilko mindili nongo koromele mele yuni unjo polopeya mele gomo lembaindo Jisas lombili pumboindo mindili nondu lemo manda; kolondu lemo manda nimbelle na lombili opili. ²⁵ Imbo teni yunge maina molopa naa kololi ulu pulumu ambolopa tembalo kinye yu kolopalie paa molopa kenjipe kau pumbelo. Nalo imbo teni na konopu mondopalie nanga kongonomu tendamboi nimbe tembalo kinye yu kolopalie yu koinjo molopa kondopa kau puli ulu pulumu paimbo kanopa limbelo. ²⁶ Akumu ambe temona nioya? Imbo teni maina melema pali yu yunu lipe noipelie yu mini pali kombu kerina pumbe mindili nomba molopa kenjilkanje kano melemani kano imbomu ambe tepa lipe tapolkaya? Lipe naa tapolka. Molo imbo teni na mini pali koinjo molopo kondopo kau pambo nimbelle yu ambele melteni mini pali koinjo molopa kondopa kau puli ulu pulumu topo topa likaya? Melteni manda topo topa naa limbelo. ²⁷ Iyemunga Malo altopa Lapanga enge pa telimu kinye yunge mulu kombuna enselema kinye peya ombalo. Ombalie yuni lino ya maina imboma yu mele mele terelele ulumanga lino yu mele mele pundu tomboimunga nani aku tepo nio. ²⁸ Nani enondo paimbo i nimbo tiro. Eno iye angiltimelemanga mare oi naa kolangei Iyemunga Malo iye nomi kingimu omba molopa imboma pali nokombai ombalona kanonge,” nimu.

17

Jisasinga kangimu te lupe wendo orumu

¹ Jisasini yu lombili andolimando aku tepa nimbe tirimu kinye pele wali kite talo pakera omba purumu kinye Pita kame Jems kame Jems angenu Jon kame eno lipe meli pumbe mulu paa olandopa polorumu tenga ola purumu. Lino linongano kau molamili nimbe eno akuna lipe mepa purumu. ² Akuna puringi kinye eno kanoko molangei yunge kangimu alowa tepa, yunge kumbekeremu ena enge nili topa imbomanga mongo yumi yami teremo mele pa awili tepa, yu pakorumu wale pakolima pa teremo mele aku tepa kake terimu. ³ Yu aku tepa molopili, Juda imbomanga koro oi moloringili iye awili Moses kinye Elaija talo ongo Jisas kinye ungu ningo mona waye angileringilina kanoringi.

⁴ Kano kinye Pitani Jisasindo nimbei, “Awilimu, lino ya moltomolo penga lepamo. Nuni ee ninio lemo, ulke takai yupoko takondombo. Te nunge, te Mosesinga, te Elaijanga takondombo,” nimu.

⁵ Yuni aku tepa nimbe molopili kupe kake pa teli te omba eno aku torumu kinye kupena tuku ungu te wendo ombalie nimbei, “I iyemu nanga konopu mondoro Malomu. Yu kinye konopu noiro. Yuni ungu nimbeloma pilko lieio,” nimu.

⁶ Aku tepa nimu ungu pilkolio yu lombili andoli iye yupoko paa mini ltekolio maina mainye molko tamalu peringi. ⁷ Eno tamalu peringina Jisas omba eno ambolopalie nimbei, “Mini naa lteko ola angileio,” nimu. ⁸ Altopa olando tiko kanoringi kinye Jisas yunu angilerimuna kanoringi.

⁹ Mulu polorumumunga mainye ongei oringi kinye Jisasini eno mane tipelie nimbei, “Enoni kinye kanonge mele i teli oi imbo tendekure kape

ningo naa tieio. Altopa, Iyemunga Malo kolopalie makilipe koinjo molombalo kinye temanemu toko anjo tieio. Oi molo!” nimu.

¹⁰ Aku tepa nimu ungu pilkolio yu lombili andolimani yu paimbo molorumu mele ningo kanokolio yundo waliko pilkolio ningei, “Goteni lino nokopa kondombai lipe mundumbo nimbe kanopa ltimu iye nomi Kraist nu lemo Gotenga ungu manemanga puluma pilko mane tirimele iyemani Elaija kelepa kumbe lepa ombalo, iye nomi Kraist pele akilio lepa ombalo nimele mele ambe telka nimeleya?” ningi.

¹¹ Jisasini topondopa nimbei, “Elaija kelepa kumbe lepa ombalie melema pali tumbi tipe tembalo nimele ungu kanomu paimbo nimele. ¹² Nalo akumunga ungu te peya nimbo tiro. Pileio. Elaija oi orumu. Yu orumu kinye kano iyemani yu kanoko imbi naa tiko yu we iyere konopu lekolio yu kinye temolo ningo pileringi uluma pali teringi. Aku teko mele Iyemunga Malo mindili liko tingela,” nimu. ¹³ Aku tepa nimu kinye pilkolio lombili andolimani Imbo No Ltindili Jonondo nimo ningo pileringi.

Keri kuro wangoli ungulu te Jisasini tepa koinjo ltimu

¹⁴ Jisas kinye yu lombili andoli iye yupoko kinye eno muluna mainye ongolio imboma maku toko moloringina oringi kinye iye te Jisas orumuna omba komongo topa pondopa ¹⁵ kongepalie nimbei, “Awilimu, nanga ungulumu kondo kolowi. Yu topa mondopa keke lepo kuro toromona mindili awili tepa noromo. Waliwali

yu tipena pumbe nomanga purumo. ¹⁶ Nu lombili andoli iyema molongena ungulumu mepo ondu kinye enoni yu manda teko koinjo naa linge,” nimu.

¹⁷ Aku tepa nimu ungu pilipelie Jisasini imboma iri topalie nimbei, “Kinye moromele imboma eno Goteni uluma paimbo manda tembalo ningo ipuki naa tirimele. Eno konopu tui tili imboma, na eno wali ambe tepo mane tipo ulu mare lipo ondombo kinye wamongo pilingeya? Na eno kinye tiye teremo,” nimbelie “Na morona ungulumu meko waio,” nimu. ¹⁸ Meko oringi kinye Jisasini kano kuromu iri torumu wali yu ungulumunga konopuna omba wendo purumu. Kano ena tendekumunga ungulumu manda molorumu.

¹⁹ Aku terimu ulu kanokolio Jisas lombili andoli iyema Jisas yunu molorumuna ongo waliko pilkolio ningei, “Kuro akumu linoni ambe telka manda naa makoromoloya?” ningi kinye

²⁰ Jisasini topondopa nimbei, “Goteni paimbo lino lipe tapombalo ningo enge ningo naa pimelemunga ulu enge nili i telima manda naa teremele. Nani eno paimbo nimbo tiromu, unjo tenga mongo akumu mele paa kelo nalo kano mongomu maina mundurumele kinye unjo akopa awili lepa angilimo mele, aku tepa enoni Goteni linonga unguma pilimbelo, lino lipe tapombalo ningo walo kolte kau pilkolio mulumundo anjo pungo ne kombuna polowi ninge kinye paimbo aku tepa pumbe polombalo. Teamili ninge ulumanga ulu manda naa tenge ulu te naa pembalo. ²¹ Gote konge teko langi mi toko naa nongolio kuro i

telima imbomanga konopumanga manda makorongwe. Ulu enge nili i telima we manda naa tenge,” nimu.

Wali talo tepa Jisasini yu kolopa makilimbo nimu

²² Pele walite, kombu Galili distrik pungo moloringi kinye Jisasini yu lombili andolimando nimbei, “Iyemunga Malo ka tikolio yu tonge iyema anjo tinge kinye ²³ enoni yu toko kondonge. Kolopalie, wali yupoko tipemunga Goteni yundo makilko koinjo molowi nimbelo,” nimu. Aku tepa nimu ungu pilkolio enonga konopu paa kondo koloringi.

Jisasini Tempel nokoringi iyema kou takisi tirimu

²⁴ Altopa Jisas kinye yu lombili andolima kinye Kaperneam taunona oringi wali Gote popo toringi ulke tempelemunga kou takisi ltingi iyema ongo Pita waltindikolio ningei, “Nunge ungu mane tili iyemuni ulke tempelemunga kou takisi tirimo konopu ltemolomu, paimboya?” ningi wali ²⁵ Pitani “Tirimo,” nimu.

Kano kinye Pita ulkena tukundo pumbelie ungu te nimbei terimu wali Jisasini yu oi walipe pilipelie nimbei, “Saimon, nu ambele konopu ltenoya? Iye nomi kingimani kou takisi lupe lupema lingeindo naimela tieio nimelenje? Enonga imboma kou takisi tieio nimelenje molo Imbo lupema tieio nimeleya?” nimu.

²⁶ Pitani topondopa nimbei, “Imbo lupemando takisi tieio nimele,” nimu. Pilipelie Jisasini yundo

nimbei, “Aku lemo kingimunga imbomani takisi naa tienge. ²⁷ Nalo takisi naa timbolo kinye ulke tempel takisi limele iyemani ilto iyepu tendenge kani nomuna pungo uku mundupuwi. Uku mundukolio kiyendo linio omamunga keremu anga tondonio kinye kou te pembalo, aku koumu likolio meko pungo iltonga peya popo tiko takisi tiwi,” nimu.

18

Gotenga molopa kau purumo kumbuna nari imbi awili limbelo

¹ Aku walimunga Jisas lombili andolimani yu molorumuna ongo yu waliko pilkolio ningei, “Gote iye nomi kingimu molopa nokoromo imbomanga nari paa olandopa moromoya?” ningi.

² Enoni waliko pilingi mele Jisasini pilipelie yu bakulu kelo te na morona owi nimbe eno moloringina mondopalie ³ enondo nimbei, “Nani eno i tepo paimbo nimbo tiro. Eno konopu topele toko bakulu keloma mele naa molonge lemo Gote iye nomi kingimu molopa imboma nokoromo kombuna tuku paa manda naa punge.

⁴ Akumunga imbo teni na we imbomu molambo, nanga imbi te olandopa naa molopili nimbe i bakulu kelomu mele moromo imbomu yu Gote iye nomi kingimu molopa nokoromo kombuna imbo imbi paa mololimu moromo. ⁵ Imbo teni nanga imbi lepa i bakulumu mele lipe tapombalo kinye kano imbomuni aku ulu tembalomunga na lipe tapombalo,” nimu

Ulu kerimani Gotenga ipuki tirimolomu tepa kenjirimo

⁶ “Nalo imbo teni i bakulu kelomu mele na ipuki tirimo bakulu kelo te ulu kerima tepili nimbe toperope timbelomunga kano bakulu kelomu ipuki tirimo ulumu tiye kolopa na umbulu timo lemo bakulu kelomu oi toperope naa tipili kou paa awili te moko toko nomina lendeko yu kamukumu kolo pupili ningo pera tiko nomuna paa mainye mundulimalanje aku penga. ⁷ Na ipuki tirimele imboma kelko umbulu tiko tiye kolonge uluma ya maina ltemomunga ya i mai kombumu paa embambo nimbelo. Paimbo aku tepa uluma wendo ombalo nalo imbo teni nanga imbo te toperope timbelomunga kano imbomu na umbulu tipe anjo pumo lemo kano toperope timbelo imbomu mindili nomba paa molopa kenjimbelo. ⁸ Nunge ki te molo kimbo te ulu pulu keru te temo lemo aku kimu molo kimbomu kara leko ltwi. Nu koinjo mololiko kau punio kombuna ki te molo kimbo te naa angilepili punio wali aku penga. Nunge kimbo ki pali we angilipili tipe naa kumbulupe nomba, pepa kau pumbelo kombuna liko toko mundunge wali aku keru. ⁹ Molo nunge mongo te melte kanokolio liemboa konopu leko ulu pulu keru te tenio lemo aku mongomu akuko ltwi. Nu koinjo mololiko kau punio kombuna mongo te naa angilepili punio kinye aku penga. Mongo talo we angilepili nu tipe kombuna liko tuku mundunge kinye aku keru.

¹⁰ I bakulu keloma mele imbomanga te kanoko keru kanoko yu imbo kerimu ningo paa naa neio. Enonga nokoromele mulu kombuna enselema

waliwalima Ara mulu kombuna moromona peya moromele kani aku ulu naa teaio.

¹¹ Iyemunga Maloni imbo aulke loi leko molko kenjirimele imboma koropo lipo tapamboi nimbe orumu,” nimu.

Ungu kongolino lipe kongi sipsip maa toromona purumu Jisasini nimu

¹² “Eno ambele konopu ltemeleya? Iye teni kongi sipsip 100 ari telka kinye, te maa toromona pulka, yuni sipsip 99 wema mai kembona molangei nimbe tiye kolopa pumbe, tendeku maa toromo sipsipimu kanopa limbei koroliko pulkaya? ¹³ Nani i ungu enondo paimbo nimbo tiro. We sipsip 99 maa naa toromoma konopu mondolka nalo sipsip tendekumu kanopa lipelie paa tono kolopa konopu mondolka. ¹⁴ Aku tepa enonga Lapa mulu kombuna moromomuni i bakulu keloma mele moromele imboma beambo naa nengei konopu ltemo,” nimu.

Imbo angena te ulu keru terimumu teko wamonge nimu

¹⁵ “Na lombili andolimanga angenu teni nu tepa kenjimo lemo nu pungo tepa kenjimbelo imbomu peya elongalo molkolio kano ulu pulu kerimu yuni nu kinye tembalo ulumu ningo tiwi. Nuni ninio ungumu tepa kenjimbelo angenani pilimo lemo angena kinye elo altoko popo tiko molongele. ¹⁶ Nalo nuni ninio ungumu yu tui timo lemo pele nuni i ungumu pora nipili kani tembo mele imbo mare kanoko molangei altopo nemboi ningolio, kanonge imbo talo molo yupoko liko angena molombalona meko ongo, aku imboma

kanoko molangei angenando tendekuna molambili ningo altoko niwi. Kano kinye nuni tenio kinye angenani tembalo mele kano imbomani kanokolio imbo lupemando manda temane toko tinge. ¹⁷ Kano kinye yuni enonga ungumu kape tui timo lemo Kraistinga imbo talapemundo pungo ningo tiwi. Pele Kraistinga imbo talapemu kape angenani naa pilipe kamukumu tui timo lemo yu linonga angenu molo, yu tawendo molko konopu alowa naa teli imboma mele moromo lepamo imbi tieio.

¹⁸ Nani enondo i ungu muli muli nimbo tiro. Ya maina enoni uluma kinye imboma kinye molo ninge wali Goteni mulu kombuna tukundo molo nimbelo, enoni maina manda ningema Goteni mulu kombuna tukundo manda nimbelo.

¹⁹ Akumunga nani enondo ungu te peya nimbo tiro. Enonga imbo taloni ya maina i tepo konge teambili ningo panjingele lemo eloni konge tengele mele mulu kombuna moromo Arani elonga nimbe aku tepa tendembalo. ²⁰ Imbo koltalo, talo molo yupoko, na enonga Awilimu imbi leko waliko pilko, peya kopu tepo moromolo konopu leko maku toko moromelemanga na eno kinye moromolona konge tenge mele Ara yuni aku ulu enonga tendembalo,” nimu.

Kongono iyemuni yunge kongono tendeku iyemu yu kinye pundu anjirimu naa tiye kolorumu nimbe Jisasini manda lepa nimu

²¹ Jisasini imbo teko kenjirimelemando ungu mane aku tepa tirimu kinye yu molorumuna Pita nondopa ombalie yu walipe pilipelie nimbei, “Awilimu, nanga angenu teni na wali ambe tepa

tepa kenjimbelo kinye nani we tiye kolomboya? Wali ki te yupoko pakera yuni tembalo mele tiye kolopo we molopolio ki talo tipemunga pundu topili nimbo kinye mandaya?" nimu.

²² Jisasini topondopa nimbei, "Nani wali ki te yupoko pakera kau yuni nu tepa kenjimbelo kinye yuni tembaloma tiye kolko altoko pilko naa molowi ungu naa nio. Wali 70 X 7 yuni nu tepa kenjimbelo walima pali tiye kolko yu tepili ningo we molowi nio.*

²³ Akumunga Gote iye nomi kingimu molopa imboma nokoromo akumu i tepa mele: Walite iye nomi king teni yunge kongono nokondoringi kendemandema kinye pundu angilerimuma kinye tepo wamopolio pundu tangei nembo nimu. ²⁴ Aku tepa nimu kinye kingimuni kou 10,000,000 kina mele oi pundu angilerimu iye te kumbe leko yu molorumuna meko oringi. ²⁵ Nalo yu manda aku kou pundumu tombalo aulke te paa naa lerimuna kingimuni yunge kongono imbomarendo nimbei, "Manda, i iyemu kinye yunge ambo bakuluma kinye yunge melema pali kinye maket teko kou mone likolio koumu ongo pundu tondangei," nimu.

²⁶ Aku nimu ungu pilipelie kendemandemu iye nomimunga kumbekerena komongo topa pondopa tamalu pepa konge tepalie nimbei, "Nuni na kondo kolko we nokoko molowi. Nunge pundu waye tombo," nimu. ²⁷ Manda naa tombalo konopu lepalie iye nomimuni yunge

* **18:22:** 70 X 7 = 490 nalo Jisasini aku tepa naa nimu. Imbomani lino teko kenjirimele uluma kambu naa tamili nimu.

kendemandemu paa kondo kolopa yu kendemandemu kinye pundu angilerimuma waye yu tepili, altoko pundu naa tani, nimbe kamukumu tiye kolopa iyemu ka naa tipe we puwi nimu.

²⁸ Nalo ka naa toli kendemande kanomu yu pena pumbe kendemande te yunge kou 100 kina mele tirimumu kanopalie, yu pumbe yunge nomina ambolopa elkele akupelie nanga kou tiru kanomu pundu towi nimu.

²⁹ Aku terimu kinye yuni tombai terimu iyemu yunge kumbekerena komongo topa pondopa tamalu pepa konge tepalie nimbei, “Nuni na kondo kolko we nokoko molowi. Nani nunge pundu pali tombo,” nimu.

³⁰ Nalo kendemande lupemuni molo, paa i teli pundu tani nimbelie nu ka ulkena pekolio pundu toko pora tiko wendo wani nimbe yu ka tipe ka ulkena panjirimu. ³¹ Yuni aku ulu terimuna kendemande wemani kanokolio eno konopu keru panjiko pungo enonga iye nomimundo kendemande iye talo teringilina kanoringi ulumu pungo ningo tiringi.

³² Kano kinye iye nomimuni aku ningi ungu pilipelie kendemande yunge pundu naa toko we puwi nimu kendemande kanomu welea owi nimbelie yundo nimbei, “Kendemande kerimu, nuni na enge ningo konge teniona nu na kinye pundu paa awili tepa angilerimumu yu tepili, naa towi nimbolio we tiye kolondu kanomu. ³³ Altopo nani nu we kondo kolondu mele nuni aku teko nunge kongono tendeku iyemu ambe telka kondo naa kolonioya?” nimu. ³⁴ Iye nomimuni yu mumindili

kolopalie yu mindili nopili nimbe ka ulke nokoringi iyema yu lipe tirimu. Kingimuni nimbei, “Nu mindili nongolio pundu tani. Oi pundu pali toko pora tikolio pele kau wendo wani. Oi molo,” nimu.

³⁵ Aku tepa mele enoni angenali kinye ulu keritendilima tiye naa kolonge lemo mulu kombuna moromo Lapani eno kinye aku ulu kala tembalo,” nimu.

19

Jisasini iyemani ambo liko lteli ulumundo nimbe tirimu

¹ Jisasini aku tepa unguma nimbe pora tipelie, kombu Galili distrik tiye kolopa kombu Judia distrik pumbe no Jordan lembulupe nekondo purumu. ² Kano kinye imbo awini yu lombili oringi wali yuni kuro torumu imboma tepa koinjo ltimu.

³ Farisi iye mare yu molorumuna ongo yu ambele ungumu nimbelonje, nimbe kenjimbelonje manda manjipo pilemili ningo yu waliko pilkolio ningei, “Iye teni yu yunu pilipelie yunge ambomu kamukumu topa makorombalo wali manda tembalo molo aku tembalo kinye ungu mane te topa tangondombaloya?” ningi.

⁴ Yuni topondopa nimbei, “Goteni nimu ungu yunge bukuna moromo mele kanoko oi kambu naa tongeya? Oi pulu polopa, Goteni melema tepalie, yuni imbo tembaindo iyemu kinye ambomu kinye tepalie ⁵ nimbei,

Aku tepo tendumunga iye teni ambo te lipelie yunge anumu lapa talo tiye kolopa yunge ambomu kinye elongalo tendekuna kopu

teko kangi tendekumu mele molko konopu
tendekuna pupili molongele, (Stt 1:27)
nimu ungumu naa pilengeya? ⁶ Goteni aku
tepa nimu kala iye te ambo te limo kinye kangi
tendekumu mele morombelena elo altoko talo
mele naa morombe, elo imbo tendekumu mele
morombe. Imbo tendekumu morombe kani
Goteni ambo iye talo tendekumu molangili nimo-
munga eno imbo teni ambo iye talo lupe lupe
teangili ungu naa neio,” nimu.

⁷ Aku tepa nimu kinye enoni ningei, “Aku lemo
Mosesini ungu mane te tirimumu ambe telka tir-
imuya? Mosesini nimbei,
Iye teni yunge ambomundo kamukumu pupili
nimbe makorombaindo aku tepa pipia te
topa ambomu tipelie manda tiye kolopili,
(Stt 2:24)
nimu kanomu,” ningi.

⁸ Jisasini nimbei, “Mosesini paimbo aku tepa
nimu nalo eno kalambo naa ningo Goteni ambo
iye talo popo tiko molongele mele ungu mane tiri-
mumu liko tui tiko naa pileringi akumunga yuni
aku teangei nimu. Nalo oi pulu polopa, Goteni
melema kokele tepa wamorumu wali, ungu mane
aku tepa te naa perimu kani ⁹ nani eno i tepo
nimbo tiro. Iye teni yunge oi ltimo ambomu iye
te kinye wapu ulu kerinale naa tepili kamukumu
topa makoropalie kelepa ambo te limo lemo aku
iyemu yuni wapu ulu kerinale teremo,” nimu.

¹⁰ Yuni aku nimu ungu pilkolio yu lombili andoli
iyemani yundo ningeindo, “Iye teni ambo limo
kinye nuni nino mele aku teko molongele ulumu
peremo lemo iye te ambo naa likanje paa,” ningi.

¹¹ Nalo Jisasini topondopa nimbei, “I ungu mane tiromu imbomani pali manda naa pilko linge. Goteni kanopa lipe engema timbelo imbo akuma kau manda tenge. ¹² Iye mare anupilini meremele kinye amboma kinye tendekuna kopu teko peko ambiye angimbele enge te naa peremo. Iye mareni amboma kinye tendekuna naa peangei ningo iye marenga laka ltimele. Mareni enongano iye nomi king Gotenga iyema molopo yunge kongonoma kau tendamili ningo eno enongano mi leko ambo naa ltimele. I ungumu imbo pilko linge imbomani pilengei!” nimu.

Jisasini bakuluma yu moromona wangei nimu

¹³ Kano kinye imbomani enonga bakuluma Jisas yunge ki ola noipe Gote kinye enonga konge tendepili ningo yu molorumuna meko oringi. Nalo yu lombili andolimani iri toko imbomando naa meko waio ningi.

¹⁴ Molo ningi ulu kanopalie Jisasini nimbei, “Gote iye nomi kingimu molopa nokoromo imbo talape akumu i bakuluma mele moromele kani enoni i bakuluma na morona wangei pipi tiko molo naa neio,” nimu. ¹⁵ Aku tepa nimbelie yuni bakuluma kondo kolopa yunge kimuni eno te te nimbe ola noipelie altopa aku kombu tiye kolopa purumu.

Melema awini noirimu kelo iye teni Jisas kinye ungu nimbei orumu

¹⁶ Walite iye te Jisas molorumuna omba yundo walipe pilipelie nimbei, “Ungu Mane Tilimu, na ambe tepolio ulu pengamu tembo wali koinjo

molopa kondopa kau puli ulu pulumu limboya?" nimu.

¹⁷ Jisasini yundo nimbei, "Nuni na ambe telka ulu pengamundo waliko piltinoya? Imbo tendekumu kau penga moromo. Nuni koinjo molopo kondopo kau puli ulu pulumu limbo konopu lenio lemo Gotenga ungu mane Mosesini yando nimbe tirimuma lombilko teko molowi," nimu.

¹⁸ Iyemuni walipe pilipelie nimbei, "Te ungu manemando ninoya?" nimbe waltindirimu kinye Jisasini topondopa nimbei, "Imbo toko naa kondangei nimbe, ambo iye pulima molo iye ambo lilima imbo lupema kinye wapu ulu kerinale naa teangei nimbe, melema wapu naa liengei nimbe, imbomare kolo toko kot naa tendangei nimbe, ¹⁹ aminyeli lanieli kinye teko kondoko ungu ninge mele pilko liko teko molangei nimbe, eno te te ningoni enongano konopu mondoko kondo kolko nokoromele mele aku tekola imboma konopu mondoko nokoko molangei nimbe, ungu mane akuma tirimu," nimu.

²⁰ Aku nimu ungu pilipelie kano kelo iyemuni nimbei, "Na aku ungu manema pali pilipo lipo tepo moro. Nalo ambele ulure molo ltemomu teamboya?" nimbe waltindirimu.

²¹ Jisasini yundo topondopa nimbei, "Na kamukumu iye tumbi nilimu molambo konopu lenio lemo nu pungo nunge mele noirinoma pali yolo liko kou mone lipungolio, kou mone linioma imbo koropa nolima moke teko tikolio na lombili owi. Maina melema aku tenio wali mulu kombuna nunge mele pengama lembalo," nimu.

²² Kano kelo iyemu mele paa awini noirimu-munga Jisasini yundo aku nimu ungu pilipelie yu konopu umbuni terimuna anjo purumu.

²³ Aku terimu ulu kanopalie Jisasini yu lombili andolimando nimbei, “Gote iye nomi king molopa imboma nokoromo kombuna tuku pungeindo imbo kamakoma kongono paa mindili nongolio tuku punge. ²⁴ Enondo altopo nimboi, kongi kamel kongi paa awili te nalo walipe kale aulkena pumbeindo mindili kelo nomba pumbelo. Nalo imbo kamakoma Gote iye nomi king molopa imboma nokoromo kombuna tuku pungeindo mindili paa awili nongo punge,” nimu.

²⁵ Aku tepa nimu ungu pilkolio yu lombili andolima paa mini lteko makillkolio nendo yando ungu ningolio ningei, “Aku lemo, nari molopo kondomolo kombuna pumbeloya? Te molonje,” ningi.

²⁶ Jisasini eno neme neme nimbe kanopalie nimbei, “Paimbo, imboma enongano manda molo nalo Goteni manda tendembalo. Gote yuni uluma pali manda teremo,” nimu.

²⁷ Yuni aku nimu ungu pilipelie Pitani yundo nimbei, “Apa, lino kinye ambele ulure wendo ombaloya? Lino linonga melema pali tiye kolopo nu lombili oromolo kani ambele melema limoloya?” nimu.

²⁸ Jisasini nimbei, “Nani enondo i ungu paimbo nimbo tiro. Akilio Goteni melema pali koinjo pupili nimbelo kinye Iyemunga Malo au nimbe kondopalie yunge iye nomi king polona molopa imboma nokombalo kinye, eno na lombili andoromele iyema peya iye nomi king polo 12

akuna molkolio, Israel imbo manga pupu 12 nokonge. ²⁹ Na konopu mondoko nanga kongono tendengeindo enonga ulkema, angenupili, kemulupili, anupili, lapali, bakuluma, poinyema akuma tiye koloringi imboma pali, aku tepa mele paa olandopa 100 likolio, koinjo molko kondoko kau puli ulu pulumu linge. ³⁰ Nalo kinye kiyendo moromele imbomanga awini pele akilio peyalime molonge. Kinye peyalime moromele imboma akilio imbo kiyendoma molonge,” nimbe Jisasini nimu.

20

Jisasini wain poinyena kongono teremele iyema manda lepa ungu nimu

¹ Jisasini yu lombili andolimando ungu te peya nimbei, “Aku nio ungumunga ungu te nembo, Goteni iye nomi kingimu molopa imboma nokoromo akumu i tepa mele: Walite poinye pulu iye teni kongono tendeli iye mare yunge wain poinyena kongono tendangei nimbe paa ipu leli oi iyema pumbe lipurumu. ² Kongono teangei nimbe ltimu iyemando nimbei, ‘Kinye tenge walimunga eno kou mone 5 kina 5 kina nimbo mele timbo,’ nimu wali enoni manda ningi kinye yuni eno yunge wain poinyena kongono teangei paio nimbe eno lipe mundurumu.

³ Altopa, ipu leli oi 9 klok mele terimu kinye, yu kelepa imboma maku toringi kombuna pumbe iye mare akuna we angileringina kanopalie ⁴ enondo nimbei, ‘Eno kape nanga wain poinyena kongono tendangei paio. Altopa nani enonga kongono tenge mele timbo,’ nimu kinye eno puringi.

⁵ Altopa awi tangoli lerimu kinye kape, ipupene 3 klok kinye kape, kelepa aku tepa pumbe iye mare kanopa lipe mundurumula. ⁶ Ipupene 5 klok mele terimu kinye altopa pumbe iye mare we angilingina kanopalie enondo nimbei, 'Wali imunga pali kongono naa teko ya ina ambe temona we angimeleya?' nimu.

⁷ Enoni yundo ningei, 'Iye teni lino kongonona naa limona we angimolo,' ningi. Yuni enondo nimbei, 'Eno kape nanga wain poinyena kongono tendepaio,' nimu.

⁸ Ena pora nimu kinye wain poinye pulu iye-muni yunge kongono nokoli iyemundo nimbei, 'Kongono teremele iyema tukundo waio ningo eno kongono tengemunga melema tinindo paa akilio leko onge iyema kumbe leko mele tilko pungolio kumbe leko onge iyema paa akilio leko melema tiwi,' nimu.

⁹ Aku tepa nimu kinye ipupene 5 klok terimu kinye, 'Kongono tendangei,' nimbe ltimu iyema kumbe leko ongo 5 kina 5 kina nimbe tirimuna ltingi. ¹⁰ Akilio ongo kongono tenderingi iyema kou aku teko ltingi ulu kanokolio kumbe leko ongo kongono tenderingi iyema ongolio lino kou olandopa mele limolo konopu leringi nalo eno 5 kina 5 kina nimbe tirimuna ltingila. ¹¹ Likolio enoni poinye pulu iyemundo iri tokolio ningei, ¹² 'Akilio leko onge iyema ena mongo tendekumu kou kongono tenge. Lino ipu leli oi ombo kongono awili tepo temolo. Ena awili tomomuni lino paa nomo kanomu, nalo eno kinye lino kinye kou tendeku ulu teko tirinomu, manda naa teremo,' ningi.

¹³ Aku teko ningi wali yuni kongono iye tendo topondopa nimbei, ‘Angenu, nani nu tepo naa kenjiro. Aku 5 kina timbo nindu kinye manda ninio kanomu. ¹⁴ Kou tiromu liko meli puwi. Nanga konopuna kau pilipolio akilio lepa omo iyemu nu tiro mele yu aku tepo tindu. ¹⁵ Nanga koumanga konopuna pilipolio manda naa temboya? Molo akilio onge iyema kou awili tepo tindumunga nu konopu keru panjirinoya?’ nimu,” nimbe Jisasini nimu.

¹⁶ Ungu manda lelimu nimbe pora tipelie aku ungumunga pulumu nimbei, “Aku tepala, akilio lenge imboma kumbe leko molonge, kumbe leko molonge imboma akilio leko molonge,” nimu.

Wali yupoko tepa Jisasini nimbei yu kolopolio makilimbo nimu

¹⁷ Kano kinye Jisas kombu awili Jerusalem pumbeli pumbelie wali yu lombili andoli iye 12 na kinye eno kinye linongano molamili nimbe eno lipe mepa pumbelie nimbei, ¹⁸ “Pileio. Lino Jerusalem pumili purumolo. Akuna pumolo kinye Iyemunga Malo tangei ningo Gote popo tondoli iye awilima kinye, Gotenga ungu manemanga puluma pilko mane tirimele iyema kinye, akumanga kindo tinge wali, enoni yu kot tendeko Yu kolopili tangei ningolio ¹⁹ Juda iye naa moromelemando liko tinge. Aku wali kano iyemani yu ungu taka tondoko, ka pulteni toko, yu kolopili ningo unjo poloheyana uku toko panjinge. Kolopalie, wali yupoko tipemunga Goteni yundo makilko koinjo molowi nimbelo,” nimu.

Imbo teni iye awili molombo konopu ltemo lemo oi kiyendo yu imbo kelomu molopili

²⁰ Kano kinye Sebedi malo Jems kinye Jon talonga anumu Jisas molorumuna omba komongo topa pondopa yundo nu ulu te teani nimbo konge temboi oro nimu kinye

²¹ yuni yundo nimbei, “Ambele ulure nani tendambo ningo ninoya?” nimu. Ambomuni nimbei, “Nu iye nomi kingimu molonio kinye i nanga ungulu talo elo nu kinye peya iye nomima molamili ningo elonga te nunge ki imbondo mondoko te nunge ki koyando mondani nimbo nio,” nimu.

²² Jisasini enondo nimbei, “Konge teremele mele eno pilko naa kondoromele. Na no mingina no nondopo nomboimu elo manda nongeleya?” nimu kinye eloni “Manda nombolo,” ningili.

²³ Yuni elondo nimbei, “Na no mingina no nombomu altoko elo paimbo nonge nalo nani elo nanga ki imbondo kinye ki koyando ongo molangili nimbomu nanga ulu te molo. Arani yunu akuna molongele talo oi kanopa ltimu,” nimu.

²⁴ Angenungolo Jems kinye Jon taloni Jisas konge teringili ungu pilkolio lombili andoli iye 10 akumani elo kinye konopu keru panjiko mumindili koloringi.

²⁵ Aku wali Jisasini eno waio nimbelie, enondo nimbei, “Lino Juda imbomanga tawendo moromele imbo talapemanga iye nomima enonga imboma enge ningo nokoko kongono enge nilima waliwalima tirimele. Iye imbi ola moromo iyema enonga imboma mindili nangei ningo nokoromele. Aku teko teremele mele enoni

pimele. ²⁶ Nalo we imbomanga iye nomimani enonga imboma enge ningo nokoromele mele na lombili andoli iyema eno enongano aku teko nendo yando naa teaio. Enonga iye te na imbi olandopa molopili, na iye awilimu molambo nimbelo iyemu enonga kongono tendeli iyemu molopili. ²⁷ Na enonga iye nomimu molopo eno nokambo nimbelo iyemu enonga kongono kendemande tendeli iyemu molopili. ²⁸ Aku tepala, Iyemunga Malo kape imbomanga iye awilimu molopo eno nokambo, enoni nanga kongono tendeli kendemande imboma molangei nimbe naa orumu. Imbomanga kongono tendeli kendemande iyemu molopo eno lipo tapopo, ulu pulu kerimani eno ka tipe nokoromo mele naa tepili manda molangei kani na imbo awininga nimbo pundu tondopo nanga kangimu tipo, enonga kolo wangopo kolombo nimbe orumu,” nimu.

Mongo ker iye leli iye talo Jisasini tepa koinjo ltimu

²⁹ Jisas kinye yu lombili andolima kinye eno kombu awili Jeriko tiye kolko pungei puringi kinye we imbo awini yu lombili puringi. ³⁰ Kano kinye mongo ker iye leli iye talo aulke kulendona molko Jisas omba purumu ungu pilkolio yundo enge ningo waliko pilko ningili, “Awilimu, iye nomi king Devitini kalopa ltimu iyemu, ilto kondo kolowi,” ningili.

³¹ Imbomani elo iri toko ungu naa nili taka liko molalio ningi. Nalo eloni paa enge ningo alako toko waliko pilkolio ningili, “Awilimu, Devitini kalopa ltimu iyemu, ilto kondo kolowi,” ningili.

³² Jisas we angilipelie elo walio nimbelle elondo nimbei, “Nani elo ambe teambo konopu ltembeleya?” nimu kinye

³³ mongo keru lerimu iye taloni ningili, “Awilimu, iltonga mongo talo altopa imbo mongo angilepili niwi konopu ltembolo,” ningili.

³⁴ Kano kinye Jisasini elo kondo kolopa mongona ambolorumu kinye elo walitikale mongoma penga lerimu, melema kanokolio, Jisas lombili puringili.

21

Jisasini Jerusalem Kombundo king mele tukundo purumu

¹ Jisas kinye yu lombili andolima kinye eno kombu awili Jerusalem nondoko ongo, mai kembo te Mai Kembo Unjo Oliv Poinye nili akuna ltemo kombu kelo Betfage oringi. Kano kinye Jisasini yu lombili andoli iye talo lipe mundupelie,

² elondo nimbei, “Neya kombu kelo kandomolona pungolio kongi donki te kareko panjingemu kinye yunge walomu peya angimbelena kanokolio kano talo pungo poiko yando meko wangili palio.

³ Posingili teko molongele kinye imbo teni elondo ungu te nimo lemo eloni i teko ningili ‘Awilimu yu donkimuni mepili nimona ombo ltimbolo,’ nelio. Aku teko ningele kinye yuni toya topa manda, meko palio nimbela,” nimu.

⁴ Aku tepa wendo orumumunga koro oi Gotenga profet iye teni ulu te altopa wendo ombalo oi nimu mele kamukumu wendo orumu. Akumu i tepa,

⁵ Enoni kombu awili Saion imbomando i teko nenge, ‘Kanaio! Eno moromelena enonga

iyē nomi kingimu oromo. Yu iye imbi naa
mololi iyemu mele taka lipe moromomu
kongi donki umbuluna ola molopalie
oromo. Kongi donki tenga walomunga
umbuluna ola molopalie oromo,' ningo
tieio, (Sek 9:9)

nimu kanomu. Aku nimu mele Jisas terimu.

⁶ Kano kinye lombili andoli talo pungo Jisas-
ini tepalio nimu ulu tepuringili. ⁷ Eloni kongi
donkimu kinye yunge walomu kinye meko ongo-
lio, enoni enonga ola wale pakolima kulko donki
talonga umbuluna ola pauwe toringi kinye Jisas
kanona ola molorumu. ⁸ Imbo maku toringi-
manga awinini enonga wale pakoli olama kulko
yu ombalo aulkena pauwe toliko pungo, mareni
taku gomo langoko liko yu ombalo aulkena pauwe
toliko puringi. ⁹ Kumbe leko puringi imbomani
kape akilko puringi imbomani kape ru niliko pun-
golio ningei,

Iye Nomi King Devitini Kalopa Ltimu Iyemu
imbi ola molopili nemili.

Goteni lipe mundurumuna yunge kongonomu
tendembai

oromo iyemu molopa kondopili.

Mulu kombuna ola yu imbi ola molopili,
nilko puringi.

¹⁰ Jisas Jerusalem tuku purumu kinye kano
kombu awilimunga tukundo moloringi imboma
pali konopu awini liko mundukolio iye tekaimuya
ningi.

¹¹ Maku toko moloringi imbomani ningei,
“Gotenga nimbe munduli ungu nili profet iye

Jisas, i kombu Galili distrik Nasaret taun oromo iyemu,” ningi.

Gotenga ulke tempelena bisnis kongono teringi iyema Jisasini makoropa wendo mundurumu

¹² Jisas Jerusalem tuku pumbelie Gote popo toko kaloringi ulke tempel papena tuku pumbe kanopalie akuna melema maket teko moloringi imboma kinye, melema topo toko liko moloringi imboma kinye akuma kanopalie eno pali topa makoropa, kou mone lupe lupema alowa teko anjo tiringi imbomanga poloma kinye, kera imili maket teringi imbomanga mainye moloringi poloma kinye, topele topa, topa bulubalu tipelie, ¹³ enondo nimbei, “Gotenga bukuna ungu te i tepa nimo,

Imbomani nanga ulkemundo Gote kinye ungu nimbo konge nimolo ulkemu, (*Ais 56:7; Jer 7:11*)

ninge kanomu. Ungu aku tepa moromo nalo enoni i ulkemu wapu noromele imboma lopeke teko moromele ulkemu ningolio aku ulu teremele,” nimu.

¹⁴ Kano kinye Jisas ulke tempelena molopili imbo mongo keru lepa, kimbo ki keru lerimu imbo awini yu molorumuna oringi kinye yuni eno tepa koinjo ltimu. ¹⁵ Nalo yuni we imbo teni manda naa telka ulu enge nili pengama terimu mele kinye, ulke tempelena bakulumani enge ningo ru ningolio, “Iye Nomi King Devitini Kalopa Ltimu Iyemu imbi ola molopili nemili,” ningi mele kinye, kano ulu talo wendo orumu mele kanokolio Gote popo tondoringi iye awilima kinye Gotenga ungu manemanga puluma pilko mane

tiringi iyema kinye enoni konopu keru panjikolio
¹⁶ Jisas waltindikolio ningei, “Andi bakulumani ungu nimele mele nu naa piltinoya?” ningi.

Nalo Jisasini enondo nimbei, “Pilto. Andi bakulumani teremele mele ungu te bukuna moromo mele eno naa karomeleya? Kanomu i tepa moromo:

Bakulu keloma kinye bakulu pamema kinye Gote
yu paa kapi ningei, *(Sng 8:2)*
aku ungumu bukuna moromo mele eno naa karomeleya?” nimu.

¹⁷ Aku tepa nimbelle yu kano iyema tiye kolopa kombu awili Jerusalem tawendo pumbe kombu kelo Betani pumbe akuna perimu.

Jisasini unjo fik kapu lepili nimbelle aku tepa nimu ulu wendo orumu

¹⁸ Ipu leli oi Jerusalem nondopa lerimu kombu Betani tiye kolopa Jisas kelepa kombu awili Jerusalem pumbei purumu wali yu engele terimu.

¹⁹ Kano wali yu orumu aulke kulendona unjo fik te angilerimuna kanopalie nondopa pumbe kanorumu kinye unjo mongo te topa naa perimu, gomo kau terimu. Gomo kau terimuna kanopalie “Nu altoko mongo te naa tani,” nimu kinye unjo fik kanomu walitikale monda nomba kolopa kapu lerimu.

²⁰ Aku ulumu wendo orumuna kanokolio yu lombili andolimani paa mini ltekolio ningei, “I unjo fikimu ambe tepalie walitikale kolomoya?” ningi.

²¹ Jisasini topondopa nimbei, “Nani enondo i ungu paimbo nimbo tiro. Eno konopu talo tepa

naa pepili Goteni nanga ungumu paimbo pil-
imbelomunga nimbo mele paimbo wendo om-
balo ningo enge ningo ipuki tiengei lemo nani
i unjo fikimu tendu mele manda tenge. Un-
joma kau molola. Ne mai kembomundo konoko
nomu kutana tukundo puwi ninge kinye pum-
belola. ²² Lino Goteni paimbo lipe tapombalo-
munga teamili nimolo mele paimbo manda aku
tepo temolo molo nimolo kinye paimbo aku tepa
wendo ombalo ningo ipuki tikolio Gote kinye
ungu ningo konge tenge mele pali Goteni paimbo
tendembalomunga kano uluma paimbo wendo
ombalo,” nimu.

*Nu i ulumu tewi nimbe narini enge tirimoya
waliko pilingi*

²³ Kano kinye Jisas kamukumu Jerusalem omba
ulke tempel kerepuluna omba, imboma ungu
mane tipe molorumu kinye iye mare, Gote popo
tondoringi iye awilima kinye, Juda imbomanga
tapu iyema kinye eno ongo yu waliko pilkolio
ningei, “Nu imbi ambelemu likolio i kongonomu
teronoya? Narini i kongonomu tepuwi nimbe nu
engemu tipe lipe mundurumuya?” ningi.

²⁴ Jisasini enondo topondopa nimbei, “Nani eno
ungu te walipo pilemboi tero. Aku ungumu
pundu tonge lemo na i kongonomu teambo nimbe
enge tirimumunga pulumu eno nimbo timbo.

²⁵ Oi Imbo No Ltindili Jon omba imboma no
ltindirimu kinye, yu mulu kombuna moromo
iyemunga kongonomu tendembaindo imboma
no ltindirimu molo ya maina imbomanga kon-
gonomu tendembaindo imboma no ltindirimuya?

Narini tewi nimuna terimuya? Ningo tieio,” nimu. Yuni aku tepa walipe pilerimu ungu pilkolio enoni enongano ningei, “Yuni walipe piltimo mele linoni topondopo, Jon yu mulu kombuna moromo iyemunga kongono tendembaindo imboma no ltinderimu nimolo lemo yuni linondo nimbei, ‘Aku lemo eno Jononi nimu ungumu ambe temona i ungumu paimbo ningo naa pilko ltingiya?’ nimbelo. ²⁶ Molo linoni nimili, ‘Yu maina imbomanga kongono tendembaindo imboma no ltinderimu’ nimolo lemo we imbomani lino tongenje nimbo pipili koltomolo. We imbomani imbo no ltindili Jon yu paimbo Gotenga profet iye te molorumu ningo pimele kani lino ambe temolonje?” ningi.

²⁷ Enongano aku teko nendo yando ningolio, Jisasindo topondoko ningei, “Lino naa lipo manjirimolo,” ningi. Aku teko ningi ungu pilipelie Jisasini enondo nimbei, “Manda. Nani eno walipo pilto ungumunga ungu te topondoko naa nimelemunga enoni na waliko piltimele ungumunga ungu te topondopo nando i kongonomu te puwi nimbe na lipe mundupe enge tirimu iyemunga imbimu eno naa nimbo timbola,” nimu.

Iyetenga ungulu talomundo ungu kongolino lipe Jisasini nimu

²⁸ Nilipe pumbelie nimbei, “Eno ambele konopu ltemeleya? Iye te yunge ungulu talo moloringili. Yu pumbe ungulu komomundo nimbei, ‘Ungulumu, kinye nu wain poinyena pungo kongono te puwi,’ nimu.

²⁹ Yuni topondopa lapando molo, na naa pumbo nimu, nalo altopa yu konopu te lepalie purumu.

³⁰ Lapa pumbe komomundo nimu mele aku tepa akiliomundo nimu wali yuni topondopa tepumbo nimu, nalo naa purumu.

³¹ Kano ungulu talonga narini lapanga ungumu pilipe lipe terimuya?" nimu. Enoni topondoko komomuni ningi. Jisasini enondo nimbei, "Nani eno paimbo nio. Eno Juda imbomanga iye awilima Gote iye nomi kingimu molopa nokoromo talapena tukundo kumbe leko naa punge. Kou takisi lili iyema kinye apureli toli amboma kinye kano imboma, kumbe leko punge. ³² Aku ambe telka Imbo No Ltindili Jon omba eno tumbi tiko molonge aulkemu lipe ondorumu kinye enoni yu nimumu kolo toromo konopu leko yunge ungumu pilko naa ltingi nalo kou takisi lili iyema kinye apureli toli amboma kinye yuni nimu ungumu paimbo ningo ipuki tiringi. Nalo kano ambo iye kerimani aku teringi kinye kape kanokolio konopu topele topo yuni paimbo nimo nimbo enge nimbo pilemili naa ningi," nimu.

Iye kerimani wain poinye nokoringi nimbe Jisasini ungu manda lerimu

³³ Aku tepa nimbelie Jisasini kano iye awili-
mando altopa nimbei, "Ungu kongolino lipo te
nembo pileio. Mai pulu iye teni wain poinye
tepalie pape terimu. Poinyena tukundo muru
akupe wain no ingi tepa mondombaindo tepa
wamopa tepalie, altopa poinye nokonge ulke
takai te polo kulupe ola takorumu. Iye mare
kanopa lipelie enondo nimbei, 'Nanga poinyemu

tapu tendeko unjo mongoma inie toko nokondaio. Altoko wain mongo nowi lembalo kinye unjo mongoma moke tepo, kongono tendenge mele mare eno liengei mare na liembo,' nimbe kano poinyemu eno tipelie yu kombu paa tulerenga pumbe molorumu. ³⁴ Kano wali altopa wain mongo nowi lembai terimu kinye poinye pulu iye-muni yunge kendemande iye mare nanga wain mongo mare tiengei pungo liko mendeko wangei paio nimbe poinye nokoringi iyema moloringina lipe mundurumu.

³⁵ Nalo kendemande iyema oringi wali poinye nokoli iyemani eno ambolko likolio te koipeni toko, te toko kondoko, te kouni toringi. ³⁶ Altopa poinye pulu iyemuni kendemande iye mare awini mele lipe nanga wain mongo ltindipeio nimbe lipe mundurumu, oi kendemande iye pokore mele lipe mundurumu. Nalo poinye nokoli iyemani oi pulu polko oringi kendemande iyema kinye teringi kano ulu altoko kendemande oringi iyema akula teringi. ³⁷ Kano kinye poinye pulu iye yuni konopu lipe manjipelie nanga ungulumu pipili kolko yunge unguma pilko liko, yu wain mongoma tinge konopu lepalie yunge malomu lipe mundurumu.

³⁸ Nalo poinye nokoli iyemani poinye pulu iye-munga malo ombai orumu ulu kanokolio enoni enongano ningei, 'Andi oromo iyemu altopa la-panga melema limbelo iyemu. Yu topo kondopo i poinyemu lino kamukumu liemili,' ningolio ³⁹ enoni yu ambolko liko poinyena meko wendo pungolio yu toko kondoringi," nimbe Jisasini nimu.

⁴⁰ Jisasini ungu kongolino akumu nimbe pora timbeindo kano Juda imbomanga iye awilimando walipe pilipelie nimbei, “Poinye nokoli iyemani aku ulu teringimunga poinye pulu iyemu ombalie kano poinye nokoli iyema kinye yuni ambele ulure tembalo konopu ltemeleya?” nimu.

⁴¹ Enoni yundo topondoko ningei, “Yuni kano iye kerima kamukumu molko kenjengei nimbe tepa kenjipelie poinye nokonge iye lupe mare lipe wain mongo nowi lembolo kinye wain mongoma moke teko, mare poinye pulu iye tinge iyema poinyemu timbelo,” ningi.

⁴² Jisasini enondo nimbei, “Gotenga bukuna tukundo moromo ungu te kanoko naa pimeleya? Aku ungumu i tepa mele,

Ulke takoringi iyemani kanoko keru kanoko toko lteringi kou kanomu kinye kelepa ulke timu mele ulke enge tindili kou awili pengamu. Awilimuni aku ulumu terimu linoni kanopo paa penga karomolo, (Sng 118:22,23)

nimbe moromo kanomu.

⁴³ Aku tepa nimumunga nani eno Gotenga Juda imboma nimbo tiro. Gote enonga iye nomi king molopa eno nokoromo mele tiye kolopalie, imbo talape lupe teni yunge ungumu pilko liko teko molongema lipe nokombalo. ⁴⁴ Kou nindu kanomunga ola imbo te ai topalie ombele elke tombalo. Nalo imbo te molombalona ola koumu omba topalie kano imbomu topa nalemu nondombalo,” nimu.

⁴⁵ Kano kinye Gote popo tondoringi iye awilima kinye Farisi iyema kinye Jisasini ungu kongolino

Itimuma pilkolio enoni tongei teko moloringi mele yuni nimu ungu pilkolio enondo manda lepa nimu ningo liko manjiringi. ⁴⁶ Yu ka tingei teringi nalo imbomani yu Gotenga profet iye te konopu leringimunga imboma pipili kolkolio yu neya wali ambolko liko ka naa tiringi.

22

Ambo lipelie langi kalorumu ulumundo kongolino lipelie Jisasini nimbe tirimu

¹ Jisasini altopa ungu mare Juda iye awilimando nimbeindo ungu kongolino lipelie nimbei, ² “Gote iye nomi kingimu molopa imboma nokoromo akumu i tepa mele: Iye nomi king teni yunge malo ambo limbelomunga langi awini kalombai terimu. ³ Oi iye ambo limbelo langi peya namili tukundo wangei nimu imboma yunge kendemandando ‘Kinye langi namili waio nipeio,’ nimbe eno lipe mundurumu, nalo pungo aku teko ningi wali aku imboma naa omolo ningi.

⁴ Altopa kendemande mare lupe lipe mundupelie nimbei, ‘Langi peya namili wangei nindu imbomando pungo ningei, “Langi tepa amenge tepa pora timo. Yunge kongi kao peleama kinye kongi kao walo wami telima kinye tomo. Langi pali tepa amenge tepa noirimo kani iye ambo limbelomunga langi peya namili waio,” nipeio,’ nimu.

⁵ Nalo pungo ningi ungu naa pilko tiye kolko, te yunge poinyena pumbe, te yunge bisnisina pumbe, ⁶ maren i kingimunga kendemandama ambolko liko teko kenjikolio toko kondoringi.

⁷ Aku teringimunga kingimu mumindili kolopalie yunge ami iyemando nimbei, ‘Eno moromelena pungo toko kondoko enonga kombumu tipe mundupeio,’ nimbe eno lipe mundurumu kinye pungolio, nimu ulu teringi.

⁸ Kano kinye kingimuni yunge kendemande marendo nimbeindo, ‘Iye ambo limbelomunga langi noirimolo nalo peya namili wangei nindu imboma manda naa onge kani ⁹ eno pungolio aulke lupe lupe ltemomanga pali pungo imbo kanongema iye ambo limbelomunga langi peya namili waio nipeio,’ nimu. ¹⁰ Pilkolio kano kendemandema aulkemanga pali pungo imbo kanoringima pali liko maku toringi. Imbo pengama kinye imbo kerima kinye peya liko maku toringi. Kano kinye iye ambo limbelomunga ulkena imboma paa ongo tengepeya tendeko moloringi.

¹¹ Imbo maku toko moromelema kanamboi nimbe kingimuni eno moloringina ombalie, imboma iye ambo limbelo makuna ongemunga wale pakoli pakoromelemu iye te wale pakoli aku tepa naa pakopa molorumuna kanopalie ¹² yundo nimbei, ‘Iyemu ambe telka nu ambo ltimele wali, au ningo oromele mele tukundo naa onioya?’ nimu kinye kano iyemuni ungure naa nimu.

¹³ Kano wali kingimuni langi nokoringi kendemandemande nimbei, ‘I iyemu kimbo kima ka tokolio kombu tumbulu toromona toko pena mundeio!’ nimu. Akuna imboma paa mindili nongolio kola teko pereko molonge,” nimbe nimu.

¹⁴ Aku tepa nimbelie Jisasini ungu ikomunga pulumu para tipe nimbei, “Paimbo Goteni imbo

awinindo waio nimo nalo imbo koltalo kau kanopa lipe tukundo wangei nimo,” nimu.

Israel imbomani Sisarando kou takisi tangenje moloya waliko pilingi

¹⁵ Jisasini aku tepa nimu ungu pilkolio Farisi iyema tawendo pungo eno enongano liko maku tokolio ningei, “Jisasini ungu te nimbe alowa tendepili nimbo ambe teamiliya?” ningolio, ¹⁶ eno lombili andolima kinye iye nomi king Herotenga talape iye mare kinye liko Jisas molorumuna liko munduringi. Eno pungolio Jisasindo ningei, “Ungu Mane Tilimu, nuni ungu paimboma kau ningo, Goteni teaio nimo uluma toya toko mane tiko, nu imbo tendekurenga kape konopu kimbo naa tiko, imboma pipili naa kolko enondo pali ungu tendeku tiko kau ningo tirino konopu ltemolo. ¹⁷ Aku teko ningo moronomunga nu ambele konopu ltenoya? Linoni Rom Gavman Iye Paa Awili Kiyendomu Sisar nilimu kou takisi taminje moloya?” ningi.

¹⁸ Nalo Jisasini yu kinye konopu keru panjiko yu teko kenjingei teringi ulu lipe manjipeli enondo nimbei, “Eno kolo toko topele mapele toli iyema, nani nimbe kenjipili ningo ambe temona manda manjiko kolo toko waliko piltimelaya? ¹⁹ Takisi toromele kou mongo te na liko ondaio,” nimu. Enoni yu molorumuna te liko meko oringi. ²⁰ Kano kinye Jisasini enondo nimbei, “I kouna naringa kumbekeremu kinye imbimu moromoya?” nimu.

²¹ Enoni yundo ningei, “Rom Gavman Iye Paa Awili Kiyendo Sisaramunga kumbekeremu kinye imbimu moromo,” ningi.

Aku wali yuni enondo nimbei, “Kou mon-emu Sisaramunga kani Sisaramunga melema Sis-aramu yunge tiko, Gotenga melema Gote yunge tieio,” nimu.

²² Yuni aku tepa paa tumbi tipe nimu ungu pilkolio mini lteko yu tiye kolko eno puringi.

*Sadyusi iyemani kolko makilinge ulumundo
Jisas waliko pileringi*

²³ Kano iyema Jisas kinye kou takisi toli ungumu ningo pora tiringi wali Sadyusi iye mare Jisas molorumuna oringi. Sadyusi iyema eno Goteni altopa koromele imboma topa naa makinjimbelo, makilko ola naa molonge ningo pilko moloringi talapemu. Aku Sadyusi iyema ongo Jisas waliko pilkolio ningei, ²⁴ “Ungu Mane Tilimu, Gotenga ungu manema lino tirimu iye Mosesini ungu mane tipelie nimbei, Ambo limbelo iye te bakulu naa mepalie kolombalo kinye kano iyemu yunge angenu molombalomuni yunge ambo waimu lipe angenu lipe tapopa bakulu mendepili, nimu aku tepa bukuna moromo kanomu. ²⁵ Aku ungu manemunga ulu te linonga iye mare kinye wendo orumu mele nu walipo pilemili. Angenupili kite yupoko pakera moloringi. Komomu ambo lipelie kolorumu. Bakulu te naa molopili kolorumu kala yunge umbulkondo angenumuni yunge angenu kolorumumunga bakulu mendambo nimbe ambo

waimu kelepa ltimu. ²⁶ Nalo bakulu te naa mende-palie yu we kolorumula. Yunge umbulkondomuni kano ambomu ltimula nalo yu kape we kolorumula. Aku teliko pungolio iye kite yupoko pakera pali bakulu te kape naa mekolio kolko pora tiringi kinye akiliomu we kolorumula. ²⁷ Altopa ambomu yu kape kolorumula. ²⁸ Akumunga, koromele imboma altoko makilko ola molonge kinye kano ambomu iye kite yupoko pakera wayeni ltingi aku ambomu yu iye paa naringa omenu molombaloya?" ningi.

²⁹ Jisasini enondo topondopa nimbei, "Eno Gotenga bukuna ungu moromoma kinye, Gote kinye enge peremo mele kinye, naa pilko loi ltemelemunga imboma altoko tengemundo nimele mele naa pilko likolio kolo toromele. ³⁰ Makilko koinjo molonge imbomanga iyema ambo naa liko, amboma iye naa pungo, aku paa naa tenge. Mulu kombuna moromele enselema moromele mele aku teko molonge nio. ³¹⁻³² Nalo eno Sadyusimani koromele imboma makilko ola naa molonge konopu ltemelemunga ungu te Goteni enondo nimumu enoni naa kanoko pimeleya? Yuni nimbei,

Na Abraham kinye Aisak kinye Jekop kinye enonga Gote moro, *(Kis 3:6)* nimu. Enonga Gote moloru naa nimu. Gote yu kololi imbomanga Gote, molo. Yu koinjo mololi imbomanga Gote," nimu.

³³ Yuni aku tepa nimu ungu imbo maku toko moloringimani pilkolio yunge ungu mane tirimu unguma pilko mini lteringi.

Gotenga ungu mane kiyendomu

³⁴ Nalo Jisasini aku ungu nimumuni Sadyusi iyemanga ungumu pipi tindirimu, eno ungu te naa perimuna Farisi iyemani pilkolio eno liko maku toko Jisas molorumuna oringi. ³⁵ Oringi wali enonga iye te, yu Gotenga ungu manemanga puluma pilipe kondorumu iyemuni yuni nimbe kenjimbelonje manda manjipo pilemboi nimbe Jisasindo walipe pilipelie nimbei, ³⁶ “Ungu Mane Tilimu, Goteni ungu mane tirimu peremomanga te ungu manemu yu olandopaya?” nimu.

³⁷ Jisasini yundo nimbei, “Ungu mane olan-dopamu i tepa,

Enoni enonga konopuma kinye, enonga minima kinye, enonga lipe manjilima kinye, aku-mani Awilimu enonga Gote kau enge ningo konopu mondaio, *(Lo 6:5)*

aku tepa peremo. ³⁸ Aku ungu manemu yu paa enge nili kiyendomu. ³⁹ Talo tipe ungu manemu tendeku tipe mele. Akumu i tepa:

Eno te te ningoni enongano konopu mondoko kondo kolko nokoromele mele aku tekola imboma kondo kolko konopu mondoko nokoko molaio, *(WKP 19:18)*

nimbe peremo. ⁴⁰ Gotenga ungu mane Mosesini tirimuma pali kinye, Gotenga nimbe munduli ungu nili profet iyemani bukuna toringi unguma pali kinye, kano ungumanga pulumu aku ungu mane talo kau,” nimu.

Kraist yu naringa malo nimbe Jisasini imboma walipe pilerimu

⁴¹ Aku wali Parisi iyema aku teko we maku toko molangei Jisasini enondo i tepa walipe pilipelie nimbei, ⁴² “Goteni eno nokopa kondombalo iye te lipo mundumbo oi nimbe kanopa ltimu iye nomi Kraistindo enoni ambele konopu ltemeleya? Yu nari? Yu narini kalopa limbelo konopu ltemeleya?” nimu kinye enoni ningei, “Iye nomi Kraist yu iye nomi king Devitini kalopa limbelo iye te,” ningi.

⁴³ Yuni eno walipe pilipelie nimbei, “Aku lemo Gotenga Mini Kake Telimu Devitinga konopuna molopalie ungu te nimu kinye Devitini pilipelie iye nomi Kraistindo Awilimu nimu akumu ambe temona nimu konopu ltemeleya? Devit yuni iye Kraist molombalo mele i tepa nimu,

⁴⁴ Awili Goteni nanga Awilimundo nimbei, ‘Nunge opa pulema nuni nokani nimbo, altopa eno topo mainye mundumbo kani i teli oi nu na kinye peya kopu tepo iye nomi talo molopo melema nokambili nanga imbo kindo ongo molani,’ nimu, *(Sng 110:1)* nimbe Devitini nimu kanomu.

⁴⁵ Devitini iye nomi Kraist yundo nu nanga Awilimu nimu lemo yu altopa ambe tepa Devitini kalopa limbelo iye te kau molombaloya?” nimu.

⁴⁶ Jisasini aku tepa walipe pilerimu ungu pilkolio iye akuna moloringimanga teni ungu te kape topondoko manda naa ningi. Neya aku wali pulu polko yu ungu te waliko pilingei pipili kolko naa waliko pileringi.

23

Farisi iyema kinye Mosesinga mane ungu pilko

ungu imbo tondoringi iyema kinye ulu pulu kerima teringina Jisasini nimu

¹ Kano wali Jisasini imbo maku toringima kinye, yunge lombili andoli iyema kinye, ungu nimbe tipelie nimbei, ² “Gotenga ungu manemanga puluma pilko mane tirimele iyema kinye Farisi iyema kinye enoni Mosesini ungu manemanga puluma mane tirimu mele aku teko mane tirimele. ³ Akumunga kano iyemani eno mane tirimelema pali wamongo teko pilko teangei, nalo aku iyemani mane tirimele mele enongano lombilko naa teremelemunga enoni ulu teremelema manda leko naa teaio. ⁴ Imbo teni umbuni teli mele te mepili nimbe ola lipe pendekona menderemo mele aku teko kano iyemani imbomando ungu mane tiko i teko teaio, i teko teaio ningo umbuni tirimele nalo alaye kolte kape tapopo meamili naa nimele.

⁵ Imbomani lino kanokolio molko kondoromele ltemo ningo kanangei ningo uluma teremele. Gotenga ungu manema moromo pipia te kulupi toko mai mongona molo kina ka tongeindo imboma paa kanangei ningo kulupi paa awilimu toromele. Enonga wale pakolimanga ka kopu toko mondongeindo ka tule penga mare awini kopu toko mondoromele. ⁶ Imbomani langi nongo imbomando namili waio nimele kinye kano iyema ongolio iye awilimanga polo kiyendo lino molamili ningo konopu tiko moromele. Imboma maku toko Gotenga ungumu pimele ulkena tukundo pungolio mainye molongeindo iye awilima moromele polo penga akuna molamili ningo konopu tiko polo akuna pungo moromele.

⁷ Imboma maku toko moromele kombuna andongeindo pende pende teko we imbomani lino kanoko kapi nengei ningo pilkolio konopu tiko pilko andoko moromele. Imbomani enondo Ungu Imbo Iye nimele kinye paa konopu tirimele.

⁸ Kano iyemani aku teremele nalo enonga nokoli iye awili tendekumu kau moromo, eno pali angenupili moromele kani imbomani eno linonga Ungu Imbo Iyema naa nengei. ⁹ Enonga Lapa tendekumu kau mulu kombuna moromo, aku-munga maina imbo tendo Ara naa neio. ¹⁰ Goteni eno nokopa kondombalo iye te lipo mundumbo oi nimbe kanopa ltimu iye nomi Kraist kau enonga nokoli iye awilimu moromo kani imbomani enondo lino nokoromo iyemu ningo iye awilimu naa nengei. ¹¹⁻¹² Imbo teni yunge imbimu yunu lipe ola mundumbelo kinye Goteni yunge imbimu topa mainye mundumbelo; imbo teni yunge imbimu yunu topa mainye mundumbelo kinye Goteni yunge imbimu lipe ola mundundumbelo kani enonga iye te eno nokombalo iye awili te molombai temo lemo enonga kongono kendemande iyemu molopili,” nimu.

Jisas Gotenga mane ungu pileli iyema kinye Farisi iyema kinye ulu keri teringima nimbe para tirimu

¹³ Yu lombili andolimando ungu nimbe pora tipelie Jisasini Juda imbomanga iye awili moloringimando nimbei, “Eno Gotenga ungu manemanga puluma pilko mane tirimele iyema kinye, Farisi iyema kinye, eno mindili nongo paa molko kenjinge! Eno topele mapele toli iyema! Enoni imboma Gote iye nomi king molopa

nokoromo mulu kombuna pungei purumele kerepulumu pipi tirimele. Eno enongano tukundo naa purumele; imbo lupema pungei teremele kinye aulkemu pipi tiko molo nimele.

¹⁴ Eno ungu manemanga puluma pilko mane tirimele iyema kinye Farisi iyema kinye eno mindili nongo paa molko kenjinge! Eno topele mapele toli iyema! Enoni ambo waima ningo bembo tiko enonga ulkema wapu liko, imboma kanangei ningo Gote kinye unguma tule teko we ningo angimele, akumunga kot walimu wendo ombalo wali pulumu eno kinye pembalo.

¹⁵ Eno ungu manemanga puluma pilko mane tirimele iyema kinye Farisi iyema kinye eno mindili nongo paa molko kenjinge! Eno topele mapele toli iyema! Imbo tendekure kau konopu topele topa lino lombili andombalo kinye paa, ningo mai kombumanga kimbo kongono teko kombu tulemanga pungo, nomu kuta sipimanga andoromele nalo altopa imbo te paimbo enoni nimele unguma pilipe lipe konopu topele topa lombili andoromo wali kano imbomu tepa kenjirimo mele paa olandopa, enoni teko kenjirimele mele mandopa, akumunga yu tipe kombuna paa pumbelo aulkemu akirindirimele.

¹⁶ Eno mongo keru lelimali imboma aulkemu lipo ondimali nimele iyema eno mindili nongo paa molko kenjinge! Enoni imboma mane tikolio ningei, 'Imbo teni mi lepalie ulke tempelemu imbi lepa paa tembo nimbelie pele tembo nimbe panjimbelo mele naa tembalo wali ulure molo. Nalo imbo teni mi lepalie ulke tempelena kou golomu imbi lepa paimbo tembo nimbelie pele

tembo nimbe panjimbelo mele naa tembalo kinye manda naa tembalo. Yu paimbo kamukumu tepili,' nimele. ¹⁷ Eno aroma toko mongo kerileli iyema! Mele ambele melemu olandopaya? Kou gol akumu mele olandopamu molo Gotenga ulke tempelena kou gol maku topa Gotenga nimbe kake tenderemo tempelemu olandopaya? ¹⁸ Enoni ungu te peya imboma mane tikolio ningei, 'Imbo teni mi lepalie Gote popo toko melema karomele alta polomu imbi lepa paimbo tembo nimbelle altopa tembo nimbe panjimbelo mele naa tembalo kinye ulure molo. Nalo imbo teni mi lepalie aku alta polona ola melte tingemu imbi lepa paimbo tembo nimbelle altopa tembo nimbe panjimbelo mele naa tembalo kinye manda naa tembalo. Yu paimbo kamukumu tepili,' nimele. ¹⁹ Eno mongo kerileli iyema! Mele ambele melemu olandopaya? Alta polona ola Gote popo toko kalondangei ningo tirimele melemu olandopamu molo aku polona kano melema ola noiko Gotenga ningo tirimelema nimbe kake tenderemo alta polomu olandopaya? ²⁰ Akumunga, imbo teni mi lepalie Gote popo toko melema karomele alta polomu imbi lembalo wali alta polomu kinye polona ola lembalo melema waye imbi lepa mi lembalo. ²¹ Aku tepala imbo teni mi lepalie ulke tempelemu imbi lembalo wali ulke tempelemu kinye akuna tukundo moromo Gote kinye imbi lepa mi lembalo. ²² Imbo teni mi lepalie mulu kombumu imbi lembalo kinye Gote iye nomi kingimu molopa kombu nokombaindo moromo polomu kape aku polona ola moromo Gote kape imbi lepa mi lembalo.

23 Eno ungu manemanga puluma pilko mane tirimele iyema kinye, Farisi iyema kinye, eno mindili nongo paa molko kenjinge! Eno paimbo unguma nimolo ningo kolo toko topele mapele toli iyema! Langi kalongeindo tingo tepili ningo enonga poinyena mele kelo lupe lupe oromomanga inie toko langina mundurumele akumanga ungu mane te peremomu pilko 10 10 ningo noirimelemanga te te Gotenga ningo yu tirimele. Aku ulu tereleme nalo ungu mane enge nili olandopa mare tiye kolko naa pilko tereleme. Imboma moke teko imbo awilima liko tapondoko imbo kerima teko kenjiko naa teko, imboma naa moke teko pali kondo kolko, Gote ipuki tiko temolo nimele mele tumbi tiko teko molko, aku ulu teangei nimbe peremo ungu manemando nio. Ungu mane wema pilko terelemelema tiye naa kolko mare naa tereleme nio akuma pali teangei.

24 Eno mongo keru lelimani imboma aulkemu lipo
ondamili nimele iyema, eno ungu mane wema
enge ningo pilko teko, ungu mane enge nilima naa
pilko teremele aku teremele mele ungu manda
lepo i tepo nembo. Langi nongeindo mele kelo
lopale molo lomoi langina peremo kanokolio naa
namili ningo wendo liko lteremele, nalo kongi
kamele te langina peremo kinye naa kanoko we
liko nongo pengo mundurumele.

²⁵ Eno ungu manemanga puluma pilko mane tirimele iyema kinye Farisi iyema kinye, eno mindili nongo paa molko kenjinge! Eno topele mapele toli iyema! Plet kapomanga tawendo kulumie toko kondoromele nalo akumanga tukundo kalaro moromo aku mele enonga tukundo enoni

enge ningo wapu liko, eno kau kele toko konopu kimbo tiko limele uluma peremo. ²⁶ Eno mongo keru leli Farisi iyema! Plet kapomanga tukundo kulumie tonge kinye tawendo kape kake tembalo.

²⁷ Eno ungu manemanga puluma pilko mane tirimele iyema kinye Farisi iyema kinye, eno mindili nongo paa molko kenjinge! Eno topele mapele toli iyema! Imbo ono kombumu kanoko penga kanangei ningo pena kake telimu wape tenderemele mele eno aku tepa mele moromele. Imbo ono kombuma paimbo tawendo penga litemona karomele nalo tukundo imbo kololimanga ombelema kinye mele puruli nurupilima kinye peko lepa peremo. ²⁸ Eno aku teko mele moromele. Imbomani enonga kangindo kanokolio eno iye tumbi nilima konopu litemele nalo enonga konopuna tukundo kolo toli uluma kinye ulu pulu kerima kinye kau tengepeya tepa peremo.

²⁹ Eno ungu manemanga puluma pilko mane tirimele iyema kinye Farisi iyema kinye eno mindili nongo paa molko kenjinge! Eno topele mapele toli iyema! Gotenga profet iyema koromele kinye enonga ono kombuma teko kondoko, tumbi nili imbomanga ono kombuma au tirimele. ³⁰ Aku tekolio enoni ningei, 'Lino linonga anda kolepalema kinye molemalanje enoni Goteni profet iyema toko kondoringi kinye linonga anda kolepale naa lipo tapondopo profet iyema naa tolemala,' nimele. ³¹ Aku teko nimelemunga kano iyema toko kondoringi imbomani kalko ltingi iyema lino moromolo ningo enongano liko ondoromele. ³² Aku lemo

manda, enonga anda kolepalemani pulu polko teko kenjiringi mele enoni kamukumu teaio.

³³ Imbo toko kondoli waimbema! Eno kolo topa imboma tepa kenjili waimbemunga waloma! Goteni enondo teko kenjiringimunga tipe kombuna paio nimbelo kinye eno manda kowa pungeya? ³⁴ Akumunga nani Gotenga profet iyema kinye, lipe manjili pembalo iyema kinye, mane tinge iyema kinye, eno moromelena lipo munduro. Aku iyemanga mare toko kondoko, mare kolangei ningo unjo poloheyana uku toko panjiko, mare eno maku toko Gotenga ungumu pileli ulkemanga meko pungo ka mapuni toko, kombumanga tamili ningo kika tilko lombili punge. ³⁵ Aku tengemunga oi pulu polko yandoko yandoko kape imbo tumbi nilima toko kondoringimunga ulu umbunima eno Juda imbomanga iye awilima kinye pembalo. Gotenga bukuna oi pulu polko tumbi nili iye Abel kinye, yandopa moloringi imbo tumbi nilima kinye, yandopa Gotenga bukumu pora nimo akuna Berekia malo Sekaraia kinye toko kondoringi akumanga pali pulumu eno kinye pembalo. Sekaraia akumu Gotenga ulke kiripi lerimu ulkemu kinye Gote popo toko melema kaloringi alta polomu kinye aku tuku tingina toringi kanomu. ³⁶ Nani paimbo enondo i tepo nio. Oi teko kenjiringi ulumanga pali umbunima eno kinye moltomele imboma kinye pembalo,” nimu.

*Jisasini Jerusalem lipe manjipelie kondo kolo-
rumu*

³⁷ Aku tepa nimbelie Jisasini Jerusalem moloringi imboma yu kondo kolopalie akumundo ungu te nimbelie nimbei, “Oe Jerusalem imboma, Jerusalem imboma, Gotenga profet iyema toko kondoko, yuni imboma liko tapondangei nimbe eno moloringina lipe mundurumu iyema kouni toko kondoko teremele imboma, kera gula anumuni yunge waloma lipe yunge kongona maindo lopeke tepa nokoromo mele nani wali awini eno aku tepo nokomboi teru nalo enongano molo nimele. ³⁸ Akumunga pileio. Enonga kombumu, kinye beambo nimbe ku lembalo. ³⁹ Akumunga nani eno ungu te peya nimbo tiro, Eno Jerusalem imboma, enoni nando Goteni lipe mundurumuna oromo iyemu imbi ola molopa, molopa kondopili ninge walimunga na altoko kanonge. Oi molo,” nimu.

24

Jisasini peyalime waimu i tepa wendo ombalo nimbe tirimo

¹ Kano kinye Jisas Gote popo toko kaloringi ulke tempelena tawendo pumbe aulkena pumbei purumu kinye yu lombili andolima ongo ulke tempelemunga ulke lupe lupe paa penga angilingima yu kanowi ningo liko ondoringi. ² Aku ulu teringi kinye yuni enondo nimbei, “I ulke tempel penga angimona kandomele melema pali i ungu paimbo nimbo tiro. Altopa walite opa pulemani kou te tenga ola lepili ungu naa ningei kouma toko mainye mundunge,” nimu.

Jisasini umbuni awini wendo ombalo nimu

³ Kano kinye yu mai kembo Unjo Oliv Poinyena ola pumbe molorumuna we imboma naa molangei yunge kitipi kanoli iyema ongo enongano molkolio yundo waliko pilkolio ningei, “Tewali nuni nino ulu wendo ombaloya? Altoko nu nondoko oni tenio walimu kinye mai pora nimbelo walimu kape wendo ombaindo oi ambele ulure tembalo kinye lino kanopolio kinye ombai teremo nimbo pilimoloya? Ningo tiwi,” ningo waltindiringi.

⁴ Yuni enondo nimbei, “Aku uluma wendo ombalomunga ungu mare imbomani eno kolo toko tinge kani kanoko kondoko molaio. ⁵ Iye awini ongo na moro mele yu mele mele kolo toko ningei, ‘Goteni eno nokopa kondombalo iye te lipo mundumbo oi nimbe kanopa ltimu iye nomi Kraist akumu eno,’ ningolio aku teko kolo toko tinge kani kanoko kondoko molaio. Imbo awinini aku iyemanga unguma pilko liko paimbo nimele ninge. ⁶ Kombu marenga opa awili teko tenge mele pilko, otili akinjo opa awili i tepa i tepa wendo ombalo ningo we ninge kinye pilkolio mini naa lteaio. Opa tengema kinye aku uluma Goteni oi wendo opili, alaye pele mele ya mai kombumu pora nimbelo nimbe, nimbe panjirimumunga aku uluma paimbo wendo ombalo nalo aku wali peyalime waimu oi wendo naa oli. ⁷ Mulu mai pora nimbelo walimu oi wendo naa opili iye pupu awili te kinye iye pupu awili te kinye opa teko, iye nomi king marenga imboma kinye marenga imboma kinye opa tenge. Ya mai kombu tenga tenga engele omba, mai parambala tepa, aku ulu tembalo. ⁸ Ambo teni bakulu kokele

kanopa limbeindo oi umbulu meni topa mindili noromo mele, mulu mai pora nimbelo walimu kokele wendo ombaindo umbuni lupe lupe aku tepama oi wendo ombalo.

⁹ Kano uluma wendo ombalo walimanga nanga kitipi kanoli imboma mindili nongo, kolangei ningo eno mare kot teko ka tinge. Nanga imboma molko nanga unguma andoko ningo tingemunga kombumanga pali imbomani eno kinye mumindili kolko konopu keru panjinge. ¹⁰ Kano umbunima wendo ombalo walimanga na ipuki tinge imbo awini ipuki tinge mele tiye kolko enongano nendo yando konopu keru panjiko, Kraistinga imboma moromelemunga mindili nangei ningo enonga opa pulemanga kindo liko tinge. ¹¹ Kano walimanga Gotenga ungu naa pilko we kolo toko yando ningo tinge imbo awini wendo ongela. Aku tenge kinye we imbo awinini paimbo nimele ningo enonga unguma pilko linge. ¹² Ulu paa keru awini olandopa olandopa wendo ombalo kinye nendo yando konopu mondonge mele kinye, na konopu mondonge mele kinye nanga imbo awinimani aku uluma tiye kolonge. ¹³ Nalo nanga ungumu tiye naa kolko mulu mai pora naa nipili enge ningo molonge imboma Goteni lipe tapon-dopa mindili nonge kombuna naa pungo peya molopo kondopo kau pamili nimbelo. ¹⁴ Goteni iye nomi kingimu molopa imboma nokoromomunga ungu tukumemu imboma pali pilengei ningo kombumanga pali andoko ningo tinge kinye altopa mulu mai pora nimbelo walimu kamukumu wendo ombalo,” nimu.

Jisasini mele paa keru te wendo ombalo nimu

¹⁵(Na i bukumu toro iyemuni eno buk karomele imbomando ungu te nembo, Jisasini nimu ungumu inie anjikondo moromo akumu eno imbi karomele imbomani ungu pulumu paa pilko kondangei nimbo nio.) Jisasini nimbei, “Gotenga nimbe munduli ungu nili profet iye Denieleni bukuna imbi topa nimbe tirimu mele,

Imbo tepa pipili kondoli mele paa kerimu ulke tempelena tuku Gotenga ulke kiripi kake telina angilimbelomunga kombu akumu paa kalaro molombalo, (*Dan 9:27, 11:31, 12:1*)

nimbe peremo. Aku melema akuna wendo omba angilimbelona kanokolio ¹⁶umbuni awilima wendo ombai teremo ningo pilko kombu Judia provins molonge imboma enonga kombuma tiye kolko mai kembo lembalomanga kowa pungei. ¹⁷Imbo te ulke tulepena ola molopili aku tepa wendo ombalo kinye kanopalie kowa pumbeindo mainye omba melema lipo mepo pambo nimbe ulkena tukundo naa pupili. ¹⁸Imbo te poinyena molopalie kowa pambo nimbe kelepa ulkendo pumbe yunge ali wale tulemu naa lipili. Toya toko kowa kau pangei. ¹⁹Aku tepa wendo ombalo walimunga ambo bakulu keru teko molongema kinye, ambo bakulu ame tiko molongema kinye, eno manda liko kowa naa pungemunga eno kinye paa umbuni wendo ombalomunga eno kondo teremo. ²⁰Gote kinye konge tekolio, ali teremo olimanga kinye koro molopo manda naa andomolo wali Sabatemanga kinye manda kowa naa pumolo kani aku walimanga

aku umbunima wendo naa opili neio. ²¹ Aku walimanga umbuni paa awilima wendo ombalo. Oi mulu mai talo pulu polopa terimu wali kape, yandopa kape umbuni aku tepa te wendo naa orumu. Altopa kape aku tepa umbuni awilima naa wendo ombalo. ²² Aku umbunima wendo ombalo wali Goteni nondopa pora nipili nimbe oi naa nimbe panjilkanje imboma pali kolekala. Nalo Goteni nanga imboma molangei nimbe kanopa ltimu imboma pali naa kolangei nimbe umbuni wali akuma nondopa pora nipili nimbe, nimbe panjirimu. ²³ Aku umbunima omba pembalo walimanga imbo mareni ningei, 'Kanaio! Goteni lino nokopa kondombalo iye te lipo mundumbo oi nimbe kanopa ltimu iye nomi Kraist i omba moromo,' ninge molo 'Neyana omba moromo,' ninge kinye enonga unguma naa pilko, paimbo nimele ningo naa pilengei! ²⁴ Iye mare ongo kolo tokolio ningei, 'Goteni kanopa ltimu iye nomi Kraist lino,' ninge, molo kolo tokolio 'Gotenga nimbe munduli ungu nimilindo ombo nimbo tirimolo,' ninge. Imboma pali, Goteni nanga imboma molangei nimbe kanopa ltimu imboma kape lipo loi tipo, nimolo mele paimbo ningo enge ningo pilengei ningo Goteni kau ulu enge nili manda teremoma mele manda leko ulu paa enge nili awini tenge. Nalo Gotenga imbo tukumema aku teko kondi tonge wali enonga unguma naa pilko, liko tui tinge. ²⁵ Akilio ulu akuma wendo ombalo mele eno oi pilengei nimbo i nimbo tiro.

²⁶⁻²⁷ Muluna kariapa teremo wali ena mundi oromondo kape ena pepurumondo kape kariapa teremo walitikale karomele, aku tepa Iyemunga

Malo altopa mainye ombalo wali kombumanga pali imbomani yu walitikale kanonge aku mele kani pileio. Aku walimunga akilio imbo teni nimbei, 'Iye nomi Kraist neya imbo naa peli kombu ku lelina moromo,' nimbelo kinye kanamili ningo akuna naa paio. Molo i ulkemunga kiripina moromo ninge lemo enoni ipuki naa tieio! ²⁸ Mele kololi te lemo kombuna kera kurumuluma ongo maku toromele kanomu."

I uluma kamukumu wendo ombalo wali, Gotenga malo altopa ombalo

²⁹ "Aku walimunga aku mindili nonge nio uluma wendo ombalo kinye altopa tumbi tipe ulu lupe lupe mare wendo ombalo. Akuma i tepa: Kombu tangombaindo ena pa teremo mele naa tepa, tumbulu topa, oli ipu leli pa teremo mele naa tepa, kombu kandiyema muluna mainye omba, muluna angimo mele enge nilima lope lape tepa anjo yando pumbe, aku tepa ulu lupe lupema wendo ombalo. *(Ais 13:10)*

³⁰ Aku uluma wendo ombalo wali Iyemunga Malo kamukumu ombai tembalo mele lipe ondombalo melte muluna angilimbelo kinye kanokolio kombumanga pali imbomani paa kola awili teko tenge. Altoko kanoko molangei Iyemunga Malo enge peremo kinye, pa awili tepa teli au nimomu kinye kupena molopa kamukumu mainye ombalo kinye imbomani kanonge. ³¹ Kano kinye biukel teni ungu paa enge nili tembalo. Aku wali Iyemunga Maloni yunge enselema lipe mundumbelo kinye ena oromondo ena pepurumondo wiyando mereyando muluna

maindo mai kombumanga pali pungo Goteni nanga imboma molangei nimbe oi kanopa ltimu imboma tukundo tukundo linge.”

Unjo fik teremo ulumu liko manjingei nimu

³² “Unjo fikimuni teremo aku tepa ungu iko te peremo kani pilkolio ungu pulumu pileio. Unjo fik mu teremo wali kanokolio ena tembalo waimu wendo ombai teremo lepamo ningo pimele. ³³ Aku tepala, i ulu wendo ombalo nioma paimbo wendo ombalo kinye kanokolio Yu paimbo nondopa ombai teremo ningo Yu kerepulu omba angimo ningo pilinge. ³⁴ Nani enondo i ungu paimbo nimbo tiro. Kinye moromele imboma oi naa kolangei i wendo ombalo nio uluma pali wendo ombalo. ³⁵ Mulu mai talo pora nimbelo nalo nanga ungu nioma paa pora naa nimbelo,” nimu.

Imbo teni aku uluma ombalo waimu naa lipe manjirimo

³⁶ “Iyemunga Malo paimbo ombalo nalo yu ombalo walimu imboreni naa lipe manjirimo. Ipu leli ombalonje, tangoli ombalonje naa lipo manjirimolo. Mulu kombuna enselema kape naa liko manjirimele. Gotenga Malo kape naa lipe manjirimo. Ara yunu kau aku waimu lipe manjipe moromo. ³⁷ Oi iye Noa molopili imbomani teringi mele Iyemunga Malo ombai tembalo kinye imbomani aku ulu kala tenge. ³⁸ Mai kombumanga pali no oi naa topili imboma langi nongo, iyema ambo liko, amboma iye pungo, aku uluma kau teko mololiko puringi. Noa nona andoli sip ulkemunga tukundo purumu wali kape eno aku uluma kau

we teko moloringi. ³⁹ Eno Noanga ungumu naa pilko aku teko uluma kau teko molangei no topa kombuma pali noni aku topa imboma pali topa kondorumu. Aku ulu teringi mele teliko pungo molangei Iyemunga Malo ombalo. ⁴⁰ Yu ombalo walimunga iye talo poinye teko molongele wali Gotenga ensel teni omba iye te we molopili te lipe mepa pumbelo. ⁴¹ Ambo talo langi kalko molongele wali ensel ombalie ambo te we molopili te lipe mepa pumbelo.

⁴² Akumunga enonga Awilimu ombalo walimu paa naa liko manjirimele kani Yu ombalo ningo kanoko molaio. ⁴³ Eno i ungumu konopu liko munduko pileio. Ulke pulu iyemuni ipu leli wapu noli iye te yunge ulkemu omba alumbiye tepa melema wapu limbelo mele pilkanje wapu noli iyemu ombalo nimbe nokopa molka kinye wapu noli iyemu yu manda tuku naa olka. ⁴⁴ Aku teko eno nokoko molaio. Iyemunga Malo ombalo waimu naa liko manjirimele kani yu paimbo ombalo ningo aku teko nokoko molaio,” nimu.

Kongono iye pengamu kinye kongono iye keri-manga ungu manda lepa nimu

⁴⁵ “Akumunga ungu te nemboi, kongono tendeli kendemande iye narini kongono tepa kondoromo kinye kanopalie yunge iye awilimuni yuni kongono tiroma tumbi tipe teremomunga yu kongono timbo kinye tepa kondombalomunga na altopo konopu kimbo tipo naa molombo nimoya? Kendemande iye te aku tepa mele tepa kondopa moromomu kanopalie yunge iye awilimuni yu kanopa lipelie yundo nimbei, ‘Kongono

tendeli kendemandema pali nokondoko enonga langi nongema ena waina mako tolimunga eno nangei moke teko tieni, nokondoko molowi,' nimbe yu tenga purumo. ⁴⁶ Altopa iye awilimuni kongono timomu kano kongono tendeli kendemamuni wamba tendepa molopili awilimu kelepa omo lemo kendemandemu yu konopu timbelo. ⁴⁷ Nani enondo i ungu paimbo nimbo tiro. Iye awilimuni kano kendemandemundo nimbei, 'Nanga mele noiroma pali nuni nokondowi,' nimbelo. ⁴⁸⁻⁴⁹ Nalo iye awilimuni kano kendemande iyemundo nimbei, 'Nanga kendemande imboma pali nokondowi,' nimbe tenga purumo wali kano kendemande iyemuni tepa kenjipe nanga awilimu welea naa ombalo konopu lepalie yuni nokondoromo kendemande imboma koipeni topa, no nongo keke lepo toli iyema kinye langi nomba no enge nilima nombalie, aku tepa tepa kenjipe molomo lemo ⁵⁰ walite kano kendemande iyemu yunge iye awilimu ombalo nimbe naa pilipe kongono tirimu mele naa tepa we tepa kenjipe molombalo wali ombalo. ⁵¹ Ombalo kano iyemu tepa molombalo ulu kanopalie yu paa koipeni pupu topalie, kolo toromele imbo topele mapele toli imboma kombu keru moromelena pupili nimbe lipe mundumbelo. Kano kombuna imboma paa mindili nongo kola teko pereko molonge," nimu.

25

Ambo wenepo ki talonga talo pakeranga kongolino lipe nimu ungu

¹ Aku tepa nimbelle nimumuni, Jisasini yu kelepa ombalo mele ungu mare peya nimbelle nimbei, “Iyemunga Malo kelepa wali talo tipe maina mainye ombalo kinye Gote iye nomi kingimu molopa imboma nokoromo akumu i tepa mele lembalo: Ambo limbei iyemu ombai terimu kinye pilkolio ipu leli ombalo ningo ambo wenepo 10 enonga tipe lamema liko yu aulkena limolo ningo puringi. ² Aku ambo wenepomanga kite pakera konopu naa pepili tune tane ningo moloringi; kite pakera lipe manjili pepili moloringi. ³ Konopu naa pepili tune tane ningo moloringi ambo wenepomani enonga tipe lamema meko puringi nalo lam kerasin peya naa meko puringi. ⁴ Nalo lipe manjili pepili moloringimani kerasin kinye enonga tipe lamema kinye meko puringi. ⁵ Ambo limbelo iyemu welea naa orumuna ambo wenepoma pali uru orumuna uru peringi.

⁶ Kano kinye amburume tuku iye te alako topa nimbei, ‘Ambo limbelo iyemu oromo kani! Aulkena lienge waio!’ nimu.

⁷ Ambo wenepo kanoma ola angilko tipe lam tipe nopili ningo teko wamoringi. ⁸ Konopu naa pepili moloringimani lipe manjili pepili moloringimando ningei, ‘Linonga tipe lamema kumbultumo kani enonga kerasin mare lino liko munduko tieio,’ ningi wali ⁹ lipe manjili pepili moloringimani topondoko ningei, ‘Kerasin eno kinye lino kinye manda naa tembalo kani eno stuana pungo enonga pame teko lipeio,’ ningi.

¹⁰ Pame teko lingeindo puringi wali ambo

limbelo iyemu orumu. Kano kinye iye ambo limbelomunga langi akuna nongeindo maku toringi imboma, lipe manjili pepili moloringi ambo wenepoma peya ulkena tuku puringi. Kano kinye ulke nambu tiko ingi tiko langi nongo moloringi.

¹¹ Altoko langi nongo molangei ambo wenepo stuana puringima ongolio ningei, ‘Awilimu, Awilimu, lino nambu toko liwi,’ ningi.

¹² Nalo yuni enondo topondopa nimbei, ‘Nani enondo i ungu paimbo nimbo tiro. Na enonga imbima naa pilto. Tawendo moromelema manda tukundo naa onge,’ nimu,” nimbe Jisasini nimu.

¹³ Aku tepa nimbelie yuni altopa nimbei, “Aku ulu tembalo kani Iyemunga Malo kelepa ombalo walimu kape eno naa pilko, ipu leli oi ombalonje tangoli ombalonje ipu leli ombalonje aku naa liko manjirimele kani Yu ombalo nokoko kondoko mo-laio,” nimu.

Kongono iyema kou mone ltingi ungu kongolino lipe nimu

¹⁴ Nimbelie Jisasini ungu kongolino lipelie nimbei, “Goteni iye nomi kingimu molopa imboma nokoromo akumu i tepa mele: Iye te kombu tenga pumbe molombaindo yunge kendemande iyema waio nimbe yunge melema nokondaio nimbelie,
¹⁵ enoni kongono teremele mele lipe manjipelie moke tepa yunge melema eno moke tepalie iye te kou 5,000 kina mele tipe, te kou 2,000 kina mele tipe, te 1,000 kina mele tirimu. Aku tepalie yu purumu. ¹⁶ Iye 5,000 kina ltimumu tumbi tipe pumbe kano koumuni bisnis tepalie, kou 5,000

kina olandopa pumbe ltimu. ¹⁷ Aku tepala iye 2,000 kina ltimumu olandopa 2,000 kina pumbe ltimu. ¹⁸ Nalo 1,000 kina ltimumu pumbe lopeke teambo nimbe yuni maina muru akupe yunge nokoli iyemunga koumu lowai terimu.

¹⁹ Wali awini omba purumu kinye aku kende-mandemanga nokoli iyemu omba enondo nimbei, 'Kouma eno teringi ulu kanambo liko ondaio,' nimu. ²⁰ Kano kinye 5,000 kina ltimu iyemuni 5,000 kina ola panjipe ltimumu mepa ombalie nimbei, 'Awilimu, nuni na 5,000 kina tirinu. Nani 5,000 kina ola panjipo ltiumu i ambolto kanowi,' nimu.

²¹ Nokoli iyemuni yundo nimbei, 'Kendemande iye pengamu, ulu paa penga terinu. Kongono walo kolte mele tirumu nuni teko kondorunumunga nuni nanga mele awini nokondowi nimbo kani nu ongo na peya tapu topo tono kolopo molambili owi,' nimu.

²² Iye 2,000 kina ltimu iyemu yu kape ombalie nimbei, 'Awilimu, nuni na 2,000 kina tirinu kanomu. Nani 2,000 kina ola panjipo ltiumu i ambolto kanowi,' nimu.

²³ Yunge nokolimuni yundo nimbei, 'Kendemande iye pengamu, ulu paa penga terinu. Kongono walo kolte mele tirumu nuni teko kondorunumunga nanga mele awini nu nokondowi nimbo kani nu ongo na peya tapu topo tono kolopo molambili owi,' nimu.

²⁴ Kano kinye 1,000 kina ltimu iyemu kape ombalie nimbei, 'Awilimu, nu bisnis enge ningo teko kou mone lipo noimbomunga imboma mindili nonge lemo mandala ningo kendemande imboma

kongono mindili nongo teangei ningo tiko, eno mele koltalo tiko melema pali nunu kau linio iyemu, poinye imbomani panjindirimele kinye nu nunu langi melema we akuko liko rais witimunga kilulu toromele kinye mongo talo imbo wemani kilulu toko tiltirimele kinye nu nunu rais wit mongo we linio mele aku ulu lipo manjiru. ²⁵ Aku teko terenomunga nani nu pipili kolopolio na pumbo nunge kou na tirinumu maina lowai tenderu. Kano koumu i ambolto kanowi. I nunge koumu nu tiro liwi,' nimu.

²⁶ Aku nimu ungu pilipelie nokoli iyemuni yundo topondopa nimbei, 'Teko kenjili kendemande iye kerimu, poinye imbomani panjindirimele akuna na nanu langi melema we akupo lipo; rais witimunga kilulu toromele kinye mongo talo imbo lupemani tiltirimele kinye na nanu rais wit nowi ltemoma we ltio ningo liko manjirinu ltemo. ²⁷ Aku teko pilkolio nanga kou monemu kou beng ulkena noilinanje paa. Aku telenanje na ombo nanga koumu wendo lipolio kou walo kolte ola panjiko tilimala lika,' nimu.

²⁸ Kano kendemande iyemundo aku tepa nimbe pora tipelie yuni we kendemande iyemando nimbei, 'I iyemu tepa kenjirimu kani yunge koumu wendo likolio 10,000 kina amboltomo iyemu tieio,' nimu. ²⁹ 'Melema noirimo imbomu nani mare peya timbo, yu paa awini noimbelo. Nalo melema naa noirimo imbomu yu noirimoma kape wendo limbo. ³⁰ Kinye kendemande iye kerimu tumbulu tolina liko pera tiko pena mundeio. Akuna imboma paa mindili nongolio kola teko pereko molonge,' nimu," nimbe Jisasini nimu.

Iyemunga Malo imboma pali moke tembalo

³¹ Aku tepa nimbelie yu altopa ombai tembalo mele nimbelie nimbei, “Iyemunga Malo yunge enge pa telimu kinye ombalie, yunge mulu kombuna enselema kinye pali onge kinye enge pa telina tuku iye nomi king polomu lembalona yu molombalo. ³² Yunge kumbekerena mai kombuna imboma pali liko maku tondonge. Kano kinye kongi sipsip tapu teli iye teni yunge ari tirimoma moke tepalie kongi sipsipima lupe lipe mundupe, kongi memema lupe lipe mundurumo mele aku tepa Iye Nomi Kingimuni imbo maku toko molongema moke tepalie, ³³ imbo kongi sipsip mele molongema yunge imbo kindo lipe mundupe, kongi memema mele molongema yunge koya kindo lipe mundumbelo.

³⁴⁻³⁶ Aku tepalie, yuni yunge imbo kindo molonge imbomando nimbei, ‘Na engelena koloru kinye enoni na langi tiringi. Na no wali koloru wali enoni no kolko tiringi. Na aulke ponenge oru wali enoni na peya molamili owi ningi. Na pulu waimbele naa panjipo we andoru kinye wale pakoli te tiringi. Na kuro torumu wali nokoringi. Na ka ulkena peru wali ongo kanoringi. Arani eno molko kondangei nimuna konopu penga pepili moromele imboma, enoni ulu akuma na kinye teringi kani, ya ongo, oi mulu mai talo naa lepili Arani yu nokombalo kombuna eno peya tapu topo molomolo nimbe, nimbe panjirimu kombuna tukundo waio,’ nimbelo.

³⁷ Aku tepa nimbelo kinye pilkolio tumbi nili imbomani topondoko yundo ningei, ‘Awilimu, tewali nu engele kolorunu kinye kanopolio nu

langi tirimuluya? Tewali nu no wali kolorunu kinye kanopolio nu no kolopo tirimuluya? ³⁸ Nu iye ponengemu tena molorunu kinye kanopolio ulke tukundo molamili owi nimuluya? Wale pakoli naa pakoko we andorunu kinye kape nu tena kanopolio wale pakoli tirimuluya? ³⁹ Nu kuro torumu wali kape, ka ulkena perinu wali kape, tewali ombo kanorumuluya?' ninge.

⁴⁰ Aku teko ninge kinye Iye Nomi Kingimuni enondo topondopa nimbei, 'Nani enondo i ungumu paimbo nimbo tiro. I nanga angenupili imbi naa mololi te kape liko tapingi akumu na liko tapingi,' nimbelo.

⁴¹⁻⁴³ Aku tepa nimbelie yunge koya kindo molonge imbomando nimbei, 'Goteni eno molko keningei nimo imboma, na engelena koloru wali enoni na langi te naa tiringi. Na no wali koloru wali enoni na no nambo ningo kolko naa tiringi. Na iye ponengemu oru wali na peya molamili owi naa ningi. Na wale pakoli te naa pakopo we andoru kinye na wale pakoli te naa tiringi. Na kuro torumu wali na naa nokoringi. Na ka ulkena peru wali na naa ongo kanoringi. Enoni na aku teko naa liko tapingi kani eno nanga kumbek-erena naa ongo andi pungo, Satan kinye yunge enselema kinye enonga tipe we nomba pepa kau purumo kombu akuna paio,' nimbelo.

⁴⁴ Aku tepa nimbelo ungu pilkolio kano imbo-mani kape topondoko ningei, 'Awilimu, nu engele kolorunu wali kape, no wali kolorunu wali kape, nu ponenge leko orunu wali kape, we andorunu wali kape, kuro torumu wali kape, ka ulkena perinu wali kape, linoni nu aku teko molorunu

wali, tewali kanopolio nu naa lipo taporumuluya?" ninge.

⁴⁵ Aku teko ninge wali yuni enondo topondopa nimbei, 'Nani eno paimbo nio. Enoni i nanga angupili imbomanga imbi naa mololi te naa liko taporingi akupe na naa liko taporingi,' nimbelo.

⁴⁶ Kano kinye aku teko kenjirimele imboma pungo kamukumu molko kenjiko kau puli kombuna punge, nalo tumbi nili imboma pungo kamukumu molko kondoko kau puli kombuna punge," nimbe Jisasini nimu.

26

Juda imbomanga iye awilimani Jisas topo kondamili ningo wai toringi

¹ Jisasini yu altopa yando ombalo mele ungu akuma nimbe pora tipelie yunge kitipi kanolimando nimbei, ² "Eno i ungu piltimele, wali talo we omba pumbelo kinye oi Goteni Israel imboma naa topa we omba purumu waimu liko manjiko plawa yis naa munduli we kalko noromele Pasova wai awilima wendo ombalo. Aku waimu wendo ombalo kinye Iyemunga Malo kolopili ningo unjo polopeyana ola uku tangei ningo liko wendo tinge," nimu.

³ Jisasini aku tepa nimu walimunga Gote popo tondoringi iye awilima kinye, Juda imboma nokoringi tapu iyema kinye, eno Gote popo tondoringi iye awili olandopa Kaiafas nili iye akumunga ulkena pungo liko maku tokolio, ⁴ Jisas kiyengo ningo ambolko liko tongeindo langi ningo moloringi. ⁵ Ningo molkolio ningei, "Nondopo tamili, nalo Pasova waimunga langi kalopo uluma

tepo molamili ningo imbo awini ya Jerusalem ongo maku toko molongemunga yu i teli oi tomolo kinye enoni lino kinye mumindili kolko opa tenge kani i teli oi naa topo, kelemili,” ningi.

Ambo teni wel pengamu lipelie Jisasinga pinyewena ondopa kandorumu

⁶ Kombu kelo Betani iye te oi kuro kendi nombalie kelerimu iye te, imbi leko Iye Kuro Kendi Noli Saimon ningi kanomunga ulkena Jisas molopili ⁷ ambo te wel mai mingi paa penga te yu molorumuna mepa orumu. Kano wel paa mune tolimunga kou mone paa awili tepa purumu. Akumu mepa ombalie Jisas langi noli polo molorumuna mepa omba Yu tepo kondambo nimbe pinyewena ondondorumu.

⁸ Yuni aku terimu ulu kanokolio Jisas lombili andolima konopu keru panjikolio ningei, “Aku welemu ambe telka we tepa kenjirimuya? ⁹ Aku welemu kou mone limalanje kou awini lipolio imbo koropama moke tepo tilimala,” ningi.

¹⁰ Enoni ambomundo aku teko ningi ungu pilipelie Jisasini enondo nimbei, “I ambomu kinye ambe telka ungu awini nimeleya? Yuni na kinye ulu penga te temo. ¹¹ Imbo koropama eno kinye waliwalima molonge nalo na eno kinye waliwalima naa molombo. ¹² Na ono tengemunga i ambomuni i wel mune tolimu nanga kangina ondondomo. ¹³ Nani enondo i ungu paimbo nimbo tiro, Mai kombumanga pali i nanga ungu tukumemu andoko ningo tinge kinye i ambomuni kinye temo temanemu kape imbomani pilkolio

yuni tepa kondorumu ningo pilengei ningolio aku ungumu ningo tinge,” nimu.

Judasini Jisas Juda imbomanga tapu iyemanga kindo timbo nimu

¹⁴ Kano walimunga Jisasinga ki tipu kanoli iye 12 akumanga iye te, yunge imbimu Judas Iskariot, Gote popo tondoringi iye awilima moloringina pumbe, ¹⁵ eno walipe pilipelie nimbei, “Nani eno Jisas ambolko ka tinge aulke te lipo ondondudu lemo enoni na kou ambe teko tingeya?” nimu. Aku nimu ungu pilkolio enoni kou silva mongo 30 kambu toko yu tiringi. ¹⁶ Kano kinye yu kelepa yando ombalie Jisas lipe eno timbelo aulke te koropa molorumu.

Jisas yunge ki kitipi kanoli iyema kinye langi nomba teangei unguma nimbe tirimu

¹⁷ Plawa Akoli Mele Yis Naa Munduko Plawa We Kalko Noringi Koromunga pulu polko walimu wendo orumu kinye Juda imbomani Pasova waimu liko manjingeindo kongi sipsip walo te toko nonge mele pilkolio, Jisas kitipi kanoli iyema yu molorumuna ongo waliko pilkolio ningei, “Goteni linonga anda kolepalema Naa Topa We Omba Purumu waimu lipo manjilimilindo kongi sipsip walo te, kinye noniomu kombu tena pumbo melema tumbi tipo amenge tepo tepamili konopu ltenoya?” ningi.

¹⁸ Aku teko ningo waltindiringi kinye Jisasini iye te molombalo mele eno lipe ondopalie nimbei, “Neya kombu awili Jerusalem tuku pungolio, neya iye akumu molombalona pungu yundo i teko ningei, ‘Ungu Mane Tilimuni i tepa nimu, na kinye

ulu te wendo ombalo walimu nondopa wendo ombai teremo. Nunge ulkena tukundo na kinye na kitipi kanolima kinye lino Pasova waimu lipo manjimolo kongi sipsip walomu nomolo nimu,' neio," nimu. ¹⁹ Kano kinye kitipi kanolima pungo Jisasini nimu ulte te pungolio, oi Goteni Israel imboma naa topa we omba purumu aku Pasova waimu liko manjinge kongi sipsip walo nongemu teko amenge teko noiringi.

²⁰ Kano kinye, ipupene ena pepumbe kala torumu kinye Jisas kinye kitipi kanoli iye 12 kinye ongo langi noli polona moloringi. ²¹ Langi nongo moloringi kinye Jisasini nimbei, "Nani enondo i ungu paimbo nimbo tiro. Enonga iye teni na kinye opa pule toromele iyemanga kindo lipe timbelo," nimu.

²² Aku tepa nimu ungu pilkolio enonga konopuna umbuni awili tepa terimu pilkolio te te ningoni waltindikolio ningeindo, "Awilimu, nando ninoya?" ningi.

²³ Jisasini topondopa nimbei, "Eno nanga iye 12 enonga iye te na kinye langima polona ola ltemo te waye lipo nombolo iyemuni na lipe, opa pulemanga kindo timbelo. ²⁴ Kinye Iyemunga Malo kinye tenge mele koro oi ningo panjiringi temanemu Gotenga bukuna moromo mele paimbo opa pulemani tenge, nalo yu lipe opa pulema timbelo iyemu mindili nomba paa molopa kenjimbelo. Yu mindili enge nili nombalomunga iye akumu anumuni naa melkanje paa," nimu.

²⁵ Jisasini aku tepa nimu ungu pilipelie Judas, yu lipe opa pulemanga kindo timbei terimu iyemu, yuni nimbei, "Rabai, nino iyemu naya?" nimbe

waltindirimu kinye Jisasini yundo “Nuni nino mele ltemo,” nimu.

Jisasini yunge kitipi kanoli iyema bret wain talo tirimu

²⁶ Eno langi nongo moloringi kinye Jisasini bret te lipe Gote kinye paa tereno nimbe ambolopa pike lepa yu kitipi kanolima moke tepa tipelie nimbei, “Imu nanga kangimu eno liko naio,” nimu.

²⁷ Altopa no wain kap te lipelie Gote kinye paa tereno nimbe eno tipelie nimbei, “I no wainimu eno pali liko naio.

²⁸ I no wain tiromu nanga mememu. Goteni eno yunge imboma kinye opa peamili nimbe mi lerimu kano ungumu kamukumu wendo omba tepo enge timboi nanga mememu ondombo. Imbo awininga ulu pulu kerima kamukumu mainye pupili Goteni altopa naa kanopa tiye kolopili nimbo aku mememu imu.

²⁹ Nani enondo i tepo nimbo tiro, i teli oi na no wain altopo paa naa nombo. Akilio kau, Nanga Ara Gote iye nomi kingimu molopa nokoromo kombuna eno kinye no wain koinjomu popo tipo nomolo,” nimu.

³⁰ Langi nongo pora tikolio eno Gotenga kunana te ningolio, pena pungo mai kembo Unjo Oliv Poinyena ola puringi.

Jisasini nimbei Pitani yu naa karo nimbelo nimu

³¹ Kano kinye Jisasini yu kitipi kanolimando nimbei, “Paa kinye ipu leli opa pulemani na kinye tenge ulumu kanokolio enoni pali na tiye klonge. Aku teko tenge mele Goteni oi nimu yunge

bukuna moromo kanomu. Goteni ungu iko te topalie nimbei,

Kongi sipsip tapu iyemu tangei nimbo, yu tonge kinye sipsipima lupe lupe punge, (*Sek 13:7*) nimu, aku mele kinye wendo ombalo. ³² Nalo na toko kondonge kinye na makilipo koinjo molopolio, na kumbe lepo kombu Galilindo pumbo,” nimu.

³³ Jisasini aku tepa nimu kinye pilipelie Pitani nimbei, “Nu kinye ulu te wendo ombalomunga kanokolio enoni pali nu ipuki tirimele mele mainye pumbelo kinye nu aku tepa tiye kolonge lemo nani nu paa tiye naa kolombo, paa molo,” nimu.

³⁴ Jisasini topondopa nimbei, “Nani nu i ungu paimbo nimbo tiro, kinye ipu leli, kera gula oi ko naa topili nuni pipili kolkolio wali yupoko nando kolo toko yu nariya na naa karo ninio,” nimu.

³⁵ Nalo Pitani yundo nimbei, “Na nu kinye tapu torombolomunga ilto peya tomolo ninge lemo kape nu naa karo paa naa nimbo,” nimu. We kitipi kanoli iyemani pali nu naa karomolo paa naa nimolo ningi kala.

Getsemani poinyena Jisasini Gote kinye ungu nimbe konge nimu

³⁶ Kano wali Jisas kinye yunge kitipi kanoli iyema kinye kombu Getsemani nilina puringi. Akuna pungolio yuni enondo nimbei, “Na andi pumbo Gote kinye ungu nipuro kani eno ina molaio,” nimu. ³⁷ Aku tepa nimbelle Pita kinye Sebedi malo Jems kinye Jon talo peya lipe mepa pumbelle na teko kenjinge ulumu paa nondopa

wendo ombai teremo nimbe pilipelie yu yunu kondo kolopa konopu keru panjipe konopuna mindili tepili molorumu. ³⁸ Yuni enondo nimbei, “Nanga konopuna umbuni paa awili te tepamo kani na kolto none teremo. Eno uru naa peko na kinye peya kopu tepo nokopo kondopo molamili, eno kane kane molaio,” nimu.

³⁹ Aku tepa nimbelie yu alaye kolte anjipe pumbe komongo topa pondopa tamalu pepalie Gote kinye ungu nimbe konge tepalie nimbei, “Nanga Ara, na nondopo mindili noli no mingina no nombomu naa nambo ninio aulke te lemo lemo paa penga nalo nani tepolio nanu konopu lteo ulu naa teambo. Nuni kanoko penga pilino ulu tewi,” nimu.

⁴⁰ Aku tepa nimbelie altopa yunge kitipi kanoli iye yupoko moloringina yando omba eno uru peringi ulu kanopalie Pitando nimbei, “Eno uru naa peko na kinye wai alaye kolte manda we kanoko kondoko naa molongeya? ⁴¹ Kuromanga nomi Sataneni lino kondi tombalo kinye tepo kenjimolo kani ningolio uru naa peko Gote kinye ungu ningo kanoko kondoko molaio. Paimbo tepo kondamili nimbo konopumani pimolo nalo temilindo kangimu tiye tepa enge naa peremo,” nimu.

⁴² Aku tepa nimbelie yu altopa anjipe pumbe oi Gote kinye ungu nimbe konge terimu mele altopala nimbei, “Nanga Ara, na mindili noli no mingina nomu nani ninu nomu wendo naa likolio na nomboi ninio lemo nunge konopu lteno ulumu wendo opili,” nimu.

⁴³ Altopa yando orumu wali eno uru orumuna

altoko uru peringina kanopalie ⁴⁴ yu altopa wali yupoko tipe anjipe pumbe Gote kinye ungu oi nimbe konge terimu mele altopala nimu.

⁴⁵ Altopa yando ombalie kitipi kanolimando nimbei, “Ambe telka we uru peko mulu pilko moromeleya? Kanaio! Iyemunga Malo tongei ulu pulu keru teremele iyema lipe timbelo waimu wendo ombai teremo. ⁴⁶ Ola angilko pamili waio! Na lipe ondopa opa pule iyemanga kindo timbelo iyemu oromona kanaio!” nimu.

Judasini Jisas opa pule iyemanga kindo tirimu

⁴⁷ Jisasini kombu Getsemani yu kitipi kanolimando aku tepa nimbe molopili Judas yu kitipi kanoli iye 12 akumanga iye te orumu. Gote popo tondoringi iye awilima kinye, Juda imbomanga tapu iyema kinye, aku iyemani liko munduringi iye awini, imbo toli loi geleama kinye koipema kinye meko, Judas kinye oringi. ⁴⁸ Oi Jisas molorumuna naa wangei Jisas Juda iye awilima lipe timbei nimbe panjirimu iye Judasini eno Jisas yu ipu leli manda kanangei nimbe tipelie nimbei, “Nani iye te kanopolio kangulupo nunu nimbo akumu Jisas. Yu ambolko ka tieio,” nimu. ⁴⁹ Aku iyema oringi kinye Judas yu Jisas molorumuna tumbi tipe ombalie “Imbo mane tili, molko kondowi,” nimbe omba yu kangulupe nunu nimu.

⁵⁰ Aku terimu kinye Jisasini yundo nimbei, “Ango, nuni teni orono ulu tumbi tiko tewi,” nimu. Judasini Jisas kinye terimu ulu kanokolio oringi iyemani yu liko ka tiringi. ⁵¹ Aku ulu teringi kinye kanopalie Jisas peya tapu toko angileringi iye teni yunge loi gelea te kulu topa wendo lipe

Gote popo tondoringi iye awili olandopamunga kendemande iye te topa yunge komu te topa laka ltenderimu, aku komumu wendo omba mainye purumu.

⁵² Aku ulu terimuna kanopalie Jisasini yundo nimbei, “Nunge loi gelea te altoko lakona panjiwi! Loi gelea te liko imbo tonge imboma loi geleani toko kondonge. ⁵³ Nani nanga Ara waltindipolio liko tapondowi nilkanje yuni ensel ami talape 12 molo olandopa, tamburumbu na liko tapondangei paio nimbe lipe mundulka akumu nu naa liko manjirinoya? ⁵⁴ Nalo enselemanu ongo opa pulemani na naa tangei ningo liko tapondolemalanje Gotenga bukuna na kinye wendo ombalo nimbe moromo mele ambe tepa wendo olkaya?” nimu.

⁵⁵ Aku tepa nimbelle Jisasini yu ka tingei oringi iye awini ongo angileringimando nimbei, “Na imbo topa wapu noli iyere moromo konopu lekolio na ka tingeindo imbo toli loi geleana kinye koipema kinye meko oromeleya? Ulke tempel kerepuluna we imboma maku toko moromele kombuna waliwalima eno peya moromolo kinye ungu mane tipo moro wali na ambolko liko ka naa tirimele kanomu. ⁵⁶ Nalo i tepa wendo oromo ulumanga pali Gotenga profet iye mareni ulu mare na kinye altopa wendo ombalo mele oi ningo bukuna toringi moromo mele kamukumu wendo oromo,” nimu. Kano kinye yu lombili andolima pali lino peya ka tingenje ningo pilkolio yu munduko kolko eno kowa puringi.

Jisas kot tenderingi

⁵⁷ Kano kinye Jisas ambolko liko ka tikolio Gote popo tondoringi iye awili olandopa Ka-iafas molorumuna meko puringi. Gotenga ungu manemanga puluma pilko mane tiringi iyema kinye, Juda imbomanga tapu iyema kinye, enoni Jisas kot tendepo pilemili ningo akuna oi ongo maku toko moloringina meko puringi. ⁵⁸ Nalo Jisas meko puringi kinye Pita lombili akilio lepa taka lipe pumbe, Gote popo tondoringi iye awili olandopamunga ulkena, ulke angilipe pape tepa makai terimu, imunana imbo maku toringi kombu we lerimuna paa tukundo pumbe, Jisas ambele ulu tengenje pilemboi nimbe Jisas nokoko moloringi ele iyema kinye molorumu.

⁵⁹ Gote popo tondoringi iye awilima kinye, Juda imbomanga kaunsil iyema pali kinye, akumani Jisas yu toko kondongeindo ulu tepa kenjirimu te imbo teni yu i tepa i tepa tepa kenjirimu nimbe kolo topa nipili ningo imboma ongo nengei ningo ungu pilko moloringi kinye ⁶⁰ imbo awini ongo ungu mare kolo toko ningi nalo enoni yu manda toko kondonge ungu te naa ningi.

Altoko imbo talo ongo ⁶¹ kolo toko ningili, “Iyemu i tepa nimuna pilerimbulu, i Gote popo toko kaloli ulke tempelemu nani tekiripolio, wali yupoko omba pupili ulke tempel koinjo te manda altopo takombo nimu,” ningili.

⁶² Aku teko ningili ungu pilipelie Gote popo tondoringi iye awili olandopamu ola angilipe Jisas waltindipelie nimbei, “Ungu te topondoko naa ni-noya? Nuni ningo kenjirinu mele nimbelemu ambele ungumu ningo kenjirinumundo nimbeleya?” nimu. ⁶³ Nalo Jisas ungu te topondopa naa nimbe

we angilerimu. Gote popo tondoringi iye awili olandopamuni yundo altopa nimbei, “Nu morono mele paa ningo tieni. Koinjo Molopa Kau Puli Gote pilipe molopili paimbo nio ningo mi lekolio, Gote yunge Malo, yuni lino nokopa kondombalo iye te lipo mundumbo nimbe kanopa ltimu iye nomi Kraist paimbo nunje moloya? Lino paa ningo tiwi!” nimu.

⁶⁴ Jisasini nimbei, “Nino mele ltemo,” nimu. “Ungu te peya enondo pali nio. Altopa walite Iyemunga Malo, Iye Enge nili Olandopa Pulimu kinye melema nokombaindo yunge imbo kindo molopa, kupemanga ola molopa mainye ombalona eno kanonge,” nimu.

⁶⁵ Aku tepa nimumunga, yu Gote moro nimbe nimo ungu pilipolie Gote popo tondoringi iye awili olandopamuni paa pilipe keru pilipe yunge wale pakolimu yunu ambolopa pure lipolie nimbei, “Kinye yuni paimbo Gote ungu taka tondoromo ungu pilipolio nimbe kenjirimu mele nimbe timbelo imbo te peya ambe telka koromoloya? Yu Paimbo Gote none teremo nimona piltimolo. ⁶⁶ Ambele konopu ltemeleya? Yu kinye ambe teamiliya?” nimu kinye enoni ningei, “Yu Gote ungu taka tondomomunga topo kondamili,” ningi.

⁶⁷ Aku teko ningolio enoni yunge kumbekerena olkambe toko kandoko, ki lumoni toringi. Mareni yu larauwe tokolio ningei, ⁶⁸ “Nu Gotenga iye nomi Kraist moro nino kani profet kongono tekolio narini nu toromonje ningo tiwi,” ningi.

Pitani nimbe Jisas naa karo nimu

⁶⁹ Aku wali Pita yu papena tukundo, imboma liko maku toringi ulke kerepuluna molorumu kinye kongono tendeli kendemande ambo te Pita molorumuna ombalie yundo nimbei, “Nu kape Galili distrik iye. Jisas kinye peya tapu toko moloringi kanomanga iye te lepamo,” nimu.

⁷⁰ Nalo akuna moloringi imboma pali kanoko molangei Pitani kolo topalie molo nimbe, “Nuni nino ungu na naa lipo manjiro,” nimu.

⁷¹ Aku tepa nimbelie Pita yu ulke kerepuluna pumbe molopili kongono tendeli kendemande ambo teni yu kanopalie akuna moloringi imbo-mando nimbei, “I iyemu Yu Nasaret iye Jisas kinye peya tapu topa molomo iyemu,” nimu.

⁷² Pitani altopa “Molo. Nuni nino iyemu na naa karo,” nimbelie Gotenga imbi lepa mi lerimu.

⁷³ Alaye kolte pele mele, Pita angilerimuna non-doko angileringi iyemani yu ungu alaye lupe mele nimuna pilkolio yu angilerimuna ongolio yundo ningei, “Kombu Galili distrik imbomani ungu nimele mele nu aku teko ungu nino piltimolo. Jisas kinye yu lombili andoli iyema kinye kombu Galili distrik iyema, nu kape Galili iye te, pilipolio nu paimbo yu lombili andoli iye te ltemo konopu ltemolo,” ningi.

⁷⁴ Aku teko ningi kinye Pitani Gotenga imbi lepa enge nimbe mi lepalie nimbei, “Paimbo nio. Eno nimele iyemu paa naa karo. Kolo tondu lemo Goteni na topa kondopili,” nimu.

Aku tepa nimu wali tamburumbu kera gula ko torumu. ⁷⁵ Aku terimu kinye pilipelie Jisasini yundo “Kera gula oi ko naa topili nuni wali yupoko tiko kolo tokolio, na naa karo ninio,” nimu ungu

kanomu Pita kelepa pilerimu. Lipe manjipelie ama, paa tepo kenjindu lepamo, paa naa tembo konopu lendu mele paimbo tendu nimbe pilipelie pena pumbe kola paa awili tepa terimu.

27

Jisas Pailat molorumuna meko puringi

¹ Ipu leli oi kombu kokele tangorumu kinye Gote popo tondoringi iye awilima kinye, Juda imbomanga tapu iyema kinye enoni pali Jisas-inga kotemu pilko pora tikolio yu topo kondamili ningo, ningo panjiringi. ² Aku teko ningo panjikolio yu liko, ka toko, meko pungo, Rom gavman iye nomi Pailat molorumuna meko pungo kot tenderingi.

Judas yunu topa kondorumu

³ Judas, yu Jisas lipe yunge opa pulema tirimu iye kanomu, Jisasinga kotemu pilkolio kolopili, toko kondangei ningi ungu pilipelie yuni Jisas eno lipe tirimu ulu pilipe keru pilipelie enonga kou silva 30 oi yu tiringima kelepa mepa pumbe Gote popo tondoringi iye awilima kinye Juda imbomanga tapu iyema kinye tipelie nimbei, ⁴ “Nani iye eno lipo tindu kano iyemu, yu ulu te tepa naa kenjili iyemu, toko kondangei nimbo lipo tindumu paa ulu pulu keru te tendu,” nimu. Nalo enoni topondoko ningei, “Akumu linonga ungu te molo. Nu nunu kau lino liko tinio. Akumu nunge ulumu,” ningi.

⁵ Kano kinye Judas yuni kou silva kanoma meli pumbe Gote popo toringi ulke tempel papena topa

anjikondo mundupelie yu eno tiye kolopa anjo purumu. Anjo pumbelie ka nomba kolorumu.

⁶ Gote popo tondoringi iye awilimani kou kanoma mainye polona lerimu kanoko likolio ningei, “I kouma imbo topo kondomilindo timoloma kani ulke tempel kouma kinye popo tipo naa noiemili. Akumunga ungu mane te peremo kani,” ningolio ⁷ ungu te ningo panjikolio ningei, “I kou monemani mingi sospen maini tepa wamoromo iyemunga maimu pame tepo liemili. Imbo mai te naa lepa enonga kombu tulena imbo ya ongo moromelemanga imbo kolongema akuna ono teangei,” ningolio aku teko pame teko ltingi. ⁸ Kano kou monemani iye te toko kondonge aulkemu akirindingi koumani aku teringimunga kano maimu imbi leko Imbo Toko Meme Ondoringi Maimu ningi mele, kinye kape aku tepo nimolo. ⁹⁻¹⁰ Juda iye awilimani aku ulu teringimunga Gotenga profet iye Jeremaiani ulu te altopa wendo ombalo oi nimu mele ara tirimu. Yuni nimbei,

Awilimuni nando tewi nimu mele eno aku teko tengeindo Israel imbomani iye akumu kou silva 30 pame teko liengei ningi kouma likolio, kano koumani mingi sospen maini tepa wamoromu iyemunga maimu pame teko ltingi, *(Sek 11:12-13; Jer 32:6-9)*

nimu.

Pailateni nimbei, “Nu Juda imbomanga King moronoya?” nimu

¹¹ Judas aku ulu tepa molopili Jisas Rom gavmanemanga Judia kombu nokondopili iye nomi

Pailat molorumumunga kumbekerena angilerimu kinye kano iye nomimuni yunge kotemu pilipelie yu walipe pilipelie nimbei, “Nu Juda imbomanga iye nomi kingimuya?” nimu. Jisasini topondopa nimbei, “Nuni aku teko nino,” nimu.

¹² Gote popo tondoringi iye awilima kinye, Juda imbomanga tapu iyema kinye, enoni Jisas kot tendeko Pailatendo kolo toko ungu awini ningolio ningei, Jisas yu tepa kenjirimo ningo yu kot tenderingi kinye Jisas yu ungu te naa nimu. ¹³ Jisasini ungu te naa nimu ulu kanopalie Pailateni yundo nimbei, “Nu ulu keru awini terinu nimele ungu nu naa piltinoya?” nimu kinye ¹⁴ Jisas yu tepa kenjirimu ningi mele pundu topa ungu tendekure kape naa nimbe we angilerimu kinye kanopalie Rom gavman iye nomi kanomuni paa mini ltepa konopu awini lipe mundurumu.

Pailateni nimbei, “Jisas unjo polopeyana toko kondaio,” nimu

¹⁵⁻¹⁶ Jisas kot tendeko molangei, iye te, yunge imbi Barabas, yu mongo ltimu mele imboma pali pilko moloringi kano iyemu yu ka ulkena perimu. Poinye tenga tenga, Juda imbomani kombu awili Jerusalem ongo akuna tuku oi Goteni Israel imboma naa topa we omba purumu Pasova liko manjingeindo langi noringi waima wendo orumu kinye enoni ka ulkena perimu iye te imbi leko wendo liko munduwi ningo konge teringi kinye Rom gavman iye nomimuni kano iyemu wendo lipe imboma tirimu. ¹⁷ Aku teko tepula teringi walima kamukumu wendo omba pepili Jisas kot tenderingi pilipelie, Juda imboma liko maku toko

moloringi kinye Pailateni eno waltindipelie nimbei, “Iye nari ka ulkena wendo lipo eno tiembo konopu ltemeleya? Iye Barabas wendo lipo tiembo, molo enoni Goteni eno nokopa kondombalo iye te lipo mundumbo nimbe oi kanopa ltimu iye nomi Kraist nimele iye Jisas wendo lipo tiemboya?” nimu. ¹⁸ We imboma Juda imbomanga iye awilima tiye kolko enonga unguma liko tui tiko Jisasinga ungumu pilko yu lombili andoringimunga Juda imbomanga iye awilimani Jisas kinye konopu keru panjikolio kot tenderingina pilipelie Pailateni aku tepa nimu.

¹⁹ Pailat kot pileli polona molopa Juda iye awilimani topondoko ungu te ningenje nimbe nokopa molorumu kinye yunge omenuni ungu te yu molorumuna nimbe mundupelie nimbei, “Nuni andi iye tumbi nilimu ulu te naa tewi. Kinye yu kumbu tepo kanondumunga nanga konopuna umbuni awini wendo omo kani yu ulu te paa naa tewi,” nimu.

²⁰ Pailateni ka iye nari wendo lipo tiemboya nimu ungu pilkolio Gote popo tondoringi iye awilima kinye, Juda imbomanga tapu iyema kinye, enoni we imboma kondi toko ungu imbo tondokolio “Jisas topa kondopili Barabas wendo lipe tipili neio,” ningi.

²¹ Aku teko ningi kinye pilipelie Rom gavman iye nomimuni enondo iye talonga nari wendo lipo tiembo konopu ltemeleya nimbe waltindirimu wali enoni topondoko ningei, “Iye Barabas wendo liko lino tiwi,” ningi.

²² Aku ningi ungu pilipelie Pailateni enondo nimbei, “Aku lemo, enoni Goteni eno nokopa kon-

dombalo iye te lipo mundumbo oi nimbe kanopa ltimu iye nomi Kraist nimele iye Jisas, ambe teamboya?” nimbe waltindirimu kinye enoni pali “Yu unjo poloheyana kolopili uku toko panjiwi!” ningi.

²³ Aku teko ningi ungu pilipeli yuni enondo nimbei, “Aku ambe telkaya? Yu ambele mongore limoya?” nimu. Nalo enoni altoko paa enge ningo ningei, “Molo! Yu kolopili, unjo poloheyana uku toko panjiwi!” ningi.

²⁴ Yunge ungumu naa pilko, opa tengei teringi ulu kanopali Pailateni no mare kolopa lipe, imbo liko maku toko angileringima kanoko molangei ki kulumie topalie nimbei, “I iyemu toko kondonge kolombalo kinye pulumu eno kinye pembalo; na olie naa polombo,” nimu.

²⁵ Aku tepa nimu kinye pilkolio imbomani topondoko ningei, “Yu tonge kolombalomunga pulumu lino kinye linonga bakuluma kinye pepili,” ningi.

²⁶ Kano kinye iye Barabas ka ulkena wendo lipe eno tirimu. Aku tepalie Jisas lipe yunge ami iyema tipelie nimbei, “Yu ka mapuni tokolio unjo poloheyana kolopili ningo meko pungo unjo poloheyana uku toko panjipeio,” nimu.

²⁷ Kano wali Rom gavman iye nomimunga ami iyemani Jisas liko kano iye nomimu perimu ulke awili akuna tuku imboma liko maku toko moloringi kombuna pungolio, enonga ami talape iyema pali Jisas ya moromona tukundo tukundo waio ningi. ²⁸ Kano kinye yunge wale pakolima kulko wendo lindiko, yu iye nomi king te none tepili ningo wale pakoli kondoli penga

te pakondoko, ²⁹ unjo ka lokoloko te liko mungu-luwe teko iye nomi kingimunga wainyemu ningo pinyewena mere munduko, kingimani unjo koipe te we amboromele mele kolo te liko yunge ki im-bondo amondokolio, yu angilerimuna komongo toko pondoko ungu taka tondoko imbi we kolo toko liko ola mundungei “Juda imbomanga nu iye nomi kingimu,” ningo ³⁰ yunge kumbeker-ena olkambe toko kandoko, kolo koipe amboloru-mumu liko yunge pinyewena koipe topula teringi. ³¹ Yu aku teko ungu taka tondoko pora tikolio wale pakoli kondolimu kulko wendo ltindikolio altoko, yunge oi pakorumu wale pakolima pakondokolio yu unjo poloheyana kolopili, uku topo panjipemili ningo yu liko meli puringi.

Jisas unjo poloheyana toko uku toringi

³² Rom ami iyemani Jisas Jerusalem papena tawendo meko pungei pungolio, kombu Sairini iye te, yunge imbi Saimon, ambolko liko Jisas kolombalo unjo poloheyamu kolo wangoko mendewi tope tiringi. ³³ Pungolio kombu Golgota pungo akuna moloringi. Golgota imbi pulumu Kaungala leli kombumu. ³⁴ Jisas akuna meko pungolio, imboma mindili naa nangei ningo no wainina tuku marasin kombili teli te munduko noiringi aku no wainimu yu nopili ningo, tiringi nalo aku no wainimu nomba pilipelie molo nimbe naa norumu. ³⁵ Kano kinye ami iyemani yu unjo poloheyana toko panjikolio unjomu liko ola anjiringi. Aku tekolio, oi unjona ola uku toko naa panjikolio yunge wale pakoli kulko noiringima moke teamili ningo narini imu limbelo ningo liko

manjingeindo kat mele teko altoko wale pakolima te te ningo ltingi. ³⁶ Altoko yu unjo polopeyana uku topa pepili tapu teko kanoko moloringi. ³⁷ Yu toringi ungumu imboma kanangei ningo I IYE JISAS JUDA IMBOMANGA IYE NOMI KINGIMU ningo imbi toko yunge pinyewena olando unjona mondoringi. ³⁸ Opa teko, melema wapu ltingili iye talo peya unjo polopeya talonga uku toko panjiringi. Te Jisas yunge imbo kindo uku toko, te koya kindo uku toko panjiringi. ³⁹ Akuna ongo puringi imbomani Jisas yu ungu taka tondoko kondowa ltindikolio ⁴⁰ ningei, “Aa! Ulke tempelemu tekiripolio altopo wali yupoko omba pupili takopo limbo ninu iyemu, naa kolambo ningo nu nunu liko tapowi. Nu paimbo Gotenga Malo lemo unjo polopeya tiye kolko mainye owi,” ningi.

⁴¹ Aku tekola Gote popo tondoringi iye awilima kinye, Gotenga ungu manemanga puluma pilko mane tiringi iyema kinye, Juda imbomanga tapu iyema kinye, enoni kape yu ungu taka tondokolio ningei, ⁴² “Yu imbo wema naa kolangei nimbe lipe tapondorumu nalo yu yunu naa kolambo nimbe manda naa lipe taporomo. Yu Israel imbomanga iye nomi kingimu moro nimo mele paimbo aku tepa moromo lemo yu yunu unjo polopeyana mainye opili. Yu yunu unjo polopeyana mainye ombalo kinye kanopolio yu paimbo linonga iye nomi kingimu nimbo ipuki timolo. ⁴³ Yuni Goteni na lipe tapombalo nimbe ipuki tipe moromo kanomu. Yu Gotenga Malo moro nimo kani Goteni yu kanopa penga pilipe, da iyemu mainye we olkanje paa konopu ltemo

lemo manda, Goteni omba yu lipe tapondopa unjo polopeyana wendo lipili. Aku tepa temo lemo yu paimbo Gotenga Malo nimbo ipuki timolo,” ningi. ⁴⁴Wapu noli iye talo yu kinye unjo polopeya talonga uku toko panjiringi iye taloni yu aku teko ungu taka tondoringilila.

Jisas kolorumu

⁴⁵ Jisas unjo polopeyana we uku topa pepili awi tangoli ena 12 klok terimu kinye kombu pali tumbulu topalie, altopa ipupene ena 3 klok terimu kinye kelerimu. ⁴⁶ Ipupene ena 3 klok terimu kinye Jisasini alako topalie nimbei, “Eloi, Eloi, lama sabaktani,” nimu. Akumu Juda imbomanga ungu te, akumunga pulumu i tepa, “Nanga Gote, nanga Gote, na ambe temona tiye kolonioya?” nimu.

⁴⁷ Akuna nondoko angileringimanga imbo mareni yuni aku tepa nimu kinye pilko tundukolio ningei, “Pileio. Yu Elaija waltindirimu,” ningi.

⁴⁸ Aku tepa nimu kinye pileringimanga iye te tamburumbu lkiye pumbe ulu koma mele te lipe no wain kombili teli mare akuna panjipelie, Jisas no wain kombili teli komana peremomu nopili nimbe mepa omba unjo pepena tenga ka topa olando tirimu. ⁴⁹ Nalo yu no wainimu tirimu ulu kanokolio we imbomani ningei, “Molo, kinye unjo polopeyana we pepili. Elaijani paimbo yu naa kolopili nimbe lipe tapondopa mainye limbeindo oromonje, kanopo kanamili,” ningi.

⁵⁰ Jisasini ungu te enge nimbe are nimbelie, altopa yunge minimundo puwi nimbe yu kolopa ltimu.

⁵¹ Yu aku tepa kolorumu kinye ulu awili mare walitikale wendo orumu. Gote popo toko kaloringi ulke tempel Jerusalem tuku angilerimu akuna tukundo Gote molorumu kiripi paa kake telimunga kerepuluna imboma tukundo naa pangei ningo oi waliwalima maminye awili teni pipi tiko panjiringina angilerimu. Jisas kolopa pora tirimu kinye kano maminye olana pure lipe undukana mainye orumu. Aku tepa, mai parambala tepa, kou awilima ungu mangu topa, ⁵² imbo oi ono teringi kombuma alumbiye tepa, Gotenga imbo kake teli oi koloringi awinima Goteni topa makinjirimu. ⁵³ Makilko ola molko ono kombu peringina wendo ongolio, Jisas altopa makilipe koinjo molorumu kinye Gotenga kombu awili kake teli Jerusalem tuku pungolio imbo awini kanangei puringi.

⁵⁴ Rom ami iye 100 nokorumu iyemu kinye, yu peya Jisas terimu mele tapu teko kanoko moloringi ami iyema kinye, enoni mai parambala tepa ulu lupe lupema wendo orumu kinye kanokolio eno paa mini ltekolio ningei, “I iyemu yu paimbo Gotenga Malo lepamo,” ningi.

⁵⁵ Ambo awini, Jisas unjo polopeyana kolorumu akuna tule teko kanoko angileringi. Oi kano amboma enonga pulu kombu Galili distrik tiye kolko Jisas lombili andoko liko tapondoko nokoko Jerusalem peya oringi amboma. ⁵⁶ Enonga ambo te Makdala taun ambo Maria, te Jems kinye Josep

kinye elonga anumu Maria, te iye Sebedinga malo talonga anumu.

Jisasinga onomu kou angana ono teringi

⁵⁷ Iupene, kombu kala tombai terimu kinye Arimatea taun iye kamako te, yunge imbi Josep, yu kape Jisas lombili andorumu iye te omba

⁵⁸ Rom gavman iye nomi Pailat molorumuna pumbe, Jisasinga onomu na tiwi nimbe konge terimu kinye Pailateni yu onomu lipili nimbe ami iyemando nimbe mundurumuna liko tiringi.

⁵⁹ Pailateni manda nimu kinye Josep pumbe onomu lipe, maminye koinjo kake teni lipe kulupi torumu. Kulupi topalie ⁶⁰ kou anga koinjo te, Josep yu kolombo kinye akuna na ono teangei nimbe kou anga te wamopa noierimu kou angamunga tuku mepa pumbe noierimu. Noipelie kou anga kerepuluna kou awili te perelemarele omba pipi tipelie yu kelepa purumu. ⁶¹ Makdala taun ambo Maria kinye Maria te kinye elo kou angamu lerimu kerepuluna nondoko yu onomu kou angana noirimu ulu kanoko moloringili.

Ami iyemani ono kombuna nokoko angileringi

⁶² Aku wali, otili koro molomolo wali Sabatemu ningo pilkolio kinye mele melema tumbirumbi tiringi kano walimu pora nimu kinye otilikondo Gote popo tondoringi iye awilima kinye, Parisi iyema kinye, eno Rom gavman iye nomi Pailat molorumuna pungo liko maku toko angilkolio ⁶³ ningei, “Iye Awilimu, iye kanomu oi naa kolopa we molopalie imbomani paimbo ningo pilinge unguma kolo topa nimu kano iyemu Yu kolopolio wali yupoko omba pumbelo kinye makilipo

koinjo molombo nimuna lino pilerimulu kani⁶⁴ nuni ami iyemando kano iyemu olianga ono tenga kou angamu wali yupoko paa wamongo teko nokaio niwi. Naa nokonge wali yunge lom-bili andoli iyemani onomu ongo wapu liko meko pungolio yu makilipe koinjo molopa omba pumo ninge. Aku teko kolo toko ninge kinye yu oi paimbo nimo nengei nimbe kolo torumu ungumu mainyendopa, enoni imbomani yuni paimbo aku tepa temo nengei ningo kolo tonge ungumu paa olandopa pembalo,” ningi.

⁶⁵ Pailateni Juda iye awilimando topondopa nimbei, “Aku lemo, ami iye mare liko meko pungo, iyemu ono tenga kombumu nokoko kondangei ningo mondoko, imbomani ono kombumu ulu te naa teangei ningo aulkemu enge nimbo pipi tiemili konopu lenge mele teaio,” nimu.

⁶⁶ Aku tepa nimu ungu pilkolio ami iye mare liko meli pungo, imbo ono teringi kou angamu pipi tiringi koumu pape teko pele leko enonga imbimu akuna toko mondokolio, ami iyema akuna nokoko molangei ningo mondokolio eno puringi.

28

Jisas makilipe koinjo molorumu

¹ Juda imbomanga koro moloringi wali Sabatemu pora nimbe, enonga pulu polopa kongono waimu wendo ombaindo kombu tangombai muni lerimu kinye Makdala taun ambo Maria kinye, Maria te kinye, pungo Jisasinga onomu noiringi kou angana onomu kanongili puringili.

² Awilimunga mulu kombuna ensel te mainye orumu kinye mai parambala paa enge nili tepa terimu. Enselemuni omba kou angana pumbe kou anga kerepulumu pipi tiringi koumu wendo lipe perelemarele mepa pumbe noipe akuna ola molorumu. ³ Kano enselemunga kumbekeremu kariapa tepa pa teremo mele pa tepa, wale pali pakorumuma kalopera topa paa kake teremo mele kake terimu. ⁴ Jisas ono kombu noko-ringi ami iyema enselemu kanoko paa mini lteko pungu pungu ningo topa mundurumuna eno aku teko ulure naa teko we moloringi.

⁵ Enselemuni ambo talondo nimbei, “Pipili naa kolalio. Jisas kolopili ningo kamukumu unjo poloheyana uku toko panjiringi kano iyemu kanongili orombelena lipo manjiro. ⁶ Yu ina naa ltemo. Kolopolio, wali yupoko tipemunga makilipo koinjo molombo oi nimu aku mele temo. Onomu oi lemo kombumu ongo kanalio,” nimu. ⁷ Kanokolio popenge teko pungo yunge lombili andolima i teko ningo tiengili ‘Jisas ono kombuna lepalie makilipe koinjo molopa kombu Galili distrikindo kumbe lepa purumo kani eno akuna yu kanonge,’ ningo tiengili. Ungu nimbo tindimboindo ondu kano ungumu nimbo pora tiro,” nimu.

⁸ Enselemu aku tepa omba mona molopalie nimu ulu kanoko pilkolio ambo talo pipili kolko kamele paa akoko, aku tepa konopu talo pepili lkiko pungo yunge lombili andolima ningo tingili puringili. ⁹ Lkiko pungili puringili kinye Jisas elo aulkena kanopa lipelie “Orombeleya?” nimu. Kano kinye eloni yunge kimbondo pungo kan-

gulko yu kapi ningo imbi liko ola munduringili.
¹⁰ Kano kinye Jisasini elondo nimbei, “Pipili naa kolkolio, elo pungo nanga angenupilindo ningili, ‘Kombu Galilindo paio. Yu akuna kanonge,’ nipelio,” nimu.

Ami iyemani temane toko tiringi ungumu

¹¹ Ambo talo kelko yando ongili oringili wali Jisasinga ono kou angamu nokoringi ami iye mare kombu awili Jerusalem tuku pungo Gote popo tondoringi iye awilimando uluma wendo orumuma pali ningo tipuringi. ¹² Pilingi kinye popo tondoringi iye awilima, Juda imbomanga iye awilima kinye peya maku tokolio eno kinye ungu ningolio ningei, “We imboma i uluma wendo omo mele pilkolio Jisas makilipe koinjo moromonje ninge kani naa pilengei nimbo ambe temolonje?” ningo nendo yando ningolio tenge ulu ningo panjikolio, ami iyema kou mone awini tikolio ¹³ enondo ningei, “Imbomani Jisas ambe temoya ningo waltindinge kinye enoni i teko nengei, ‘Ipu leli uru pemolo kinye yunge lombili andolimani kiyengo ningo ongo yu liko meli punge,’ neio. ¹⁴ Lino Juda imboma nokoromo Rom gavman iye nomimuni aku tenge mele ungu te pilimo lemo eno mongo naa liengeti nimbo linoni enonga lipo tapondopo yu kinye ungu nimolo. Kano kinye enoni ono kombumu wamongo teko naa nokoko we uru penge konopu lembalomunga mongo naa linge,” ningi. ¹⁵ Aku teko ningi ungu pilkolio ami iyemani kou mone liko enoni neio ningi mele imbomando ningi. Akumunga yandopa kinye, i buk toro walimu kape Juda imbomanga kombumanga

pali i ungumu anjo anjo purumo pilkolio imbo awinini kano temanemu toromele.

Jisasini yunge kitipi kanoli iyemando i teko teaio nimbe kongono tirimu

¹⁶ Amboma pungolio kanoko pileringili ulu temane toko tiringili kinye pilkolio Jisasinga kitipi kanoli iye 11 kombu Galili distrik pungo, Jisasini mai kembo te imbi lepa oi akuna wangei nimuna puringi. ¹⁷ Akuna pungo Jisas kanokolio, yu kapi ningo yunge imbi liko ola munduringi nalo marení Jisas kolorumu, imu Jisas molo narinje ningo konopu talo teko leringi. ¹⁸ Kano kinye Jisas yu nondopa omba enondo nimbei, “Arani nando nu mulu kombuna melema kinye imboma kinye, mai kombuna melema kinye imboma kinye nokani nimbe engema pali na tirimu, na kinye peremo. ¹⁹ Aku tepa na enge tirimumu eno timbo eno kinye pembalo kani eno mai kombumanga pali pungo imboma pali nanga ungumu pilko liko, nanga kitipi kanolima molangei ningo, pungo ningo tipungolio, pilko liko molonge imboma no ltindingeindo Lapa Malo talo kinye Mini Kake Telimu kinye enonga imbi leko eno no ltindiko, ²⁰ enondo na kitipi kanolimani teangei nindu mele pali aku uluma teangei ningo eno mane tieio. Aku teko nilko andoko molonge kinye na eno kinye waliwalima paimbo molamboi mulu mai talo pora nimbelo,” nimu. Aku peya.

UNGU TUKUMEMU
The New Testament in the Imbo Ungu Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Imbo Ungu long Niugini
copyright © 1997 The Bible League

Language: Imbo Ungu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 9 Oct 2020

8e236e4f-bf7f-5fe1-a0ea-4f115d5cbf7e